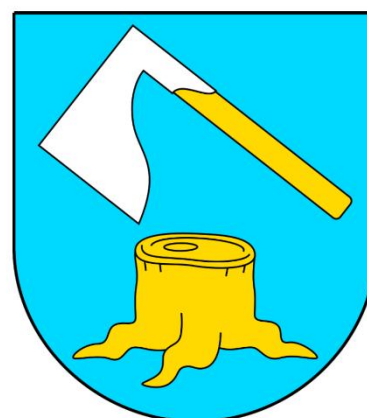


Załącznik nr 1 -
Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i
przestrzennej obszaru funkcjonalnego
obejmującego gminy: Białobrzegi, Łącut,
Markowa, Rakszawa, Żołynia oraz powiat
łਾਂcucki



Spis treści

Wstęp	2
1. Diagnoza uwarunkowań przestrzennych	3
1.1 Położenie geograficzne i analiza przestrzenna	3
1.2 Infrastruktura komunikacyjna	7
1.3 Gospodarka mieszkaniowa i infrastruktura techniczna	10
2. Diagnoza uwarunkowań klimatyczno-środowiskowych	15
2.1 Środowisko przyrodnicze	15
2.2 Klimat	19
2.3 Gospodarka odpadami	23
3. Diagnoza uwarunkowań społecznych	29
3.1 Sytuacja demograficzna	29
3.2 Usługi społeczne	37
3.3 Ochrona zdrowia	42
3.4 Bezpieczeństwo publiczne	45
3.5 Opieka nad dziećmi do lat 3 i edukacja	49
3.6 Dziedzictwo kulturowe	57
3.7 Działalność kulturalna	67
3.8 Turystyka	78
3.9 Przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa	86
3.10 Kapitał społeczny	87
4. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych	91
4.1 Rynek pracy i bezrobocie	91
4.2 Podmioty gospodarcze	94
4.3 Rolnictwo	98
5. Diagnoza uwarunkowań finansowych	102
5.1 Dochody i wydatki	102
Spis tabel	110
Spis wykresów	112
Spis map	114

Niniejsza diagnoza sytuacji przestrzennej, społecznej i gospodarczej przygotowana została na potrzeby stworzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego do 2030 roku dla Obszaru Funkcjonalnego obejmującego gminy Białobrzegi, Łącut, Markowa, Rakszawa, Żołynia oraz powiat łąccucki.

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju: Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju, projekt polityki publicznej, projekt programu rozwoju lub projekt programu służącego realizacji umowy partnerstwa przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. Niniejsza diagnoza w pełni wypełnia to wymaganie.

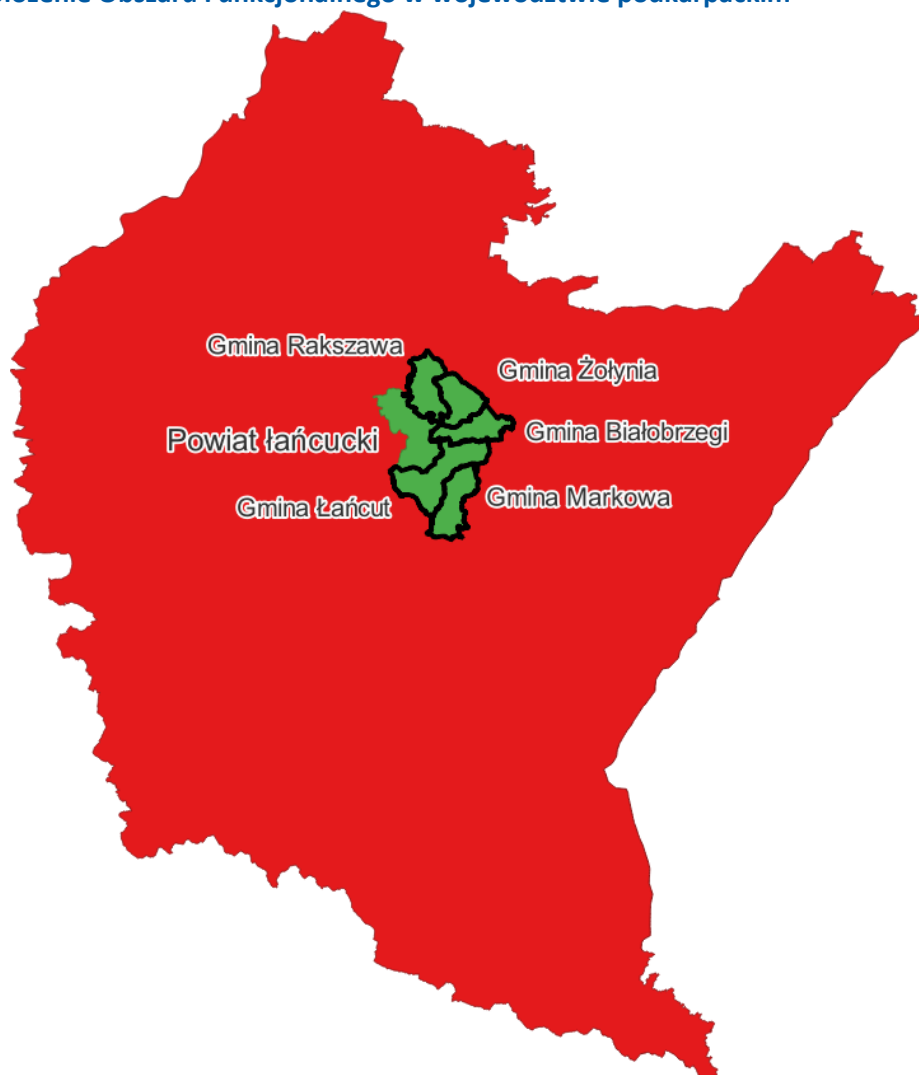
Celem diagnozy społeczno-gospodarczej jest zidentyfikowanie sytuacji Obszaru Funkcjonalnego uwzględniając zakres tematyczny niezbędny w procesie opracowania docelowego dokumentu strategicznego. Jednocześnie diagnoza będzie stanowiła podstawę do opracowania analizy SWOT. Bazą służącą do opracowania niniejszego dokumentu były dane statystyczne dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, jak również dokumenty i dane gromadzone poszczególne jednostki samorządu terytorialnego Obszaru Funkcjonalnego.

1. Diagnoza uwarunkowań przestrzennych

1.1 Położenie geograficzne i analiza przestrzenna

Obszar funkcjonalny będący przedmiotem niniejszej diagnozy przestrzennej, społecznej i gospodarczej zlokalizowany jest w centrum województwa podkarpackiego. Leży on ok. 8 km na wschód od stolicy regionu, czyli miasta Rzeszów. Całkowita powierzchnia OF wynosi 355 km² (35 435 hektarów) co stanowi 78,42% terenu powiatu łańcuckiego oraz 1,99% całości województwa.

Mapa 1. Położenie Obszaru Funkcjonalnego w województwie podkarpackim



Źródło: opracowanie własne

Tabela 1. Powierzchnia poszczególnych Partnerów Obszaru Funkcjonalnego

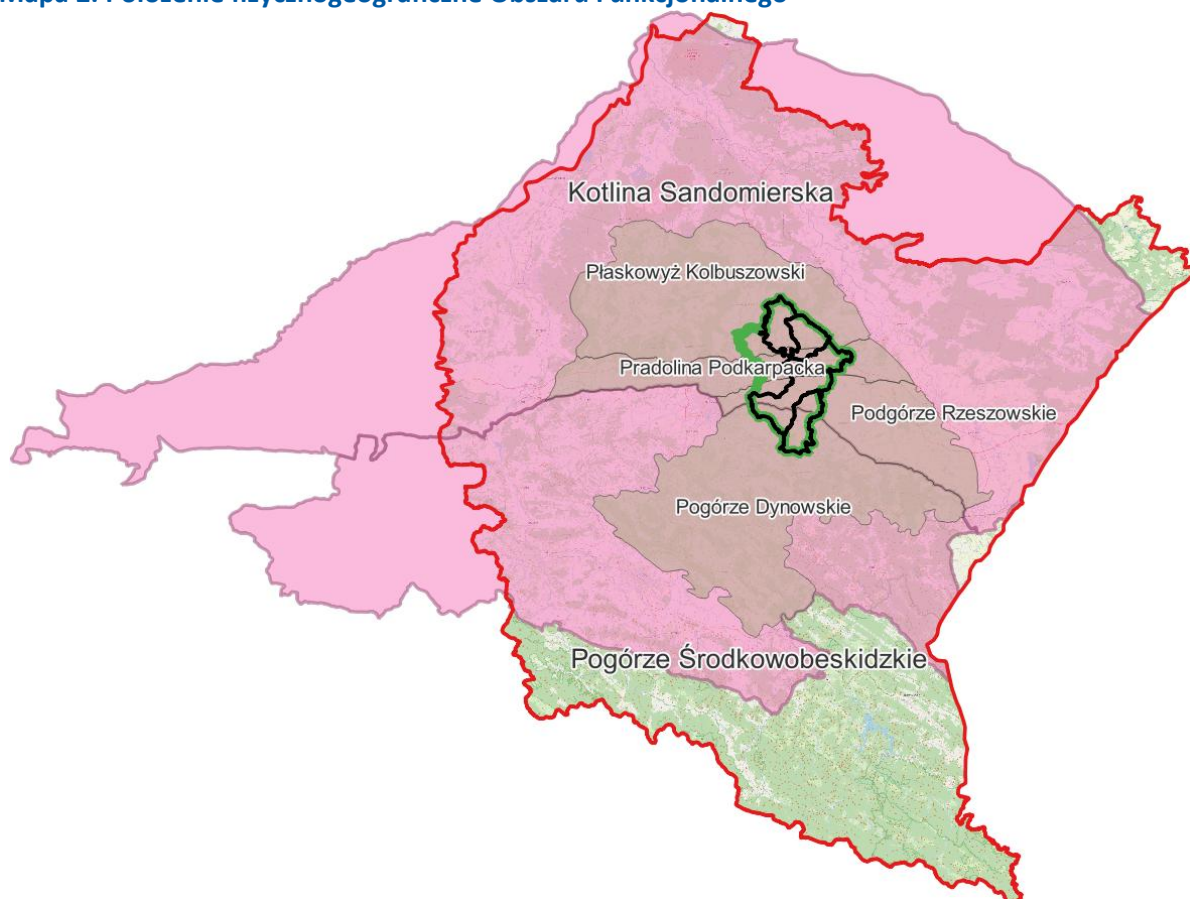
JST	Powierzchnia (km ²)
Gmina Białobrzegi	56
Gmina Łańcut	107
Gmina Markowa	69
Gmina Rakszawa	66
Gmina Żołynia	57
Razem Obszar Funkcjonalny	355
Powiat łańcucki	452

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Obszar graniczy z czterema gminami powiatu rzeszowskiego (Chmielnik, Krasne, Sokołów Małopolski, Hyżne) pięcioma gminami powiatu przeworskiego (Przeworsk, Gać, Kańczuga, Jawornik Polski, Tryńcza) oraz dwiema gminami powiatu leżajskiego (Leżajsk, Grodzisko Dolne).

Poza położeniem administracyjnym, innym istotnym aspektem jest lokalizacja OF w ujęciu fizycznogeograficznym. Z tego punktu widzenia obszar znajduje się na terenie dwóch makroregionów. Większa, północna część obejmująca całość gmin Rakszawa, Żołynia oraz Białobrzegi jak również część gmin Łańcut oraz Markowa leży w Kotlinie Sandomierskiej. Natomiast południowy fragment OF, w którym znajduje się pozostała część gmin Łańcut oraz Markowa to tereny Pogórza Środkowobeskidzkiego. Te dwa makroregiony dzielą się dalej na mniejsze mezoregiony: Płaskowyż Kolbuszowski (gminy Rakszawa, Żołynia oraz Białobrzegi), Pradolinę Podkarpacką (gminy Rakszawa, Żołynia, Łańcut oraz Białobrzegi), Podgórze Rzeszowskie (gminy Łańcut oraz Markowa) oraz Pogórze Dynowskie (gminy Łańcut oraz Markowa).

Mapa 2. Położenie fizycznogeograficzne Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: opracowanie własne

Podział administracyjny

W skład Obszaru Funkcjonalnego wchodzi pięć gmin:

1. Gmina Białobrzegi – gmina wiejska.
2. Gmina Łańcut – gmina wiejska.
3. Gmina Markowa – gmina wiejska.

4. Gmina Rakszawa – gmina wiejska.
5. Gmina Żołyńia – gmina wiejska.

Liderem OF oraz jednostką samorządu terytorialnego nadrzędną nad wymienionymi powyżej gminami jest powiat łańcucki. W skład powiatu wchodzi jeszcze dwie gminy, które nie są partnerami Obszaru Funkcjonalnego tj. gmina Czarna oraz gmina miejska Łańcut, zlokalizowane w jego zachodniej części.

Mapa 3. Podział administracyjny Obszaru Funkcjonalnego



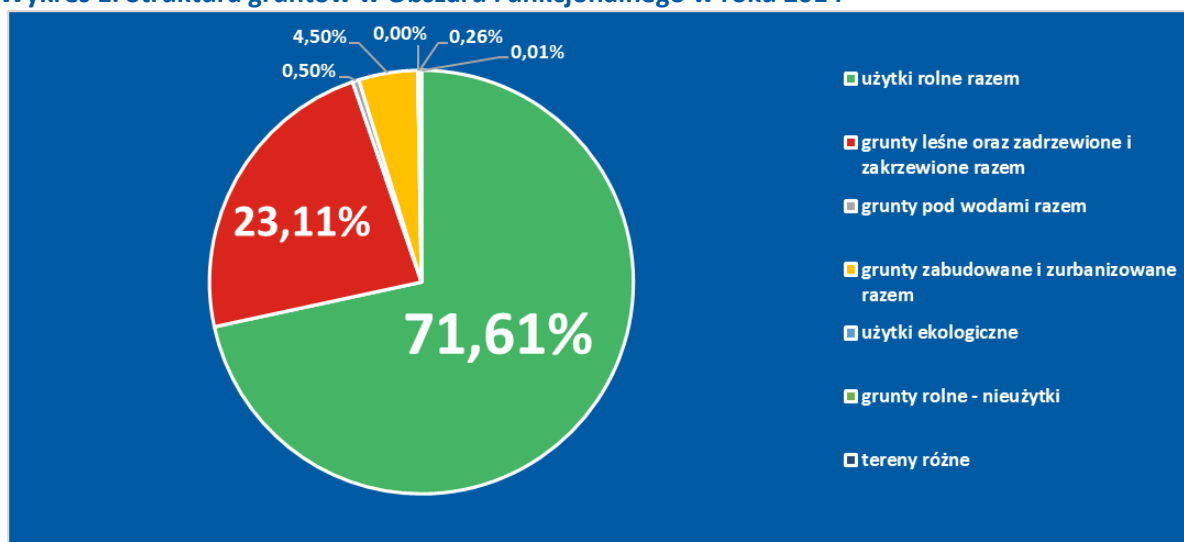
Źródło: opracowanie własne

Struktura gruntów

Ze względu na fakt, że Obszar Funkcjonalny składa się terytorialnie z pięciu gmin wiejskich, jego struktura gruntów w roku 2014 (wtedy Główny Urząd Statystyczny ostatni raz zbierał dane z zakresu struktury gruntów na poziomie gminnym) przedstawiała się w sposób typowy dla tego typu obszarów w Polsce. Zgodnie tymi danymi zdecydowaną większość powierzchni stanowiły użytki rolne (25 376

hektarów), następnie obszary leśne, zadrzewione i zakrzewione (8 189 hektarów), a dalej zurbanizowane (1 596 hektarów), grunty pod wodami (177 hektarów), nieużytki rolne (93 hektary), tereny różne (3 hektary) oraz użytki ekologiczne (1 hektar).

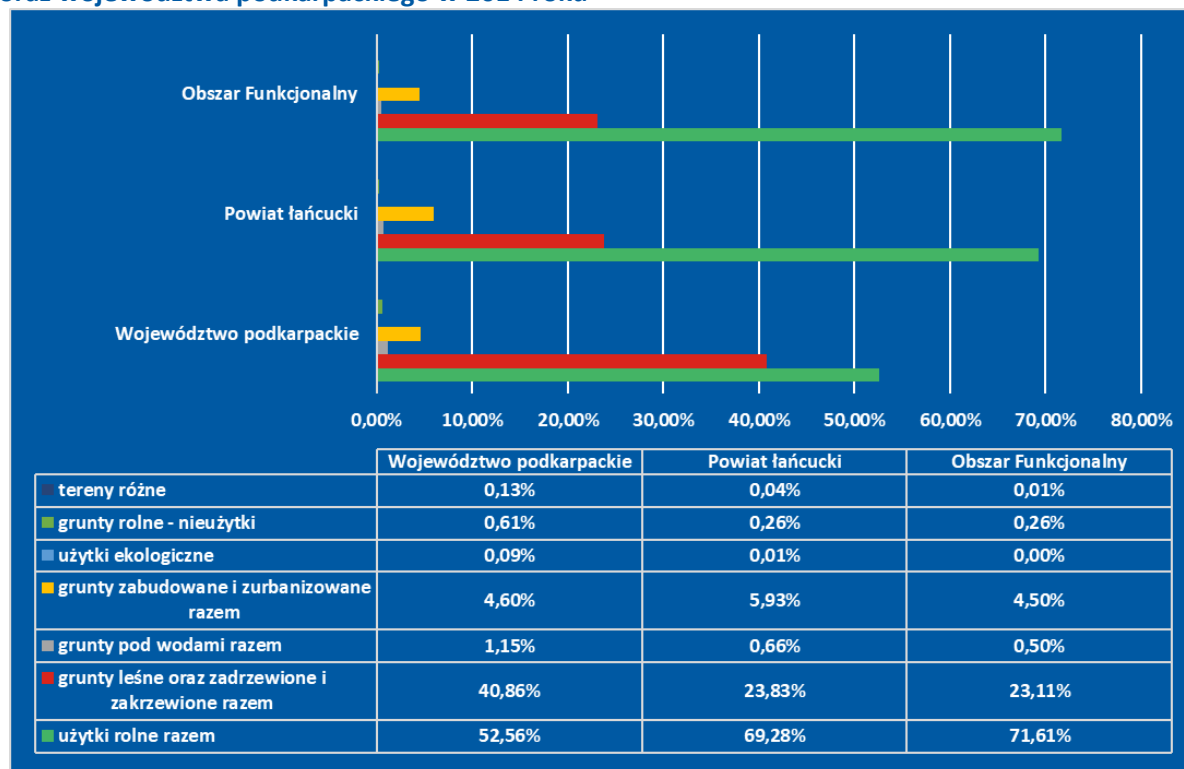
Wykres 1. Struktura gruntów w Obszaru Funkcjonalnego w roku 2014



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dane dotyczące OF są bardzo zbliżone do całości powiatu łańcuckiego. Natomiast w porównaniu do województwa podkarpackiego widoczne są już wyraźne różnice. Powierzchnia użytków rolnych w województwie w roku 2014 przekraczała nieznacznie 50%, natomiast powierzchnia lasów wyniosła ponad 40%.

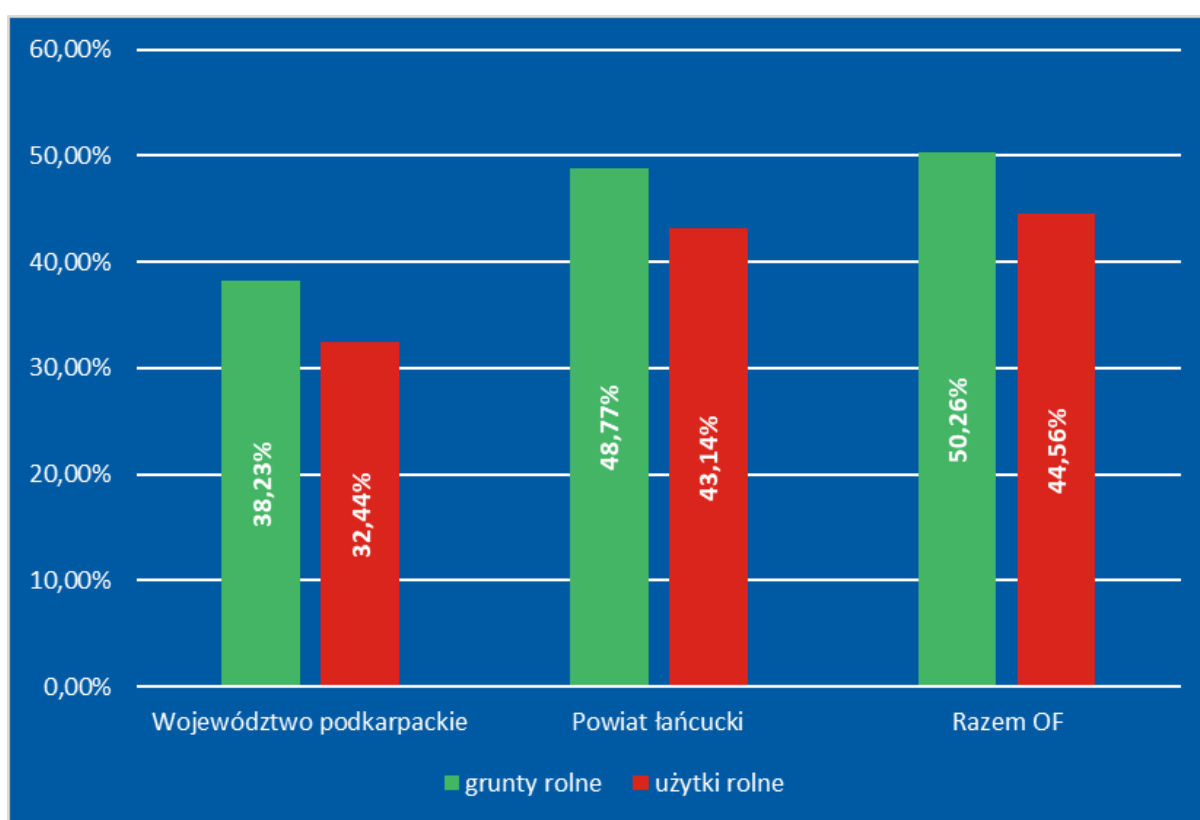
Wykres 2. Struktura gruntów Obszaru Funkcjonalnego w porównaniu do całości powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w 2014 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Analizując dane z powszechnego spisu rolnego z roku 2020 widoczna jest bardzo duża transformacja struktury gruntów Obszaru Funkcjonalnego w porównaniu do roku 2014. Na początku obecnej dekady grunty rolne stanowiły już tylko nieco ponad 50% jego powierzchni. Dane ponownie były bardzo zbliżone do całości powiatu łańcuckiego (48,77%), natomiast grunty rolne w województwie podkarpackim pokrywały już tylko nieco ponad 38% powierzchni regionu. Tak duża zmiana świadczy o zmieniającym się charakterze gmin OF. Związane to może być z postępującą suburbanizacją Miasta Rzeszów oraz Miasta łańcut. Zjawisko to polega na migracji mieszkańców obszarów miejskich na pobliskie obszary wiejskie. Nowi obywatele gmin nie prowadzą już działalności rolniczej, w związku z czym osiedlając się na terenach dotychczasowo typowo rolnych, doprowadzają do stopniowej transformacji struktury gruntów.

Wykres 3. Powierzchnia gruntów i użytków rolnych w Obszarze Funkcjonalnym w porównaniu do całego powiatu łańcuckiego oraz województwie podkarpackiego w 2020 roku

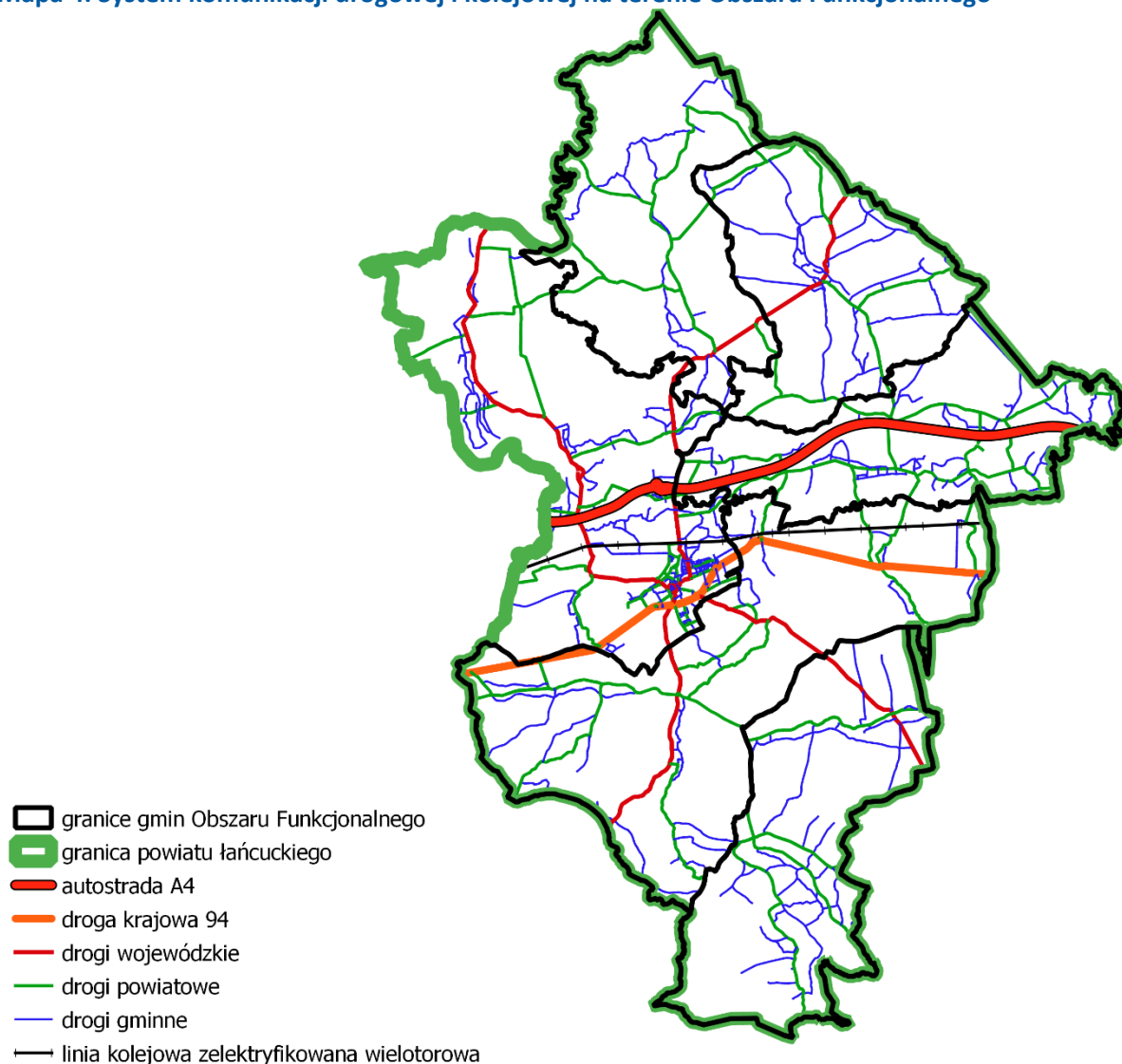


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

1.2 Infrastruktura komunikacyjna

Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców oraz potencjał rozwojowy każdego obszaru jest jego dostępność komunikacyjna. Można ją podzielić na zewnętrzną oraz wewnętrzną. Dostępność zewnętrzna wyraża się w łatwości dotarcia do wskazanego miejsca różnymi środkami transportu, natomiast dostępność wewnętrzna skupia się głównie na możliwości łatwego poruszania się mieszkańców pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.

Mapa 4. System komunikacji drogowej i kolejowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Obiektów Topograficznych

Obszar Funkcjonalny położony jest przy kilku kluczowych arteriach komunikacji drogowej o znaczeniu międzynarodowym, krajowym oraz regionalnym. Najważniejszą z nich jest biegnąca na osi wschód-zachód przez terytorium gminy Białobrzegi autostrada A4. Droga ta należy do paneuropejskiego korytarza transportowego i przebiega południową Polską wzdłuż Sudetów i Karpat łącząc punkty graniczne z Niemcami oraz Ukrainą. W pobliżu wsi Budy łańcuckie działa Miejsce Obsługi Podróżnych. Autostrada umożliwia mieszkańcom Obszaru Funkcjonalnego, w szczególności jego północnej i centralnej części, dojazd do Rzeszowa w przedziale czasowym wynoszącym od 30 do 40 minut. Jest również głównym łącznikiem z innymi województwami, w szczególności z małopolskim oraz lubelskim (poprzez połączenie z drogą ekspresową S19 na węźle Rzeszów-Wschód).

Kolejną kluczową arterią komunikacyjną jest droga krajowa nr 94, która biegnie niemal równolegle do autostrady A4 przez terytorium gminy łańcut i stanowi jej alternatywę, w szczególności dla mieszkańców południowej części Obszaru Funkcjonalnego. DK94 również łączy granice Polski z Niemcami oraz Ukrainą. Dojazd do Rzeszowa ze wschodniej części OF zajmuje ok. 35 minut, a do miasta łańcut od 10 do 20 minut.

Przez teren Obszaru funkcjonalnego przebiegają również dwie drogi wojewódzkie:

1. Droga wojewódzka 881 łącząca dwie gminy województwa podkarpackiego – gminę Sokołów Małopolski na północy z gminą Żurawica na południowym wschodzie. Jej przebieg w ramach Obszaru Funkcjonalnego rozpoczyna się w centralnej części gminy Łańcut w kierunku południowym, a następnie przecina gminę Markowa w jej północno-wschodniej części. DW881 przebiega również przez gminy Czarna oraz Miasto Łańcut na terenie powiatu łańcuckiego.
2. Droga wojewódzka 877 łącząca gminę Potok Górny w województwie lubelskim z graniczącą z Obszarem Funkcjonalnym gminą Hyżne w województwie podkarpackim. Jej przebieg rozpoczyna się w centralnej części gminy Żółnia, przecina południowy fragment gminy Rakszawa, następnie biegnie granicą gminy Białobrzegi z gminą Czarna oraz przecina Miasto i gminę Łańcut na osi północ-południe.

Autostrada A4, droga krajowa nr 94 oraz dwie drogi wojewódzkie stanowią główne atrybuty bardzo dobrej komunikacji zewnętrznej Obszaru Funkcjonalnego.

Głównymi arteriami komunikacji wewnętrznej Obszaru funkcjonalnego jest sieć dróg powiatowych zarządzanych przez Zarząd Dróg Powiatowych w łańcucie, czyli jednostkę Starostwa łańcuckiego. Ich łączna długość wynosi 213,83 km, z których 15,72 km znajduje się w mieście Łańcut, a pozostałe w sześciu gminach powiatu, w tym pięciu wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego. Drogi powiatowe w bardzo dobry sposób łączą wszystkie najważniejsze miejscowości OF oraz stanowią główne łączniki z drogami wojewódzkimi, drogą krajową oraz autostradą A4.

Uzupełnieniem sieci dróg stanowiących komunikację wewnętrzną Obszaru Funkcjonalnego są publiczne drogi gminne zarządzane przez poszczególne gminy członkowskie OF o łącznej długości ok. 230 km, w tym:

1. Gmina Białobrzegi – 44,7 km
2. Gmina Łańcut – 55,00 km
3. Gmina Markowa – 54,63 km
4. Gmina Rakszawa – 25,16 km
5. Gmina Żółnia – 50,55 km

Pozostałe drogi wewnętrzne, również pod nadzorem gmin w Obszarze Funkcjonalnym, mają najczęściej charakter dojazdowy oraz nie są utwardzone.

Przez Obszar Funkcjonalny, a dokładniej przez gminę Łańcut przebiega również linia kolejowa nr 91 łącząca Kraków z Medyką przy granicy z Ukrainą. Na terenie OF zlokalizowane są dwa przystanki kolejowe w miejscowościach Kosina oraz Głuchów.

Niezwykle ważnym uzupełnieniem prywatnego transportu drogowego jest transport zbiorowy. Ze względu na bardzo dobrze rozwinięty system komunikacji drogowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego funkcjonuje szereg prywatnych przewoźników umożliwiających w szczególności połączenie najważniejszych miejscowości w gminach OF z miastem Łańcut. Możliwy jest również dojazd do takich miejscowości jak Przeworsk, Leżajsk oraz Rzeszów.

Alternatywą dla autobusowej komunikacji zbiorowej są pociągi POLREGIO, którymi dojazd z przystanku w Kosinie do Łańcuta zajmuje 6 minut.

Dodatkową korzyścią położenia geograficznego Obszaru Funkcjonalnego jest lokalizacja w pobliżu Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka. Dojazd samochodem prywatnym zajmuje od ok. 20 minut w przypadku gminy Rakszawa do ok. 40 minut w przypadku gminy Markowa.

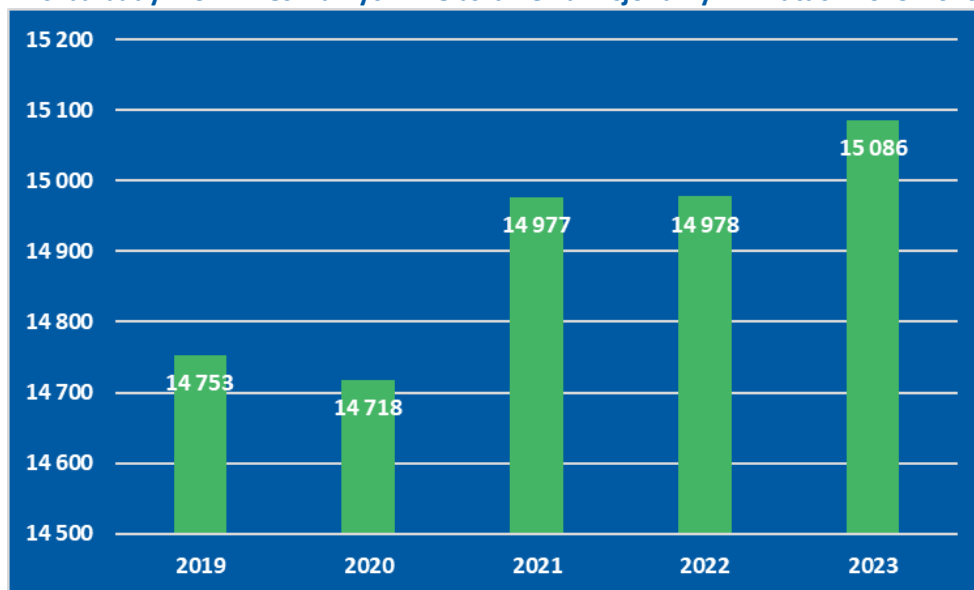
Podsumowując dostępność komunikacyjna Obszaru Funkcjonalnego jest jednym z jego największych atutów. Położenie przy autostradzie A4, drodze krajowej nr 94 oraz dwóch drogach wojewódzkich ułatwia dotarcie do OF w celach turystycznych oraz zawodowych. Dodatkowymi atutami są alternatywne środki transportu takie jak kolej oraz komunikacja zbiorowa oraz położenie w bliskiej odległości od dużego portu lotniczego. Z kolei rozbudowany system dróg powiatowych oraz gminnych stanowi główne narzędzie transportu pomiędzy poszczególnymi gminami Obszaru Funkcjonalnego.

1.3 Gospodarka mieszkaniowa i infrastruktura techniczna

Zasoby mieszkaniowe

Liczba budynków mieszkalnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 wzrosła z 14 753 do 15 086, co stanowi przyrost w wysokości 2,26%. Największy wzrost nastąpił w roku 2021, kiedy przybyło 259 budynków mieszkalnych.

Wykres 4. Liczba budynków mieszkalnych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Zasoby mieszkaniowe Obszaru Funkcjonalnego można dokładniej przeanalizować w odniesieniu do 1 000 mieszkańców, co umożliwi lepsze porównanie z całym powiatem łańcuckim oraz województwem podkarpackim.

Tabela 2. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	275,8	283,9	285,9	288,7	290,9
Gmina łańcut	286,5	295,8	298,7	300,0	302,0
Gmina Markowa	309,8	305,2	307,7	309,5	311,6
Gmina Rakszawa	262,9	282,4	284,5	288,3	293,7
Gmina Żołynia	300,6	302,6	306,9	312,2	314,7

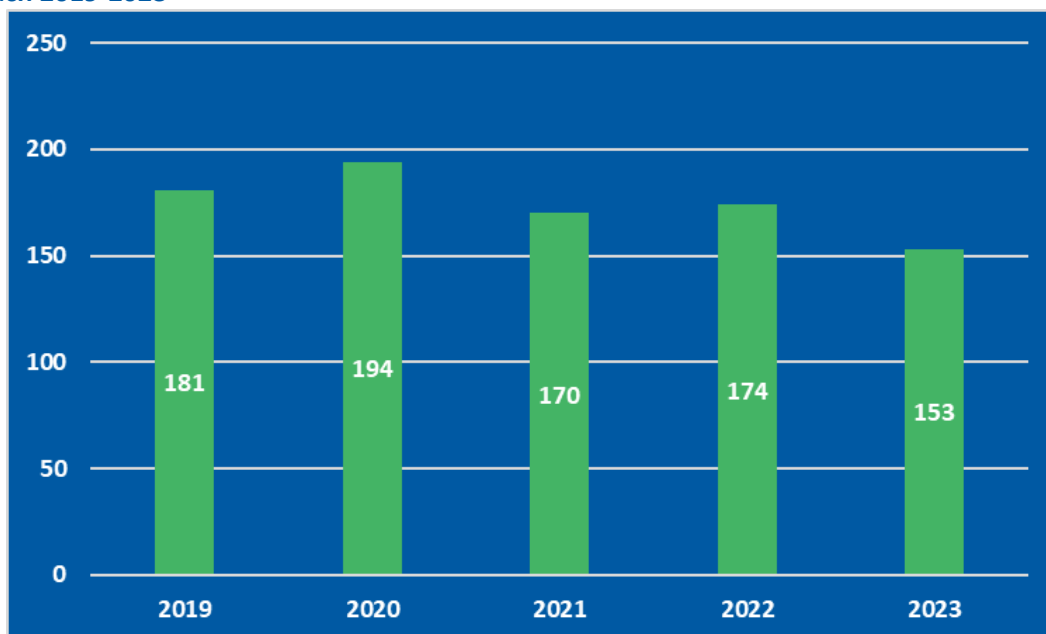
Obszar Funkcjonalny	287,1	294,0	296,7	299,7	302,6
Powiat łańcucki	297,3	307,4	311,5	316,5	320,0
Województwo podkarpackie	319,1	332,0	337,2	342,9	347,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać powyżej, wzrost zasobów mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców miał miejsce w każdej z pięciu gmin Obszaru Funkcjonalnego, jak również w całym powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim. Największy przyrost odnotowano w gminie Rakszawa, natomiast najmniejszy w gminie Markowa. W przypadku powiatu progres jest nieco wyższy niż średni wynik dla Obszaru Funkcjonalnego, na co niewątpliwie największe oddziaływanie ma Miasto Łańcut.

Jednym z głównych czynników wpływu na powyższy wskaźnik jest liczba oddawanych do użytku nowych mieszkań. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 oddano do użytku 872 nowe mieszkania, z czego najwięcej w roku 2020 (194 mieszkań), a najmniej w roku 2023 (153 mieszkania). W przypadku całego powiatu łańcuckiego liczba nowych mieszkań oddanych do użytku wyniosła 1 868.

Wykres 5. Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Prawie wszystkie mieszkania oddane do użytku na terenie Obszaru Funkcjonalnego miały charakter indywidualny, a zatem budowane były z myślą o przeprowadzce. Wyjątek stanowi 20 mieszkań oddanych w gminie Łańcut w roku 2019 zbudowanych z myślą o sprzedaży lub wynajmie.

Tabela 3. Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	26	28	32	30	26
Gmina Łańcut	90	92	65	61	49
Gmina Markowa	12	14	9	15	17
Gmina Rakszawa	28	25	27	35	36
Gmina Żołynia	25	35	37	33	25
Obszar Funkcjonalny	181	194	170	174	153

Powiat łańcucki	321	335	368	482	362
Województwo podkarpackie	9 213	10 043	9 904	11 215	8 630

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Infrastruktura techniczna

Kluczowym aspektem wpływającym na jakość życia mieszkańców jest dostęp do kluczowej infrastruktury techniczno-sanitarnej w ich miejscu zamieszkania.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 89,2% mieszkań posiadało dostęp do ustępu spłukiwanego, 87% do łazienki, a 75,4% do centralnego ogrzewania. Najniższy poziom w przypadku wszystkich trzech rodzajów infrastruktury odnotowano w gminie Markowa, natomiast najwyższy w gminie łańcut. Na terenie całego powiatu łańcuckiego wskaźniki w tym zakresie osiągają nieco wyższy poziom niż w Obszarze Funkcjonalnym. Znaczący wpływ na taką sytuację ponownie mają zasoby mieszkaniowe w Mieście łańcut.

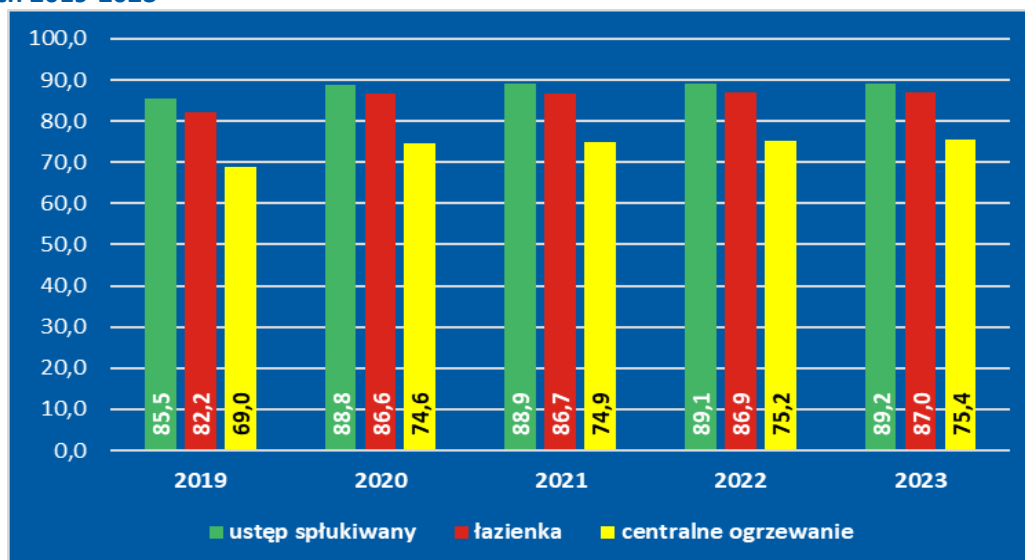
Tabela 4. Dostęp mieszkań do infrastruktury techniczno-sanitarnej w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim

	Ustęp spłukiwany	Łazienka	Centralne ogrzewanie
Gmina Białobrzegi	90,9%	89,4%	72,0%
Gmina łańcut	92,4%	91,1%	79,7%
Gmina Markowa	85,2%	82,3%	72,3%
Gmina Rakszawa	92,0%	89,8%	78,7%
Gmina Żołynia	85,5%	82,5%	74,5%
Obszar Funkcjonalny	89,2%	87,0%	75,4%
Powiat łańcucki	92,4%	91,0%	80,3%
Województwo podkarpackie	94,4%	93,0%	84,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dostęp mieszkań do infrastruktury techniczno-sanitarnej poprawił się na przestrzeni badanego pięcioletniego okresu. W porównaniu do roku 2019 dostęp mieszkań na terenie Obszaru Funkcjonalnego do ustępu spłukiwanego wzrósł o 3,7%, do łazienki o 4,8%, a do centralnego ogrzewania o 6,5%.

Wykres 6. Dostęp mieszkań w Obszarze Funkcjonalnym do infrastruktury techniczno-sanitarnej w latach 2019-2023

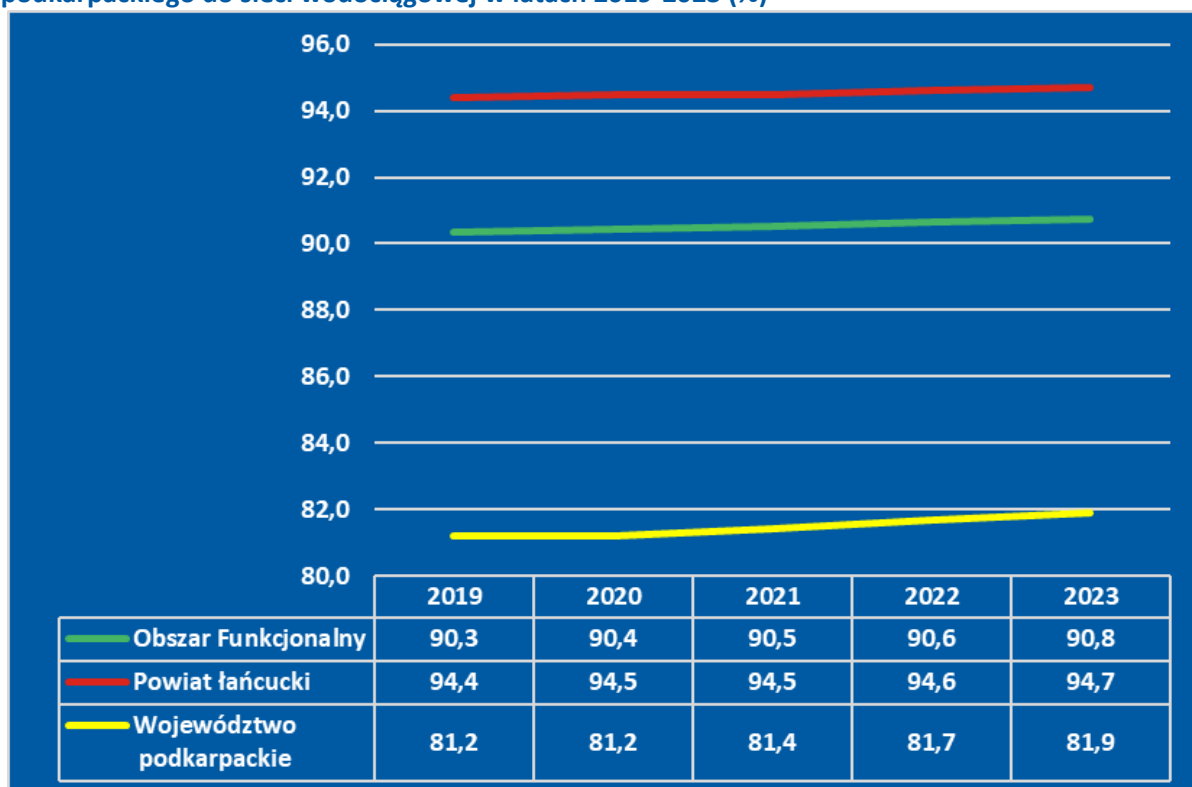


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Kolejnym ważnym aspektem wpływającym na jakość zasobów mieszkaniowych Obszaru Funkcjonalnego jest ich podłączenie do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej.

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego na koniec roku 2023 wyniosła 608,5 km. Ta infrastruktura zapewniała dostęp do bieżącej wody dla 90,8% mieszkańców OF, co stanowiło wzrost w wysokości 0,5% w porównaniu do roku 2019. Najwyższy poziom w tym zakresie odnotowano w gminie Żółnia (99,1%), natomiast najniższy w gminie Markowa (74,3%). W przypadku całego powiatu łańcuckiego dostęp do sieci wodociągowej posiada 94,7%. Natomiast województwo podkarpackie wypada wyraźnie słabiej zarówno w odniesieniu do Obszaru Funkcjonalnego, jak i powiatu.

Wykres 7. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do sieci wodociągowej w latach 2019-2023 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

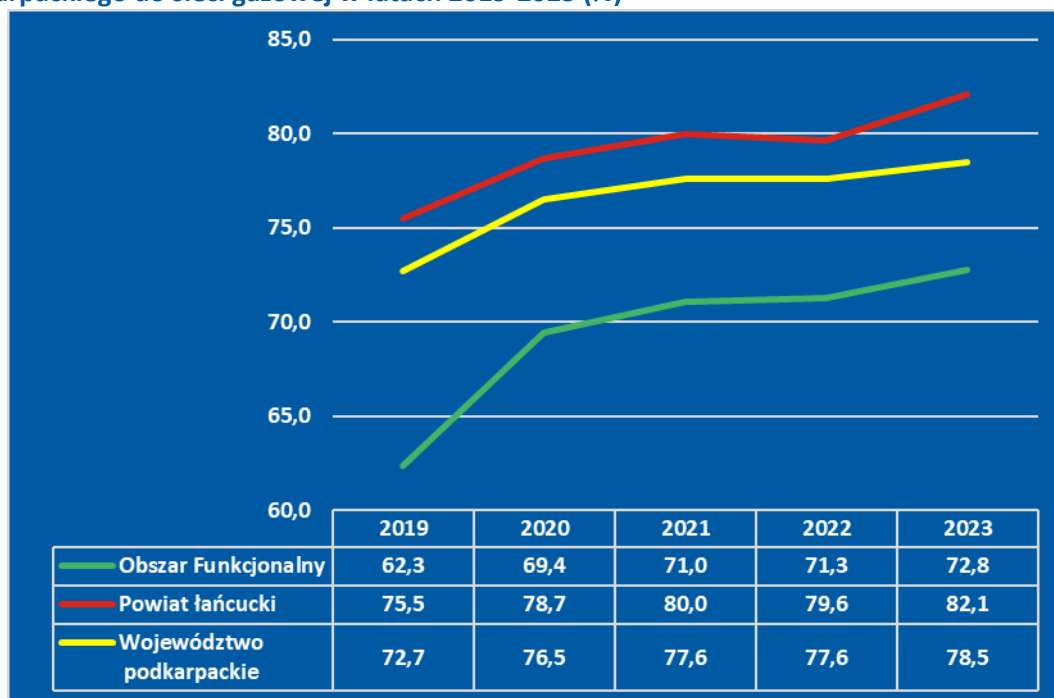
W przypadku podłączenia do sieci gazowej, na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 wyniosła ona 72,8%. Jest to bardzo dobry wynik na terenach gmin wiejskich, gdzie ten rodzaj infrastruktury często nie występuje wcale lub w bardzo niewielkim zakresie. W porównaniu do roku 2019 odnotowany został duży wzrost w wysokości 10,5%. Najwyższy poziom dostępu wśród gmin OF posiada gmina Łańcut (85,4%), natomiast najniższy gmina Rakszawa (58,5%). W przypadku całego powiatu wynik jest jeszcze lepszy, a wskaźnik dostępu wyniósł 82,1%. W przypadku województwa podkarpackiego było to 78,5%.

Długość sieci gazowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 767,92 km i był to wzrost o 44,46 km w porównaniu do roku 2019. W okresie 2019-2023 sieć została rozbudowana w każdej w pięciu gmin OF.

Ostatnim istotnym rodzajem infrastruktury sieciowej jest kanalizacja, która często bywa słabym punktem zasobów gmin wiejskich. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 dostęp do niej posiadało 75,1% mieszkańców. Był to wzrost o 2,3% w porównaniu do roku 2019. Najwyższy poziom

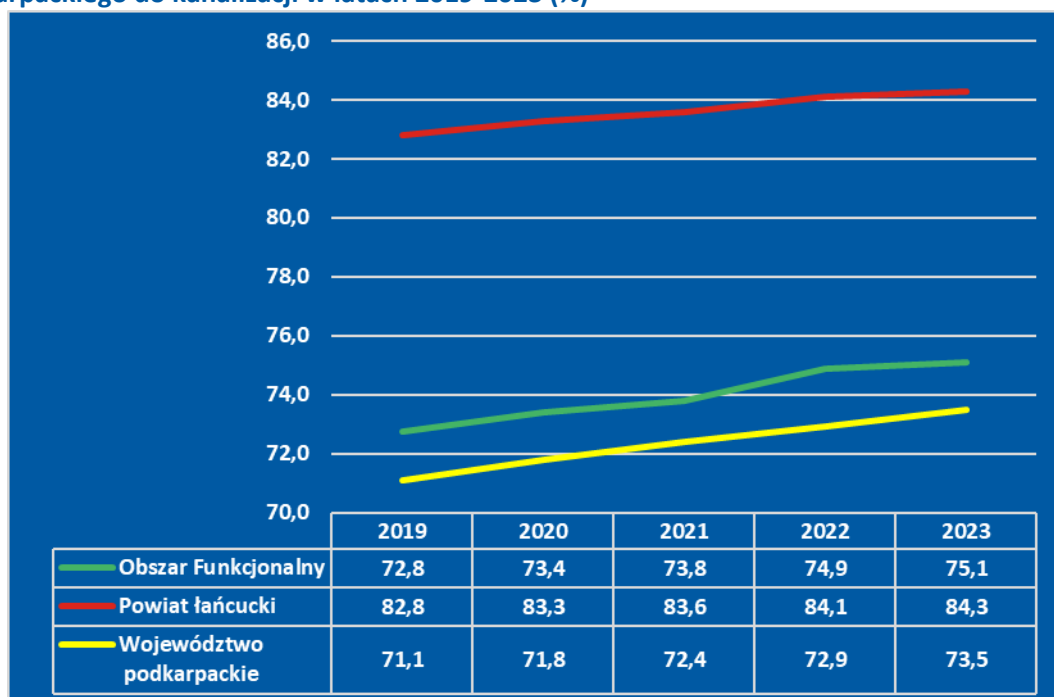
odnotowany został w gminie Łącut (91,2%), natomiast najniższy w gminie Markowa (54,2%). Dostęp do kanalizacji na poziomie przekraczającym 75% na terenach wiejskich uznać można za wysoki, co potwierdza porównanie z całym województwem podkarpackim gdzie dostęp do kanalizacji posiada 73,5% mieszkańców. Zarówno Obszar Funkcjonalny jak i województwo odstają jednak w tym zakresie od całego powiatu łańcuckiego, na terenie którego wskaźnik wyniósł 84,3%.

Wykres 8. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do sieci gazowej w latach 2019-2023 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wykres 9. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do kanalizacji w latach 2019-2023 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Tabela 5. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do urządzeń sieciowych w roku 2023

	Wodociągi	Kanalizacja	Sieć gazowa
Gmina Białobrzegi	91,3%	88,5%	80,2%
Gmina Łańcut	92,9%	91,2%	85,4%
Gmina Markowa	74,3%	54,2%	71,3%
Gmina Rakszawa	96,1%	61,8%	58,5%
Gmina Żołynia	99,2%	79,7%	68,4%
Obszar Funkcjonalny	90,8%	75,1%	72,8%
Powiat łańcucki	94,7%	84,3%	82,1%
Województwo podkarpackie	81,9%	73,5%	78,5%

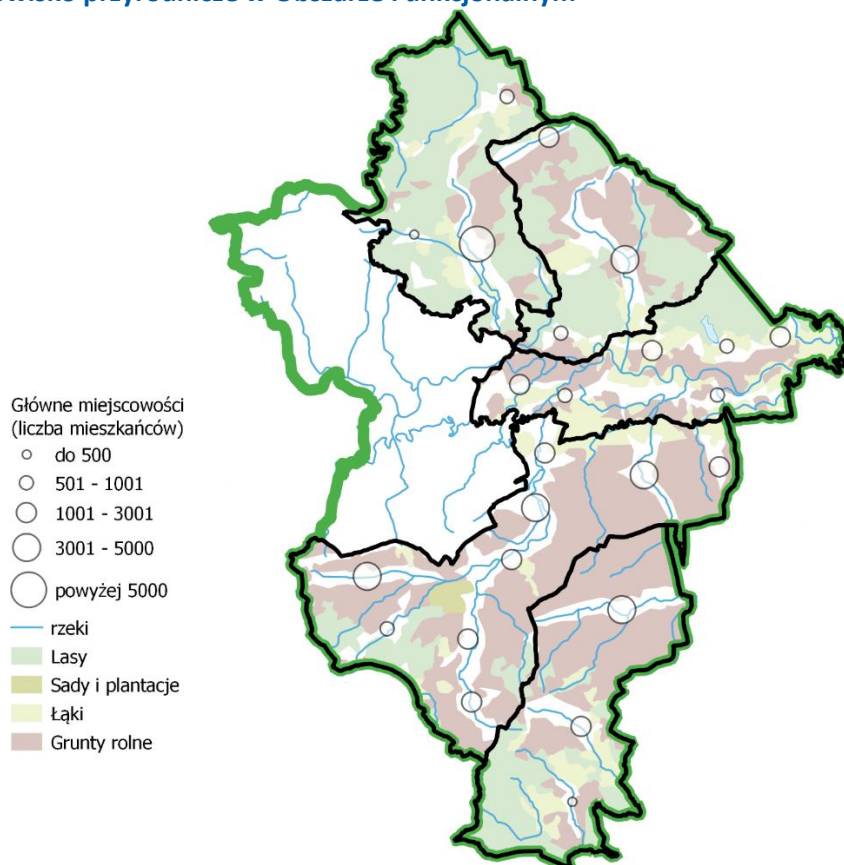
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

2. Diagnoza uwarunkowań klimatyczno-środowiskowych

2.1 Środowisko przyrodnicze

Tereny przyrodnicze w Obszarze Funkcjonalnym zgromadzone są w większości na jego północnych terenach tj. w gminach Rakszawa oraz Żołynia, które w znacznym stopniu pokryte są lasami i zadrzewieniami, oraz w niewielkim stopniu gruntami rolnymi. Również północna część gminy Białobrzegi to w większości tereny leśne. Drugim cennym przyrodniczo fragmentem Obszaru Funkcjonalnego są południowe fragmenty gmin Łańcut oraz Markowa. W tej pierwszej zlokalizowane są również jedyne obszary sadowe. Z kolei tereny trawiaste (łąki oraz pastwiska) najczęściej występują na granicy gmin Łańcut oraz Białobrzegi, jak również w południowej części gminy Markowa.

Mapa 5. Środowisko przyrodnicze w Obszarze Funkcjonalnym



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (BDOO)

Wody powierzchniowe i podziemne

Najważniejszym elementem systemu wodnego Obszaru Funkcjonalnego jest rzeka Wisłok, której bieg przecina OF na osi wschód-zachód. Rzeka ta stanowi lewostronny dopływ Sanu o długości 228 km oraz dorzeczu o powierzchni 3 528 km². Większość koryta Wisłoka na terenie Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowana jest w gminie Białobrzegi. Bardzo niewielki fragment znajduje się w gminie Żółnia.

Na terenie pozostałych gmin OF znajdują się liczne dopływy Wisłoka, wśród których wyróżnić należy:

- Sawę – dopływ o długości 22,95 km. Jego źródło znajduje się w gminie Markowa, a bieg prowadzi dodatkowo przez gminy Łącut oraz Białobrzegi gdzie uchodzi do Wisłoka.
- Kosinkę – krótki dopływ biegnący przez północny fragment gminy Markowa oraz przez gminę Łącut i uchodzący do Wisłoka w gminie Białobrzegi.
- Żółniankę – krótki dopływ płynący przez teren gminy Żółnia i uchodzący do Wisłoka w gminie Białobrzegi.
- Młynówkę – krótki dopływ płynący przez teren gminy Rakszawa i uchodzący do Wisłoka w gminie Białobrzegi.

Poza wymienionymi powyżej rzekami i strugami na terenie Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowanych jest wiele mniejszych cieków wodnych, które razem tworzą bogaty system rzeczny.

Na terenie OF nie znajdują się żadne naturalne akweny wodne. W północnej części gminy Białobrzegi zlokalizowane są Stawy Korniańskie, pełniące głównie funkcje łowiskową, jednak stanowiące dodatkowo popularne miejsce rekreacji pieszo-rowerowej.

Terytorium Obszaru Funkcjonalnego (ściślej fragmenty gmin Rakszawa, Żółnia, Łącut oraz cała gmina Białobrzegi) znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych o numerze 425 (Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów) i podlega jego obszarowi ochronnemu. Z kolei w przypadku Jednolitych Części Wód Podziemnych, teren OF podzielony jest pomiędzy 3 z nich:

- JCWP o numerze 153 – obejmuje całą gminę Białobrzegi oraz większość powierzchni gmin Łącut, Rakszawa, Żółnia i Markowa.
- JCWP u numerze 136 – obejmuje północną część gmin Rakszawa oraz Żółnia.
- JCWP o numerze 152 – obejmuje niewielkie, południowe fragmenty gmin Łącut oraz Markowa

Obszary chronione prawnie

Powierzchnia Obszaru Funkcjonalnego pokryta jest różnymi rodzajami form ochrony prawnej środowiska przyrodniczego. Są one w dużej mierze skoncentrowane na północnych (gminy Rakszawa, Żółnia oraz Białobrzegi) oraz południowych (gminy Łącut oraz Markowa) peryferiach OF. Ich łączna powierzchnia zajmuje 11 222,89 hektara, z czego zdecydowanie największe są trzy Obszary Chronionego Krajobrazu:

1. Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu – Utworzony w 1992 roku w południowo-zachodniej części Pogórza Dynowskiego. Występują tu chronione rośliny takie jak: bluszcz pospolity, podkolan biały, lilia złotogłów, barwinek pospolity, skrzyp olbrzymi. Z kolei wśród zwierząt spotkać można ptaki, w tym puchacza, zimorodka, bociana czarnego, remiza, krogulca; ssaki w tym borsuka, gronostaja, łasicę; płazy w tym salamandrę plamistą.

Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywa łącznie 3 400 hektarów Obszaru Funkcjonalnego, w tym 3 206 w gminie Markowa oraz 194 w gminie Łańcut.

2. Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu – Utworzony w 1992 roku na fragmencie Płaskowyżu Kolbuszowskiego. Występują tu rośliny chronione takie jak: wawrzynek wilczełyko, goździk kosmaty i piaskowy, kruszczyk szerokolistny, śnieżyczka przebiśnieg, listera jajowata, widłak torfowy i goździsty, grązel żółty, podkolan biały. Teren pokryty jest lasami liściastymi i mieszanymi, w tym reliktowymi stanowiskami lasów bukowo-jodłowych. Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywa łącznie 3 063 hektarów Obszaru Funkcjonalnego, w tym 2 742 w gminie Rakszawa oraz 221 w gminie Żołynia.
3. Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu – Utworzony w 1992 roku w południowo-wschodniej części Płaskowyżu Kolbuszowskiego oraz w dolinie Wisłoka. Występują tu chronione gatunki roślin takie jak: goździk piaskowy i pyszny, kruszczyk szerokolistny, widłaki, grązel żółty, grzybienie białe, podkolan biały, barwinek pospolity. Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywa łącznie 2 171 hektarów Obszaru Funkcjonalnego, w tym 1 266 w gminie Białobrzegi oraz 905 w gminie Żołynia.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego znajdują się również dwa specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000:

1. Obszar Natura 2000 „Nad Husowem” - Obszar zlokalizowany w południowej części OF o łącznej powierzchni 1 430 hektarów, w tym 1 419 na terenie gminy Markowa oraz 11 na terenie gminy Łańcut.
2. Obszar Natura 2000 „Lasy Leżajskie” – Obszar zlokalizowany w północnej części OF o łącznej powierzchni 1 072 hektarów w całości na terenie gminy Rakszawa.

Pozostałe formy ochrony przyrody na terenie Obszaru Funkcjonalnego mają charakter punktowy. Wśród nich zdecydowanie najistotniejszy jest Rezerwat Przyrody „Wydrze” zajmujący 15 hektarów w gminie Rakszawa na terenie Brzóznińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Lasów Leżajskich Natura 2000. Rezerwat stworzony został w roku 1983 w celu zachowania fragmentu drzewostanu z dużym udziałem modrzewia polskiego *Larix polonica* oraz starodrzewu bukowego z wieloma gatunkami roślin górskich w runie.

Z kolei na terenie gminy Żołynia zlokalizowany jest Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Rajszula” o powierzchni 53 hektarów. Utworzony został w roku 2008 w celu utrzymania specyfiki siedliskowej, biocenotycznej, krajobrazowej i kompleksu roślinności w ekosystemie śródpolnego i śródleśnego oczek wodnych.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego zlokalizowanych jest również osiem użytków ekologicznych czyli niewielkich powierzchniowo obiektów cennych pod względem przyrodniczym jednak o niższych walorach niż rezerваты przyrody. Łącznie pokrywają one 18,89 hektarów na terenie OF, w tym:

1. 17,7 hektara na terenie gminy Żołynia w ramach czterech użytków ekologicznych o nazwach: Biały Ług, Gajówka, Wodnik oraz Pniaki.
2. 0,32 hektara na terenie gminy Rakszawa w ramach jednego użytku ekologicznego bez określonej nazwy.
3. 0,62 hektara na terenie gminy Białobrzegi w ramach jednego użytku ekologicznego o nazwie Oddział 127a.

4. 0,25 hektara na terenie gminy Markowa w ramach dwóch użytków ekologicznych o nazwach Zimowit oraz Łęg w Husowie.

Uzupełnieniem obszarów chronionych prawnie są pomniki przyrody. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego znaleźć można łącznie 6 takich obiektów, w tym:

1. Na terenie gminy Rakszawa:
 - a) Buk pospolity o wieku ok. 150 lat oraz wysokości 27 m.
 - b) Buk pospolity o wieku ok. 150 lat oraz wysokości 32 m.
2. Na terenie gminy Żołynia:
 - a) Sosna zwyczajna o wieku ok. 100 lat oraz wysokości 15 m, pełniąca rolę przydrożnej kapliczki.
3. Na terenie gminy Łańcut:
 - a) Dąb szypułkowy o wysokości 27 m.
 - b) Dąb szypułkowy o wysokości 20 m.
 - c) Dąb szypułkowy o wysokości 20 m.

Mapa 6. Obszary ochrony prawnej środowiska przyrodniczego na terenie Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (BDOO)

Podsumowując rozdział dotyczący walorów przyrodniczych Obszaru Funkcjonalnego, należy stwierdzić, że ze względu na swoją różnorodność oraz bogactwo różnych form ochrony, są one jednym z głównych atutów atrakcyjności turystycznej OF.

Tabela 6. Formy Ochrony Prawnej Środowiska Naturalnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego

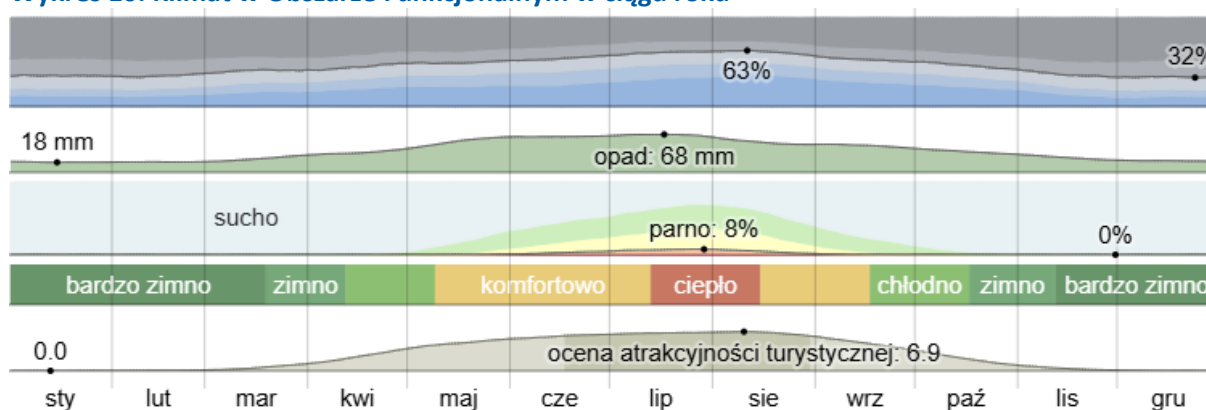
Obszar Ochrony Prawnej Środowiska Naturalnego	Gmina Białobrzegi	Gmina Łącut	Gmina Markowa	Gmina Rakszawa	Gmina Żółynia	Razem OF
Brzózniński Obszar Chronionego Krajobrazu	0	0	0	2 842 h	221 h	3 063 h
Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu	1 266 h	0	0	0	905 h	2 171 h
Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu	0	194 h	3 206 h	0	0	3 400 h
Lasy Leżajskie (Natura 2000)	0	0	0	1 072 h	0	1 072 h
Nad Husowem (Natura 2000)	0	11 h	1 419 h	0	0	1 430 h
Użytki ekologiczne	0,62 h	0	0,25 h	0,32 h	17,7 h	18,89 h
Rezerwat Wydrze	0	0	0	15 h	0	15 h
Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Rajszula”	0	0	0	0	53 h	53 h
Pomniki przyrody	0	3 szt.	0	2 szt.	1 szt.	6 szt.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody

2.2 Klimat

Obszar Funkcjonalny położony jest w strefie klimatu umiarkowanego ciepłego przejściowego. Charakterystycznymi jego cechami są mroźne, śnieżne, wietrzne i znacznie zachmurzone okresy zimowe trwające od 22 listopada do 9 marca oraz komfortowe, częściowo zachmurzone okresy letnie trwające od 20 maja do 10 września.

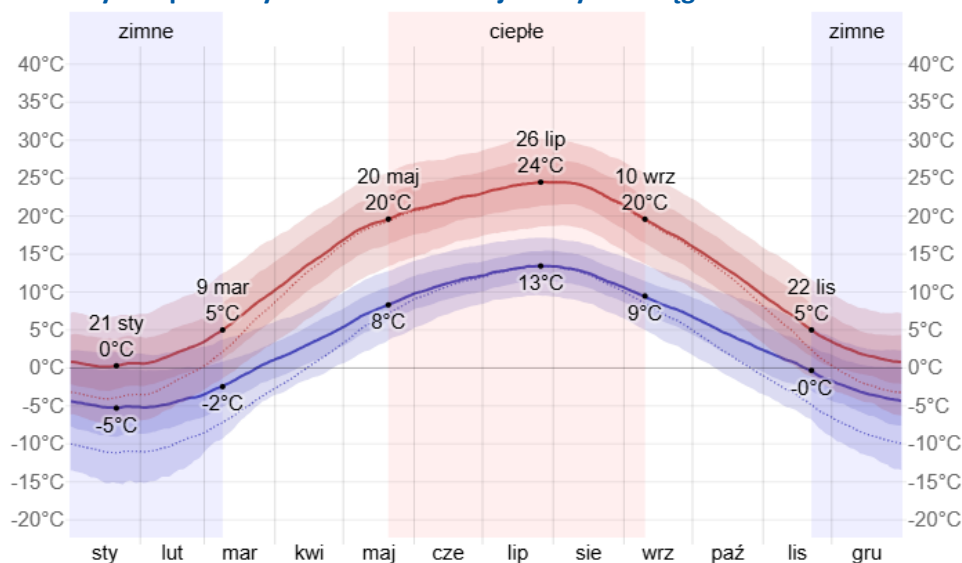
Wykres 10. Klimat w Obszarze Funkcjonalnym w ciągu roku



Źródło: pl.weatherspark.com

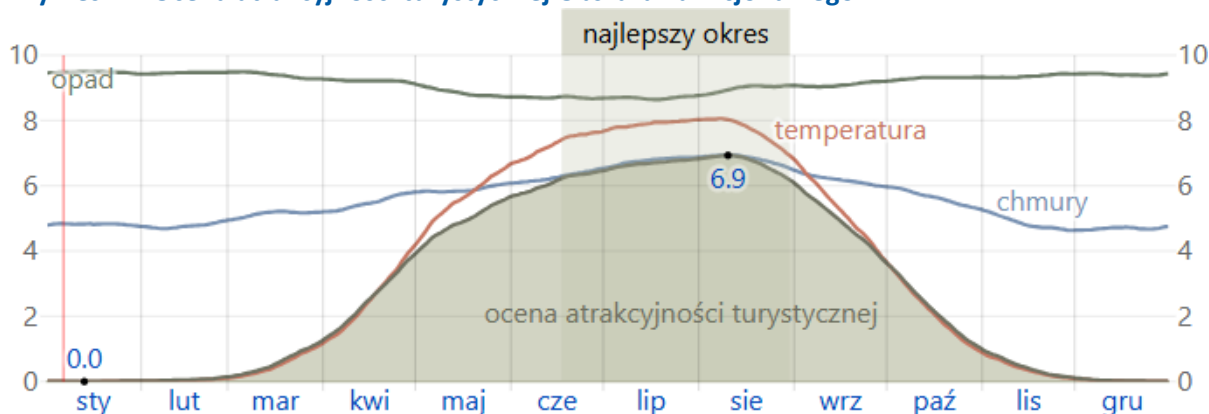
Średnie temperatury w ciągu roku wahają się od -5°C do 24°C, a najbardziej komfortowe warunki do funkcjonowania w Obszarze Funkcjonalnym przypadają na okres od połowy maja do początku września. Jest to również okres największej atrakcyjności turystycznej gminy.

Wykres 11. Zmiany temperatury w Obszarze Funkcjonalnym w ciągu roku



Źródło: pl.weatherspark.com

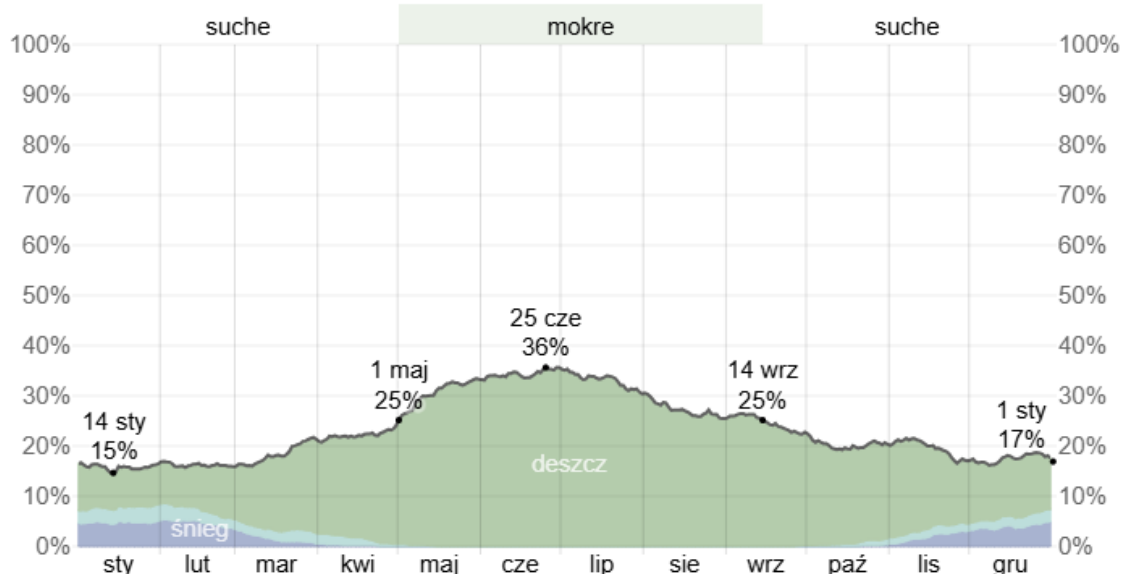
Wykres 12. Ocena atrakcyjności turystycznej Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: pl.weatherspark.com

Od 1 maja do 14 września na terenie Obszaru Funkcjonalnego trwa pora występowania bardziej intensywnych opadów atmosferycznych. Szansa na takie zjawiska w tym okresie wynosi od 25% do 36% w szczycie wypadającym na przełom czerwca z lipcem. Natomiast biorąc pod uwagę poszczególne miesiące, najczęściej z opadami atmosferycznymi w OF do czynienia mamy właśnie w czerwcu, kiedy pada średnio przez 10,3 dnia. Pora sucha trwa dłużej (od 14 września do 1 maja), a jej szczyt przypada na styczeń.

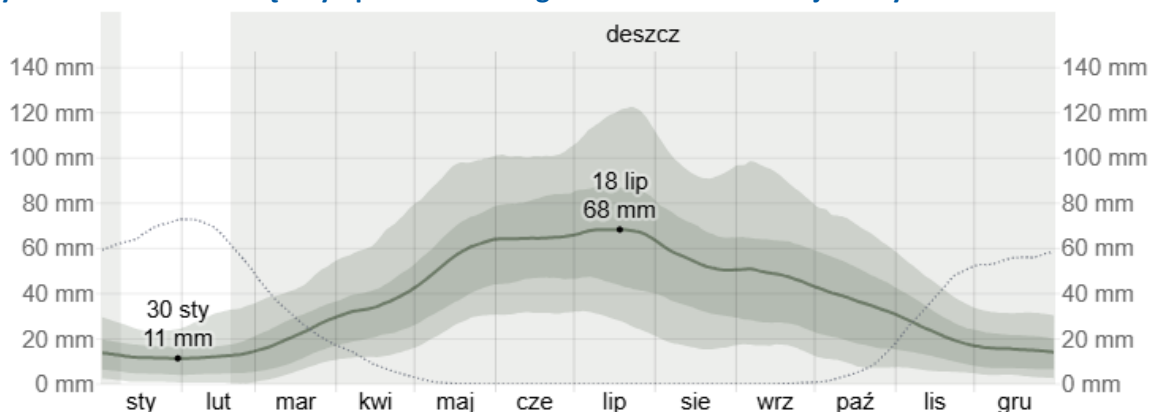
Wykres 13. Dienne prawdopodobieństwo opadów atmosferycznych w Obszarze Funkcjonalnym



Źródło: pl.weatherspark.com

Zbliżone do powyższych są również dane dotyczące średniego miesięcznego opadu deszczu. Najwyższa ilość opadu przypada na lipiec i wynosi średnio 68 mm. Z kolei najniższe opady występują na koniec stycznia, kiedy średnio sięgają ok. 11 mm.

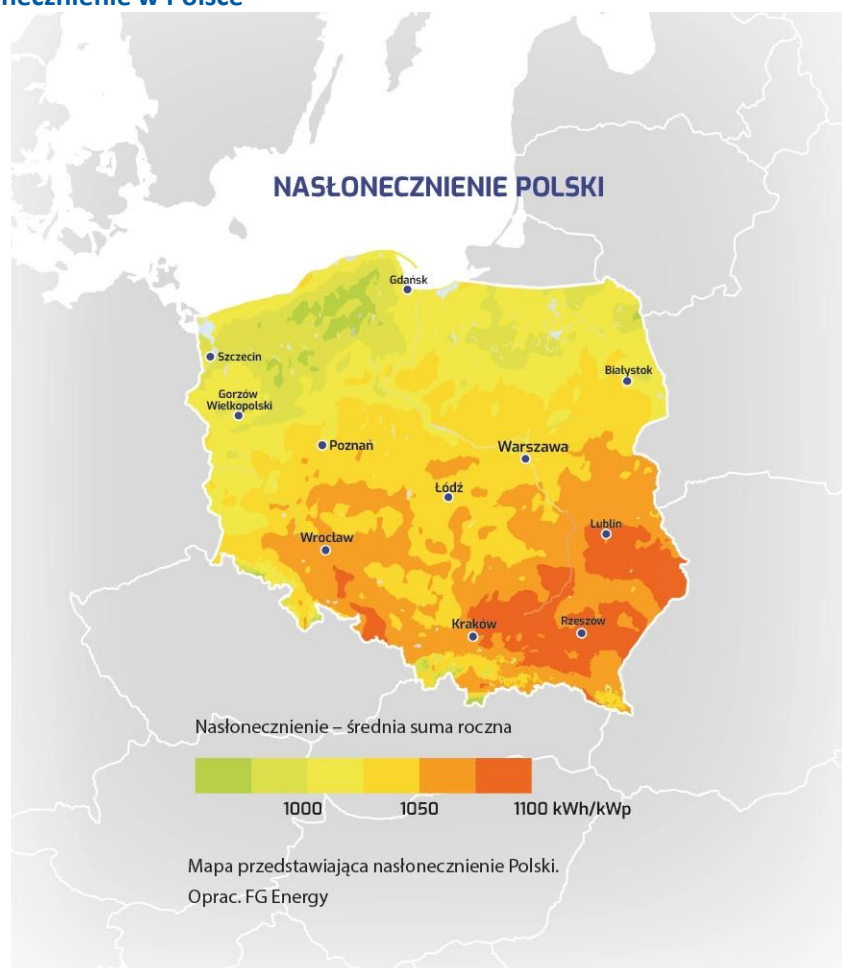
Wykres 14. Średni miesięczny opad deszczu w gminie Obszarze Funkcjonalnym



Źródło: pl.weatherspark.com

Ostatnim istotnym elementem związanym z klimatem panującym w Obszarze Funkcjonalnym jest poziom nasłonecznienia. Południowo-wschodnia Polska jest pod tym względem obszarem najatrakcyjniejszym, w którym w okresach letnich na powierzchnię pada najwięcej energii słonecznej. Takie warunki stanowią bardzo dobrą podstawę do inwestycji w odnawialne źródła energii związane z energią słoneczną.

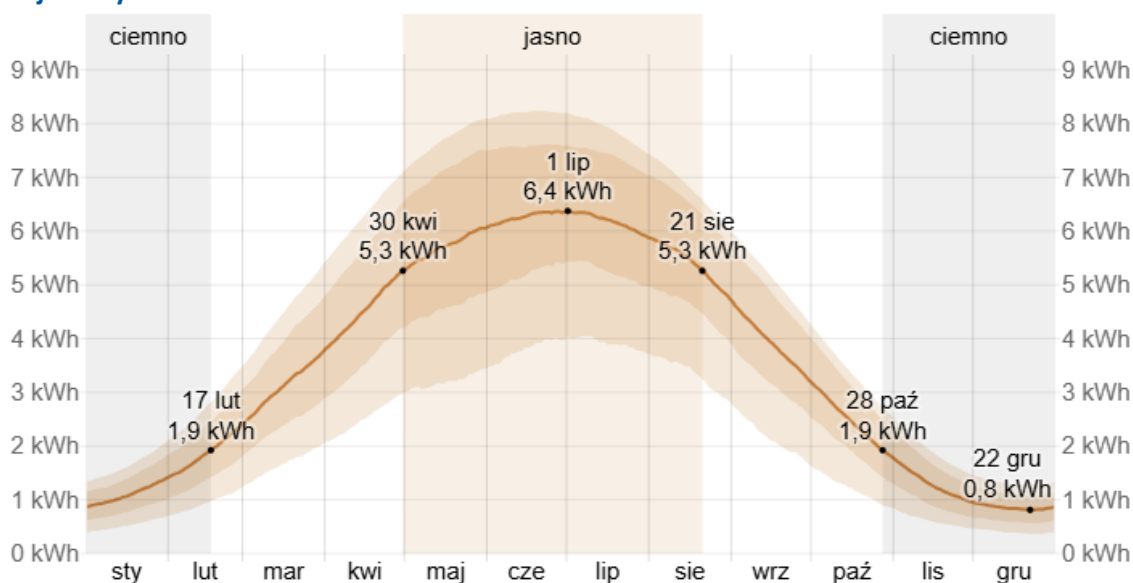
Mapa 7. Nasłonecznienie w Polsce



Źródło: <https://fgenergy.pl/naslonecznienie-w-polsce-sprawdz-na-naszej-mapie-stan-naslonecznienia-w-swoim-regionie/>

Okres jaśniejszy trwa 3,7 miesiąca od 30 kwietnia do 21 sierpnia, a szczyt przypada na czerwiec i lipiec. Z kolei okres ciemniejszy trwa 3,6 miesiąca od 28 października do 17 lutego, ze szczytem w grudniu.

Wykres 15. Średnie dobowe padające krótkofalowe promieniowanie słoneczne w Obszarze Funkcjonalnym



Źródło: pl.weatherspark.com

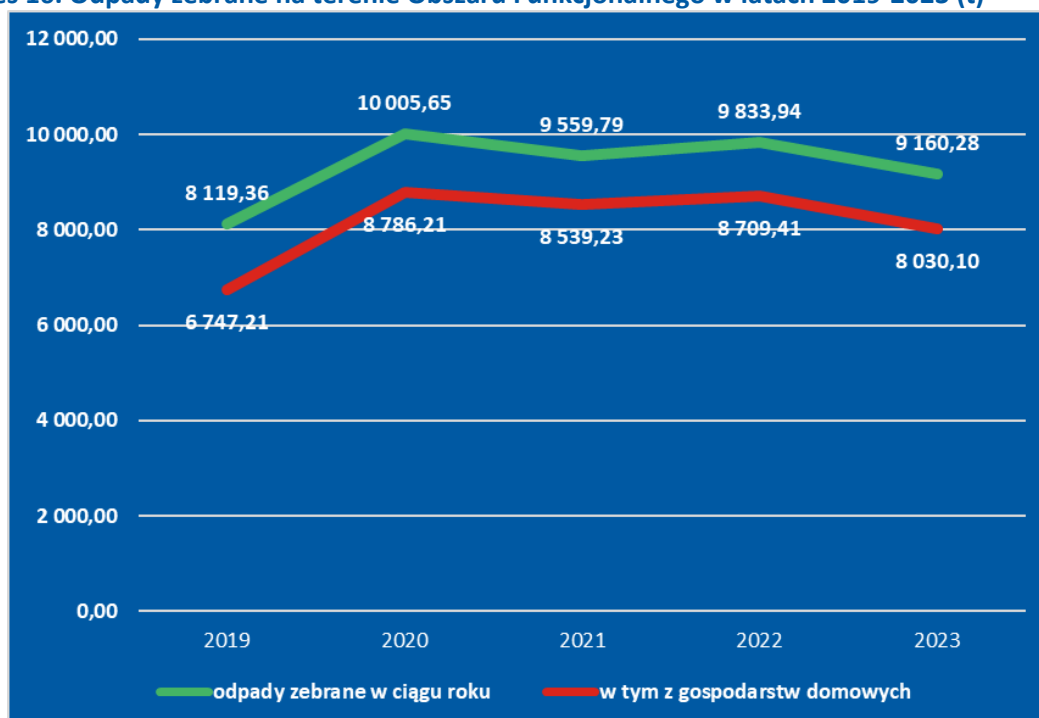
2.3 Gospodarka odpadami

Odpady komunalne, ich segregacja oraz odpowiednia utylizacja jest rosnącym wyzwaniem władz samorządowych na terenie całego kraju, jak również w skali globalnej. W przypadku najmniejszych jednostek samorządowych takich jak gminy i ich obszary funkcjonalne, kluczową rolę odgrywają realizowane działania edukacyjne wśród mieszkańców, które dążyć powinny do wzrostu świadomości ekologicznej w populacji.

Suma zebranych w roku 2023 odpadów komunalnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 9 160,28 ton. Był to wzrost o 12,82% w stosunku do roku 2019, jednak większe ilości odpadów zbierane były w latach 2020-2022, z rekordowy był rok 2020, kiedy przekroczona została bariera 10 000 ton. Z gospodarstw domowych pochodzi ok. 87% zbieranych odpadów każdego roku. Z innych źródeł takich jak usługi komunalne, handel czy instytucje publiczne zbierane jest każdego roku ok. 1 100 ton odpadów.

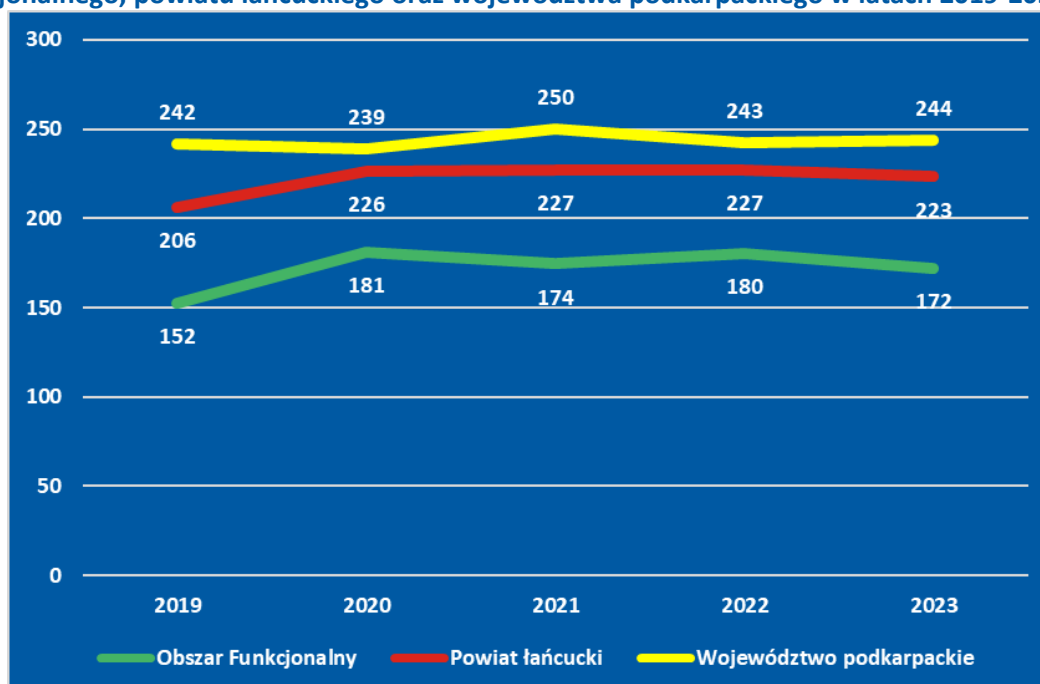
Przeciętny mieszkaniec Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 wyprodukował 172 kg odpadów. Był to drugi najniższy wynik w latach 2019-2023, ale stanowił wzrost w stosunku do roku bazowego o 20 kg. W przypadku całego powiatu łańcuckiego wskaźnik ten wyniósł 223 kg na osobę, a w przypadku województwa podkarpackiego 244 kg na osobę. Wyższe rezultaty spowodowane są danymi statystycznymi dużych miast, które w naturalny sposób produkują większe ilości odpadów komunalnych.

Wykres 16. Odpady zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wykres 17. Odpady komunalne zbierane w przeliczeniu na jednego mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023 (kg)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Zdecydowanie największa ilość odpadów zbierana jest każdego roku na terenie gminy Łańcut. Z kolei najmniej odpadów wytwarzają mieszkańcy gminy Markowa. Również w tej gminie najmniej widoczny jest przyrost ilości zbieranych obszarów pomiędzy rokiem 2019 a 2023. W przypadku całego powiatu łańcuckiego zbierane odpady komunalne wynoszą zazwyczaj niemal dwukrotność tych wytwarzanych na terenie Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 7. Odpady komunalne zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)

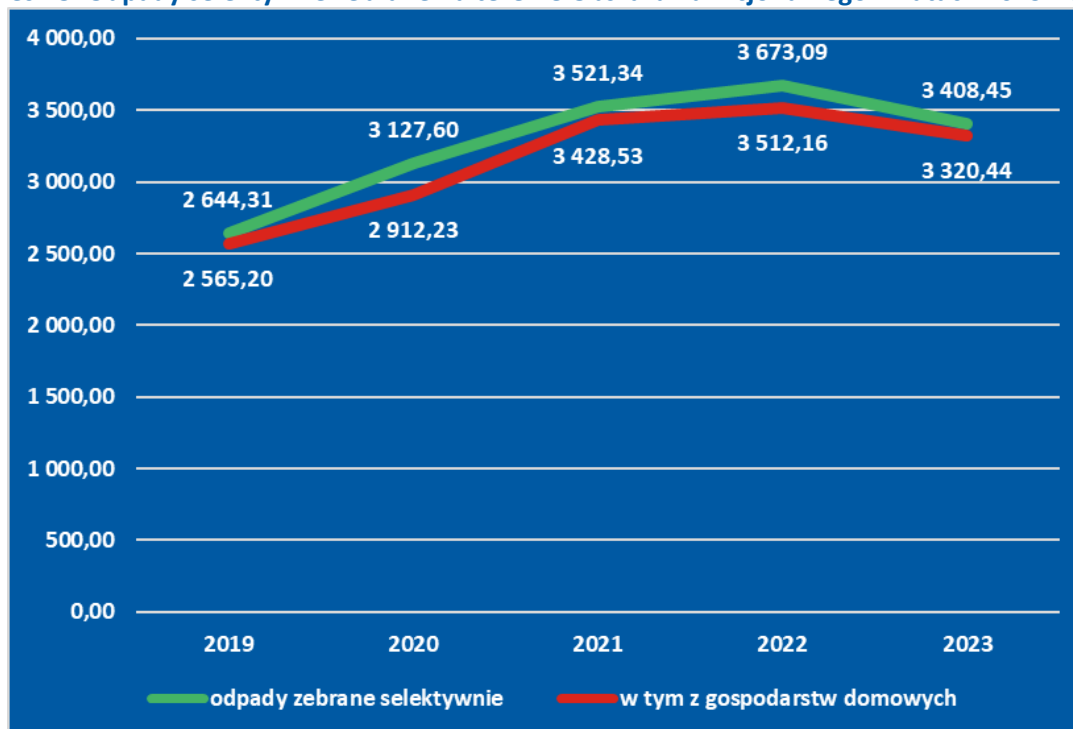
	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	1 370,48	1 646,05	1 654,49	1 835,50	1 739,11
Gmina Łańcut	3 729,06	4 973,32	4 645,39	4 714,27	4 164,25
Gmina Markowa	701,63	823,30	716,94	758,12	703,10
Gmina Rakszawa	950,03	1 236,42	1 186,27	1 131,01	1 175,44
Gmina Żołynia	1 368,16	1 326,56	1 356,70	1 395,04	1 378,38
Obszar Funkcjonalny	8 119,36	10 005,65	9 559,79	9 833,94	9 160,28
Powiat łańcucki	16 663,00	18 293,13	18 373,63	18 344,54	18 018,86

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Bardzo ważnym elementem świadczącym o świadomości mieszkańców w zakresie odpadów komunalnych jest ich prawidłowa segregacja. W roku 2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego zebrano 3 408,45 ton odpadów selektywnych, co było trzecim najwyższym w badanym okresie. W porównaniu do roku 2019 był to wzrost o 28,90% co odebrać należy jako pozytywny sygnał świadczący o rosnącej wiedzy mieszkańców na temat odpowiedniej segregacji wytwarzanych przez siebie odpadów komunalnych.

W przypadku odpadów selektywnych, zdecydowana większość z nich (ok. 97%) pochodzi z gospodarstw domowych.

Wykres 18. Odpady selektywne zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Pomimo widocznego na powyższym wykresie niewielkiego spadku ilości zebranych odpadów selektywnych odnotowanego w roku 2023, należy uznać, że w badanym okresie dane Obszaru Funkcjonalnego wskazują na trend wzrostowy.

Również w tym przypadku członkiem Obszaru Funkcjonalnego, który zbiera największe ilości odpadów posegregowanych jest gmina Łącut, zaś na drugim końcu tego spektrum znajduje się gmina Markowa. Cały powiat łańcucki wyprodukował w roku 2023 ponad 6 700 ton odpadów selektywnych, czyli ponownie niemal zdublował wynik OF.

Tabela 8. Odpady selektywne zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	360,42	366,70	532,93	609,43	614,42
Gmina Łącut	1 079,42	1 258,72	1 648,05	1 680,06	1 457,01
Gmina Markowa	252,31	329,63	256,63	282,28	226,05
Gmina Rakszawa	432,79	697,34	580,57	525,10	574,50
Gmina Żółtnia	519,37	475,21	503,16	576,22	536,47
Obszar Funkcjonalny	2 644,31	3 127,60	3 521,34	3 673,09	3 408,45
Powiat łańcucki	5 188,11	6 215,82	6 771,42	6 732,31	6 737,81

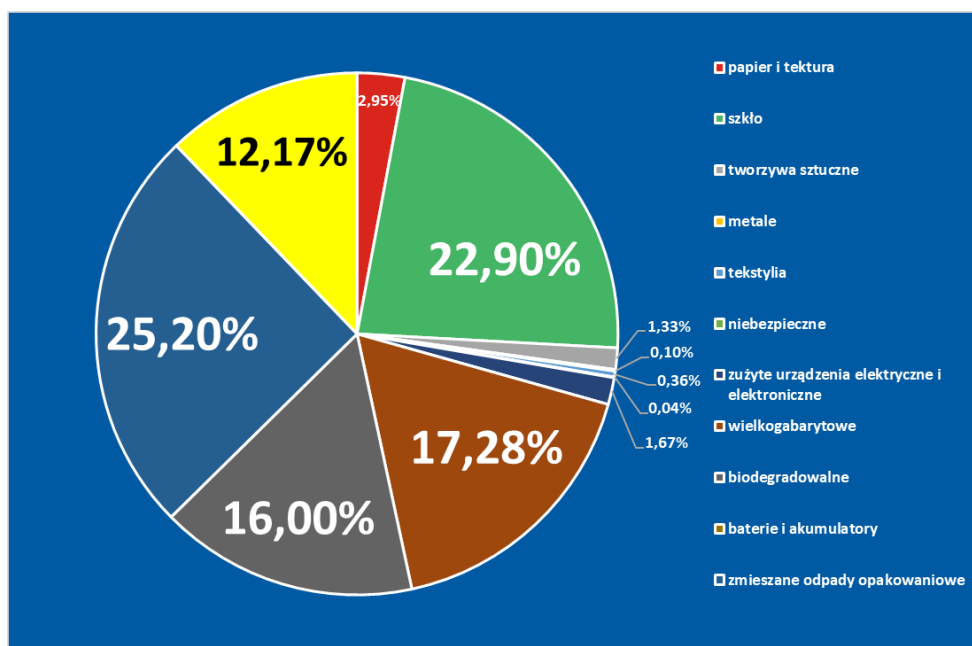
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 zebrano następujące rodzaje odpadów selektywnych:

1. Zmieszane odpady opakowaniowe – 858,94 t.
2. Szkło – 780,65 t.
3. Odpady wielkogabarytowe – 588,83 t.
4. Odpady biodegradowalne – 525,20 t.
5. Papier i tektura – 100,50 t.

6. Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – 56,76 t.
7. Tworzywa sztuczne – 45,40 t.
8. Tekstylia – 12,44 t.
9. Metale – 3,36 t.
10. Odpady niebezpieczne – 1,33 t.
11. Baterie i akumulatory – 0,15 t.
12. Pozostałe odpady selektywne – 414,84 t.

Wykres 19. Rodzaje odpadów selektywnych zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w 2023 roku

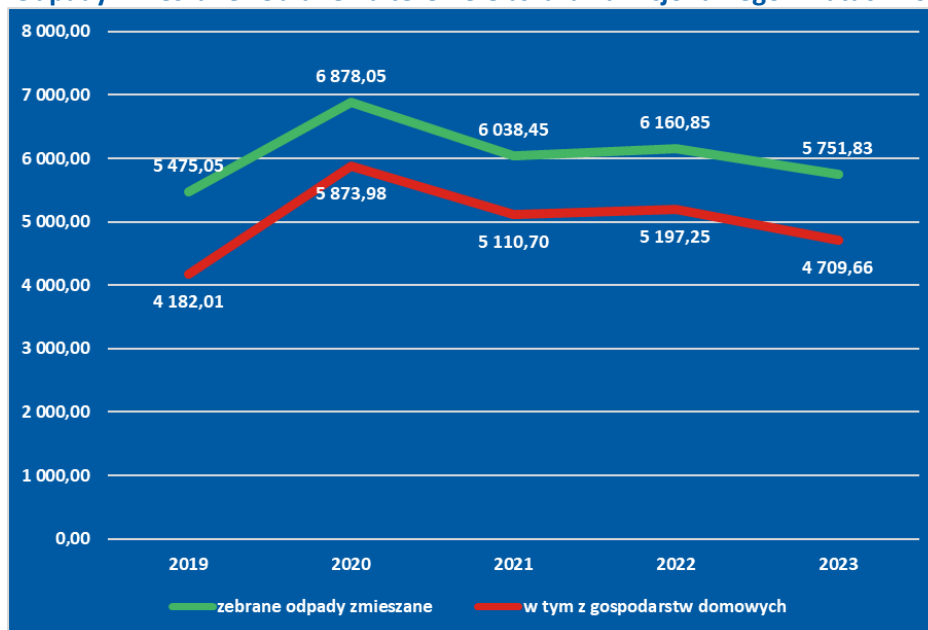


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Uzupełnieniem odpadów zbieranych selektywnie są odpady zmieszane. W roku 2023 zebrano ich na terenie Obszaru Funkcjonalnego 5 751,83 ton. Był to niewielki wzrost w stosunku do roku 2019 (+5,06%). Rekordowy pod tym względem był ponownie rok 2020 kiedy zebrano 6 878,05 ton odpadów zmieszanych. W przeciwieństwie do trendu wzrostowego odpadów selektywnych, w przypadku odpadów zmieszanych na przestrzeni lat 2019-2023 nie można wskazać takiego zjawiska. Ilość zbieranych odpadów utrzymuje się na stałym poziomie w przedziale od 5 500 ton do ok. 6 500 ton.

Z gospodarstw domowych w roku 2023 pochodziło 81,88% zebranych na terenie Obszaru Funkcjonalnego odpadów zmieszanych. Był to spadek w porównaniu do poprzednich trzech lat kiedy od mieszkańców pochodziło ok. 85% tego rodzaju odpadów.

Wykres 20. Odpady zmieszane zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Podobnie jak w opisanych wcześniej przypadkach, tak również w przypadku odpadów zmieszanych największym ich wytwórcą na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest gmina Łącut, a najmniejszym gmina Markowa. Ten trend jest oczywiście związany przede wszystkim z liczbą mieszkańców, a nie stanem ich świadomości ekologicznej.

Cały powiat łańcucki w roku 2023 zebrał ponad 11 tysięcy ton odpadów zmieszanych, a więc ponownie podwoił wynik Obszaru Funkcjonalnego. W przypadku tego zjawiska również największy wpływ na czynnik demograficzny związany przede wszystkim z mieszkańcami Miasta Łącut.

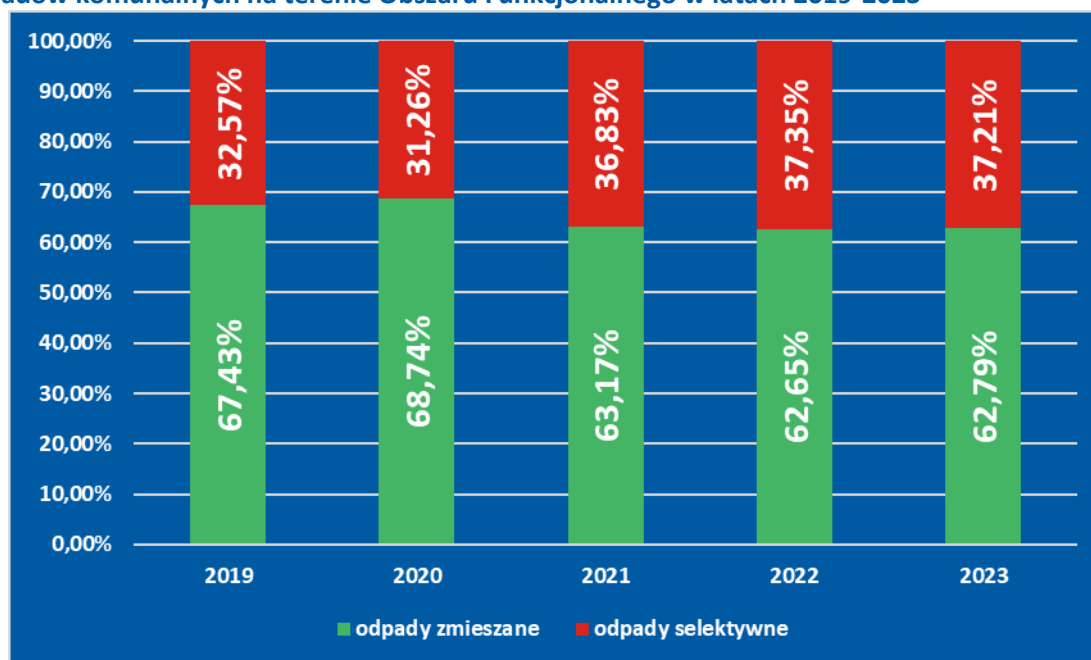
Tabela 9. Odpady zmieszane zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	1 010,06	1 279,35	1 121,56	1 226,07	1 124,69
Gmina Łącut	2 649,64	3 714,60	2 997,34	3 034,21	2 707,24
Gmina Markowa	449,32	493,67	460,31	475,84	477,05
Gmina Rakszawa	517,24	539,08	605,70	605,91	600,94
Gmina Żołynia	848,79	851,35	853,54	818,82	841,91
Obszar Funkcjonalny	5 475,05	6 878,05	6 038,45	6 160,85	5 751,83
Powiat łańcucki	11 474,89	12 077,31	11 602,21	11 612,23	11 281,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Podsumowaniem danych dotyczących gospodarki odpadami na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest zestawienie odpadów zmieszanych oraz selektywnych w stosunku do całości zebranych odpadów komunalnych. Pożądanym zjawiskiem jest rosnący udział tych drugich, a malejący pierwszych. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 widoczna jest pozytywna zmiana w tym zakresie, chociaż nie jest ona bardzo duża.

Wykres 21. Odsetek odpadów selektywnych oraz odpadów zmieszanych w całości zebranych odpadów komunalnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W roku 2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego odpady selektywne stanowiły 37,21% całości odpadów komunalnych. Był to wzrost o niecałe 5% w porównaniu do roku 2019. Można zatem mówić o powolnym trendzie wzrastającym.

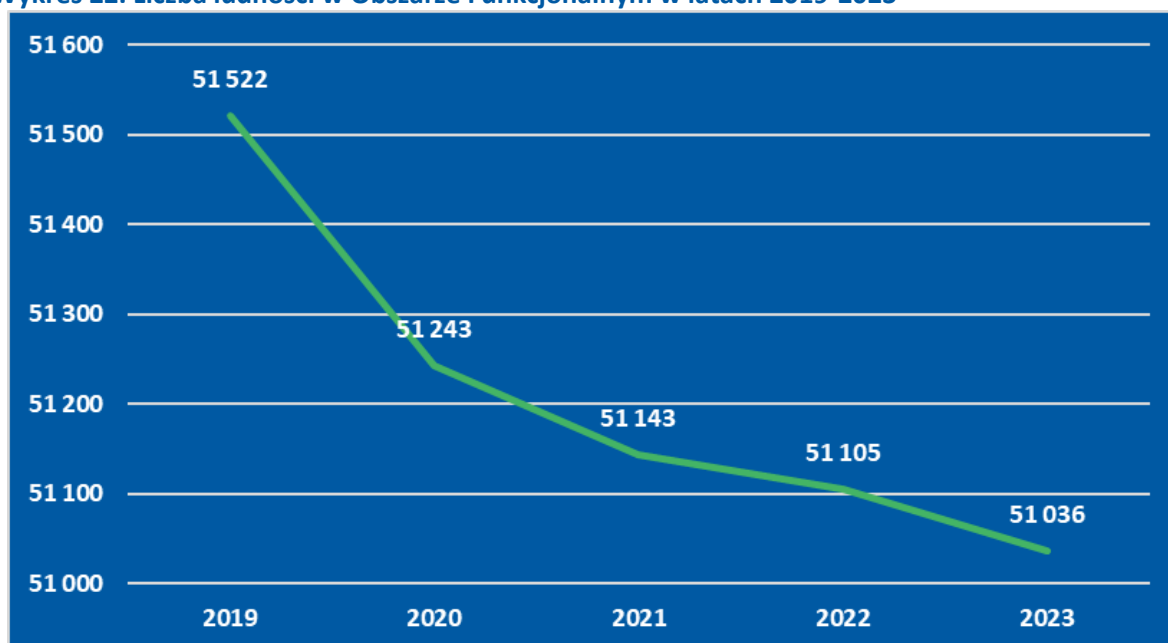
3. Diagnoza uwarunkowań społecznych

3.1 Sytuacja demograficzna

Zmiany populacji obszarów funkcjonalnych są jednym z kluczowych czynników wpływających na ich potencjał oraz ich procesy rozwojowe. Mieszkańcy poszczególnych gmin OF są także ostatecznym beneficjentem realizowanych w nich przedsięwzięć.

W przypadku Obszaru Funkcjonalnego populacja w latach 2019-2023 notowała nieznaczny trend spadkowy. W roku 2019 OF liczył łącznie 51 522 mieszkańców. Przez następne pięć lat liczba ta zmniejszyła się o 486, by w roku 2023 osiągnąć 51 036. Był to spadek o 0,94%. Jest to zatem bardzo niewielka zmiana negatywna, co świadczy o dosyć stabilnej sytuacji ludnościowej w OF, w szczególności biorąc pod uwagę fakt, że jego partnerami są gminy wiejskie. W takich JST trendy krajowe są najczęściej zdecydowanie gorsze.

Wykres 22. Liczba ludności w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Niewielkie negatywne zmiany w liczbie ludności zanotowano we wszystkich pięciu gminach Obszaru Funkcjonalnego, jak również w całym powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim.

Tabela 10. Zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

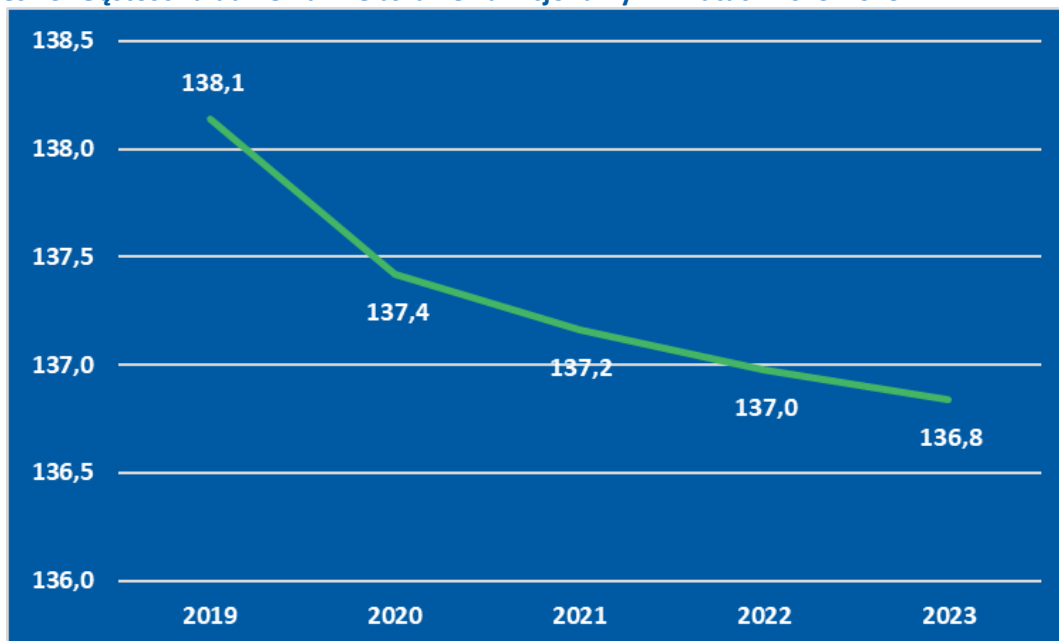
JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	8 725	8 689	8 684	8 679	8 689
Gmina Łańcut	21 921	21 822	21 772	21 801	21 770
Gmina Markowa	6 481	6 399	6 366	6 362	6 352
Gmina Rakszawa	7 359	7 285	7 296	7 280	7 235
Gmina Żołynia	7 036	7 048	7 025	6 983	6 990
Razem Obszar Funkcjonalny	51 522	51 243	51 143	51 105	51 036
Powiat łańcucki	81 049	81 007	80 796	80 802	80 844
Województwo podkarpackie	2 127 164	2 096 166	2 085 932	2 079 098	2 071 676

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Spadek liczby ludności w powiecie łańcuckim wyniósł jedynie 0,25%, natomiast w województwie podkarpackim 2,61%. Wśród partnerów Obszaru Funkcjonalnego, największa zmiana na minus miała miejsce w gminie Markowa (1,99%), a najniższa w gminie Białobrzegi (0,41%).

Podobnie przedstawiają się dane dotyczące gęstości zaludnienia. Na przestrzeni lat 2019-2023 ten wskaźnik w Obszarze Funkcjonalnym zmniejszył się o 1,3 mieszkańca na kilometr kwadratowy. Jest to zatem ponownie bardzo niewielki spadek, potwierdzający stabilną populację OF.

Wykres 23. Gęstość zaludnienia w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Powyższe dane ponownie dotyczą każdej z pięciu gmin Obszaru Funkcjonalnego, jak również całego powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego.

Tabela 11. Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego w odniesieniu do powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023 (osoby na 1 km²)

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	155,4	154,8	154,7	154,6	154,8
Gmina Łańcut	206,2	205,3	204,8	205,1	204,8
Gmina Markowa	94,3	93,1	92,6	92,6	92,4
Gmina Rakszawa	110,7	109,6	109,8	109,5	108,9
Gmina Żołynia	124,1	124,3	123,9	123,1	123,3
Razem Obszar Funkcjonalny	138,1	137,4	137,2	137,0	136,8
Powiat łańcucki	179,4	179,3	178,8	178,8	178,9
Województwo podkarpackie	119,2	117,5	116,9	116,5	116,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

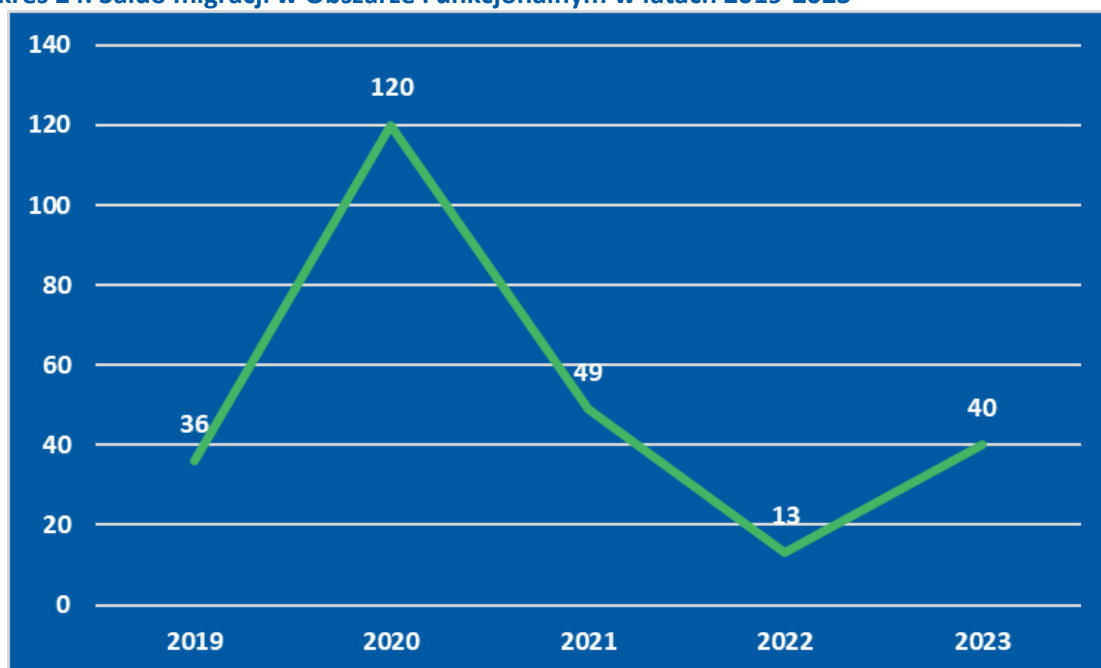
Gęstość zaludnienia w powiecie łańcuckim spadła o 0,5 osoby na kilometr kwadratowy, natomiast w województwie podkarpackim o 3,1. Wśród partnerów Obszaru Funkcjonalnego największa zmiana negatywna miała miejsce w gminie Markowa (1,9), a najmniejsza w gminie Białobrzegi (0,6).

Czynniki wpływające na zmiany populacji

Jednym z kluczowych czynników wpływających na zmiany populacji jest migracja, którą można podsumować analizując jej saldo tj. stosunek ludzi opuszczających gminę do tych, którzy się w niej osiedlają.

W przypadku Obszaru Funkcjonalnego saldo migracji w latach 2019-2023 osiągało wynik pozytywny. Najwyższe odnotowano w roku 2020 kiedy wyniosło 120, natomiast najniższe w roku 2022 kiedy wyniosło 13.

Wykres 24. Saldo migracji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wśród poszczególnych partnerów Obszaru Funkcjonalnego najlepiej wypadła gmina Łańcut, osiągająca pozytywny wynik każdego roku. Na drugim biegunie znalazła się gmina Markowa notująca negatywne saldo migracji we wszystkich badanych latach. Pozostałe gminy przeplatały pozytywne wyniki z negatywnymi, z przewagą tych pierwszych.

Tabela 12. Saldo migracji w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	-12	20	1	18	21
Gmina Łańcut	47	71	38	40	19
Gmina Markowa	-21	-7	-5	-28	-4
Gmina Rakszawa	16	14	13	-9	-20
Gmina Żołynia	6	22	2	-8	24
Razem Obszar Funkcjonalny	36	120	49	13	40
Powiat łańcucki	0	160	81	117	167
Województwo podkarpackie	-2 950	-1 956	-1 934	-2 089	-2 332

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Cały powiat łańcucki, podobnie jak Obszar Funkcjonalny, notował pozytywne saldo w latach 2020-2023. Natomiast województwo podkarpackie osiągało negatywne saldo migracji na poziomie od -2000 do -3000.

Aby lepiej zrozumieć procesy migracyjne zachodzące w Obszarze Funkcjonalnym należy przeanalizować kierunki emigracji dotychczasowych mieszkańców oraz kierunki, z których napływają nowi.

Tabela 13. Zameldowania i wymeldowania w Obszarze Funkcjonalnym w podziale na kierunek z/do miast oraz z/do wsi

	zameldowania z miast					zameldowania ze wsi				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Obszar Funkcjonalny	238	228	234	196	191	305	234	258	247	259
	wymeldowania do miast					wymeldowania na wieś				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Obszar Funkcjonalny	245	156	221	187	207	271	197	227	248	212

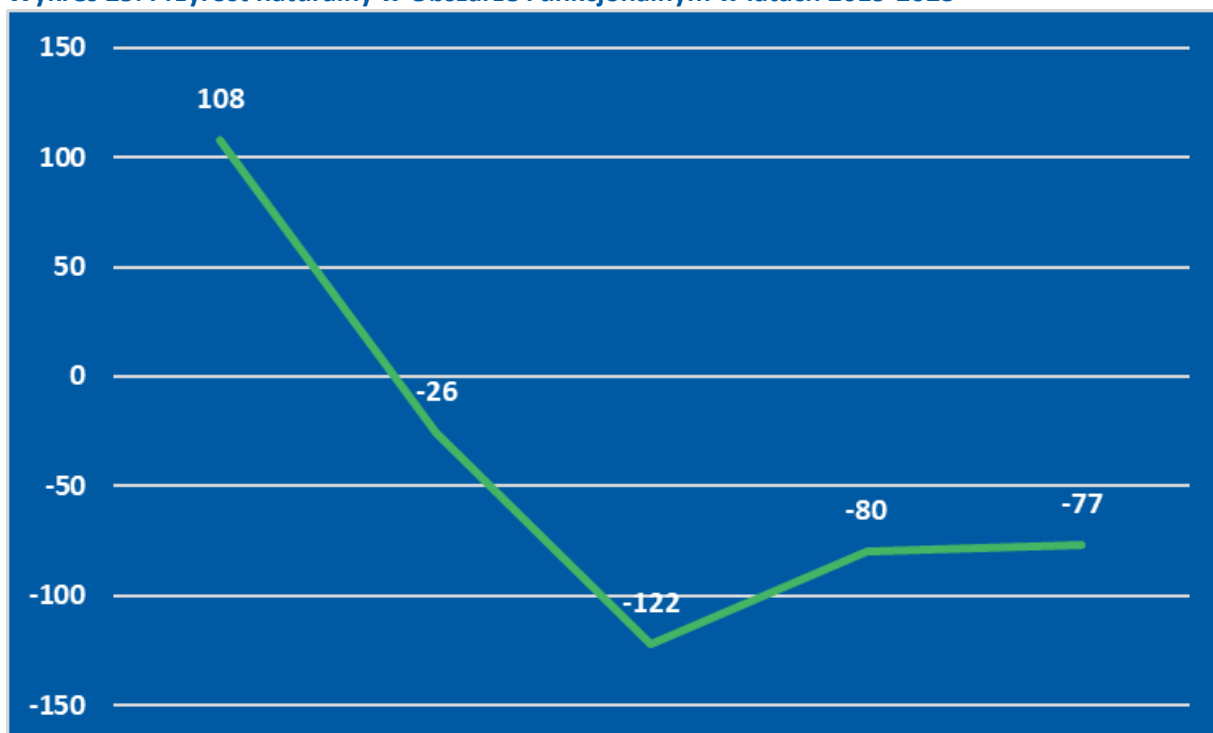
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Powyższa tabela ukazuje kilka trendów migracyjnych. Po pierwsze widoczne jest, że nowi mieszkańcy Obszaru Funkcjonalnego częściej przenoszą się na jego terytorium z obszarów wiejskich niż z miejskich (1303 do 1087 na przestrzeni lat 2019-2023). Trend ten widoczny jest w każdym z badanych lat.

Podobne dane dotyczą również kierunku, w którym wyprowadzają się dotychczasowi mieszkańcy Obszaru Funkcjonalnego. W tym przypadku w latach 2019-2023 do miast przeniosło się 1016 osób, a na tereny wiejskie 1155. Różnica w przypadku wymeldowań jest zatem wyraźnie mniejsza.

Kolejnym ważnym czynnikiem wpływający na liczbę ludności jest przyrost naturalny czyli relacja urodzeń żywych do zgonów w skali roku. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego pozytywny poziom osiągnięty został tylko w bazowym roku 2019. W pozostałych latach 2020-2023 odnotowywany był już negatywny przyrost naturalny. Oznacza to, że w tych latach umierało więcej dotychczasowych mieszkańców niż rodziło się nowych.

Wykres 25. Przyrost naturalny w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dane dotyczące przyrostu naturalnego w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego wyglądają podobnie jak w całym OF. Wszyscy partnerzy odnotowali dodatni wskaźnik w roku 2019, natomiast w następnych latach taka sytuacja miała miejsce tylko w gminie Rakszawa w roku 2021. Sytuacja powtarza się zarówno w przypadku całego powiatu łańcuckiego jak i województwa podkarpackiego.

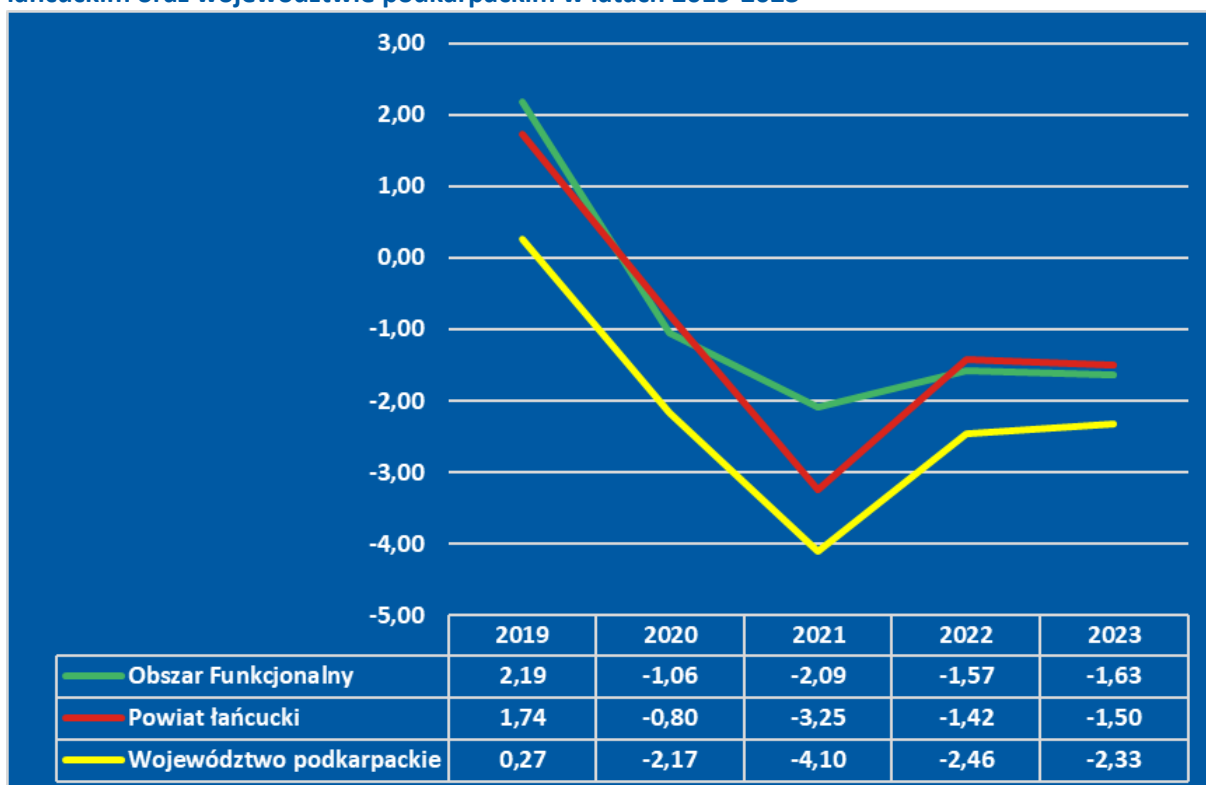
Tabela 14. Przyrost naturalny w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	33	-18	-14	-10	0
Gmina Łańcut	35	21	-70	-32	-28
Gmina Markowa	2	-7	-16	9	-1
Gmina Rakszawa	29	-9	4	-8	-29
Gmina Żołynia	9	-13	-26	-39	-19
Razem Obszar Funkcjonalny	108	-26	-122	-80	-77
Powiat łańcucki	141	-65	-263	-115	-121
Województwo podkarpackie	584	-4 565	-8 571	-5 123	-4 828

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Przyrost naturalny przeliczyć można również na 1 000 mieszkańców, co umożliwi lepsze porównanie danych Obszaru Funkcjonalnego do powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego.

Wykres 26. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać dane dotyczące Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego są do siebie bardzo zbliżone, z wyjątkiem roku 2021, kiedy OF wypadł wyraźnie lepiej. Zarówno Obszar Funkcjonalny jak i powiat każdego roku wypadają lepiej od województwa podkarpackiego.

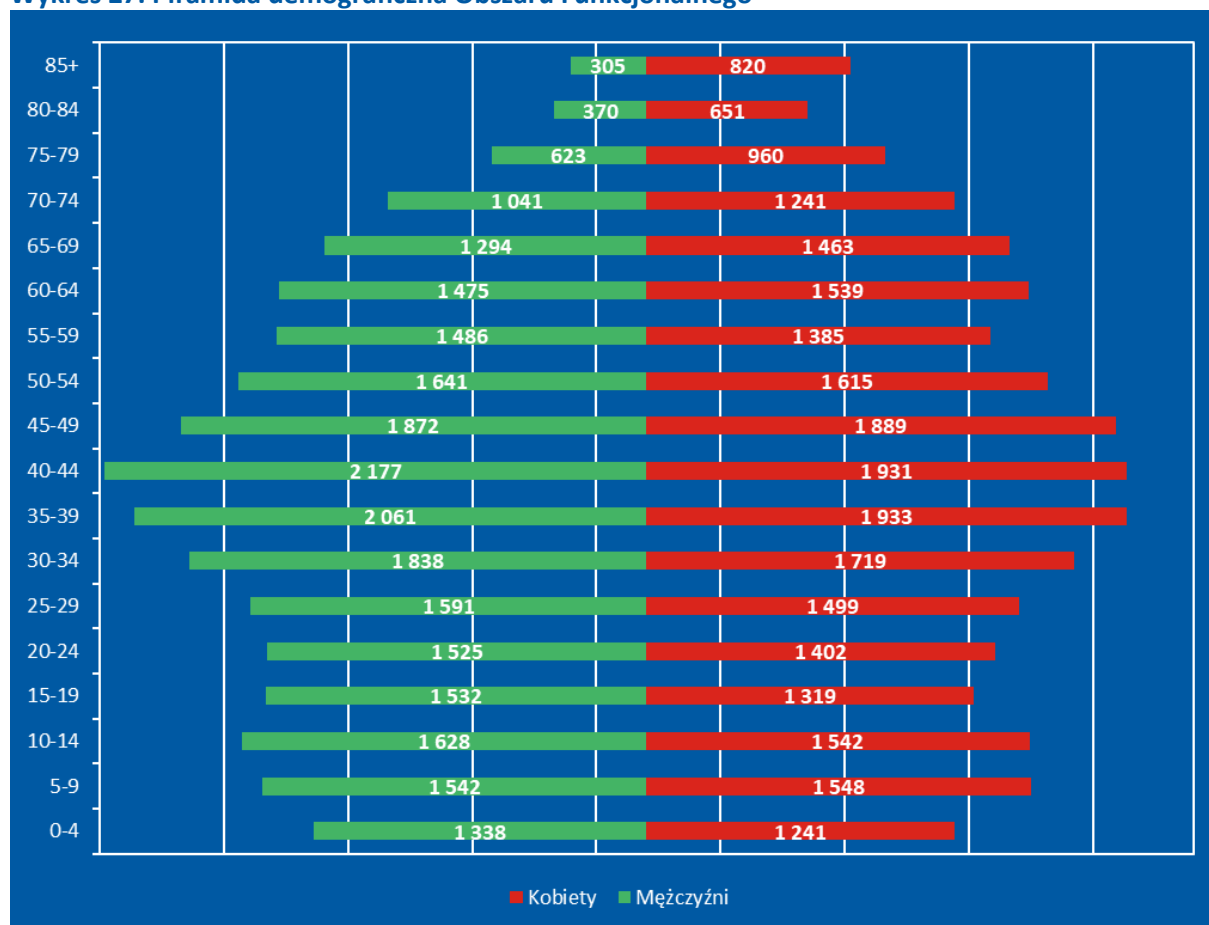
Podsumowując dane dotyczące czynników wpływających na zmianę ludności, należy podkreślić, że Obszar Funkcjonalny wypada pozytywnie w zakresie migracji oraz negatywnie w zakresie przyrostu naturalnego.

Struktura ludności

Poza samą liczbą ludności istotne znaczenie ma również struktura populacji. Można ją przeanalizować pod kątem płci, przedziałów wiekowych oraz grup ekonomicznych.

Analizę danych w tym zakresie rozpocząć należy od tzw. piramidy demograficznej czyli różnicy pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn w poszczególnych przedziałach wiekowych.

Wykres 27. Piramida demograficzna Obszaru Funkcjonalnego

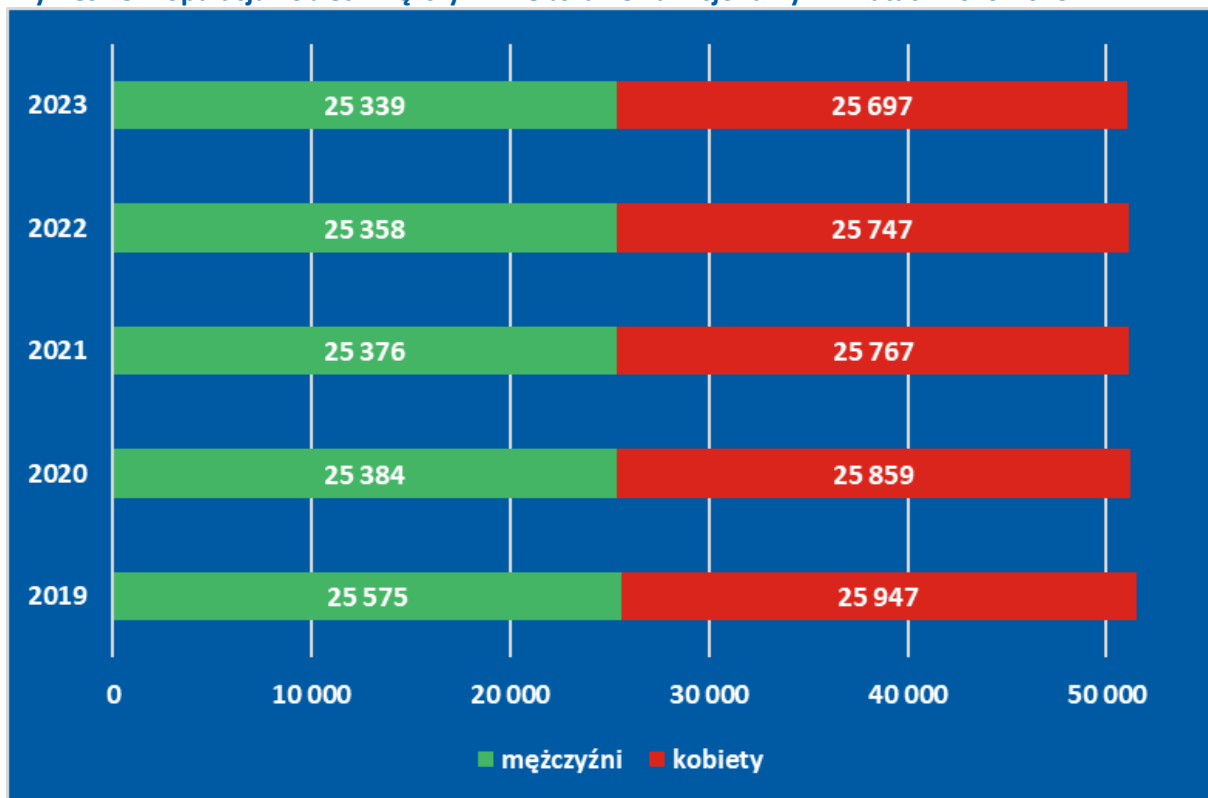


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać na powyższym wykresie mężczyźni przeważają w grupach wiekowych młodych oraz średnich (0-4, 10-44 oraz 50-59). Liczba kobiet jest wyższa w przedziałach 5-9 oraz 40-44 natomiast wyraźna różnica zaczyna być widoczna po 60 roku życia i związana jest ze średnią długością życia obu płci.

Patrząc na liczbę kobiet i mężczyzn całościowo widoczne jest, że w przypadku podziału mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego ze względu na płeć w każdym z badanych lat 2019-2023 odnotować należy niewielką przewagę kobiet nad mężczyznami, przy czym najwyższy poziom osiągnęła ona w roku 2021 kiedy wyniosła 475, a najniższy wynoszący 358, w roku 2023.

Wykres 28. Populacja kobiet i mężczyzn w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023 w każdej z gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego odnotowywana była przewaga płci żeńskiej nad męską. Jedyny wyjątek stanowi rok 2023 w gminie Rakszawa, kiedy mężczyźni przewyższyli liczebnie kobiety o 15. We wcześniejszych latach również w tej gminie zachowany był trend ogólny Obszaru Funkcjonalnego.

Takie same dane odnotować należy zarówno dla powiatu łańcuckiego jak i dla województwa podkarpackiego.

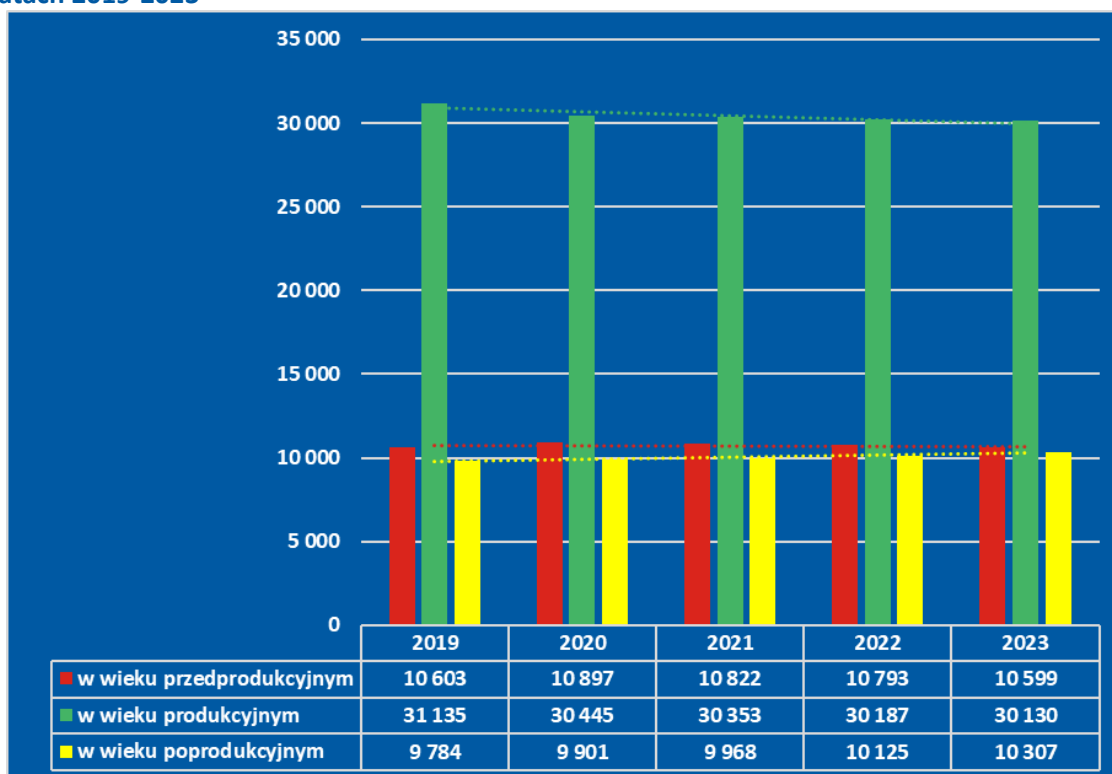
Ostatnim sposobem spojrzenia na strukturę ludności Obszaru Funkcjonalnego jest jej podział na ekonomiczne grupy wiekowe.

Za niewielki spadek populacji mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym odpowiedzialna jest przede wszystkim stale zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym. W latach 2019-2023 populacja tej grupy zmniejszyła się o 1 005, czyli 3,23%. Z kolei w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym mówić możemy o stabilnej populacji z trendem wzrostowym w latach 2019-2021 oraz niewielkim trendem spadkowym w latach 2022-2023. Ostatecznie pomiędzy rokiem 2019 a 2023 liczba mieszkańców w tej grupie ekonomicznej spadła o 4 czyli 0,04%.

Podobnie jak w większości Polski oraz w innych krajach Europy jedyną grupą ekonomiczną, której liczba ulega stałemu wzrostowi są osoby w wieku poprodukcyjnym. W latach 2019-2023 w Obszarze Funkcjonalnym ich populacja wzrosła o 523 co stanowiło przyrost o 5,35%.

Tożsame trendy w tym zakresie odnotowane zostały we wszystkich pięciu gminach Obszaru Funkcjonalnego jak również w całym powiecie łańcuckim.

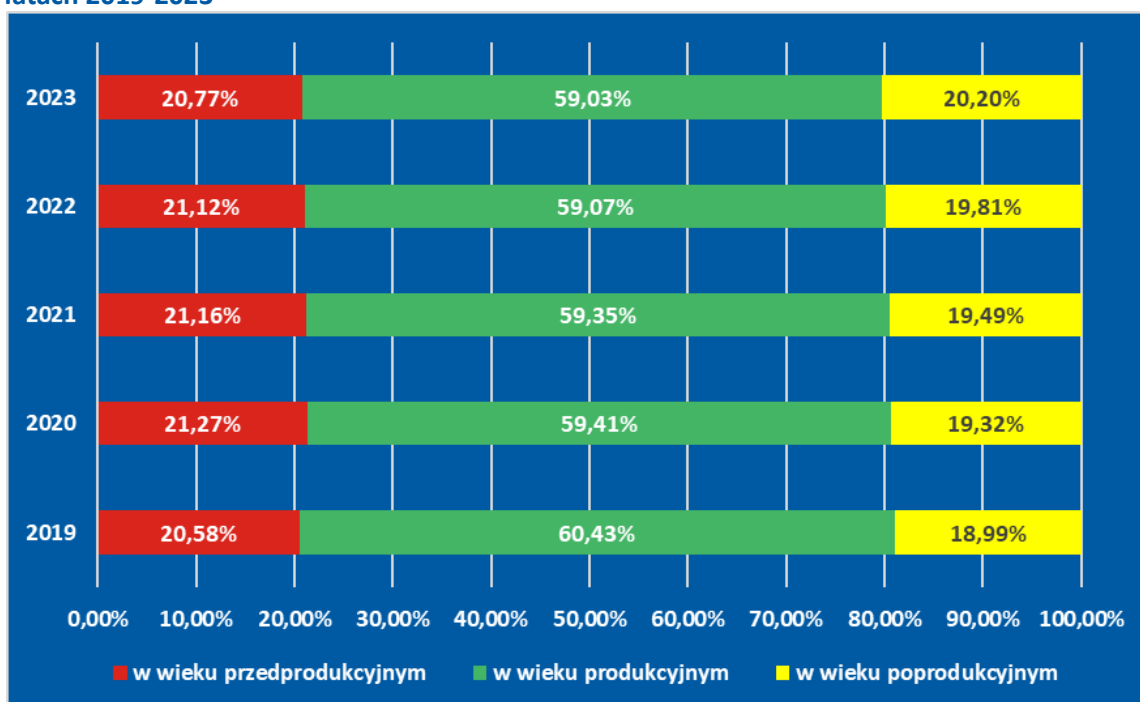
Wykres 29. Liczba ludności w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Zmiany populacyjne dotyczące powyższych trzech grup wiekowych wskazują na powolny proces starzenia się społeczeństwa. Potwierdza to również analiza udziału grup ekonomicznych w całkowitej liczbie ludności Obszaru Funkcjonalnego.

Wykres 30. Udział poszczególnych grup ekonomicznych w populacji Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w populacji Obszaru Funkcjonalnego wzrósł na przestrzeni lat 2019-2023 z 18,99% do 20,20%. W tym samym czasie grupa w wieku produkcyjnym zanotowała spadek z 60,43% do 59,03%. Ostatnia z analizowanych grup, czyli osoby w wieku przedprodukcyjnym, wzrosła z 20,58% do 20,77% co jest zjawiskiem pozytywnym.

Podsumowując należy podkreślić, że starzenie się społeczeństwa z każdym kolejnym rokiem będzie stanowiło coraz większe wyzwanie dla władz samorządowych, zarówno pod względem finansowym jak również organizacyjnym. Związane są z tym m.in. rosnące koszty pomocy społecznej oraz konieczność dostosowania inwestycji do potrzeb seniorów.

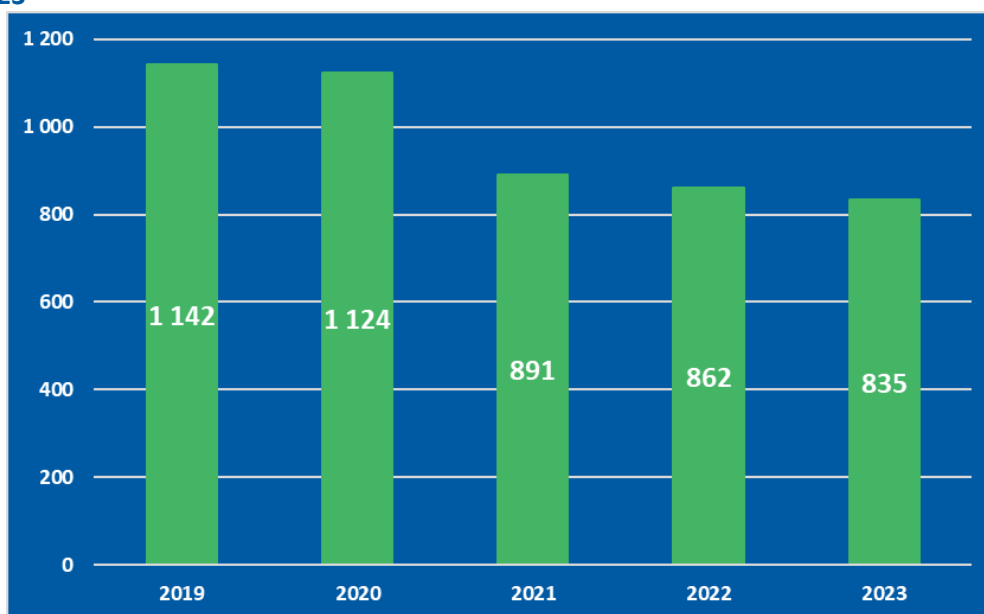
3.2 Usługi społeczne

Pomoc w codziennym funkcjonowaniu najbardziej potrzebującym mieszkańcom stanowi jedno z głównych wyzwań samorządu lokalnego. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego odpowiedzialność za działania w tym zakresie przypada przede wszystkim na:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łąncucie – ul. Piłsudskiego 70/5, 47-100 Łącut. Tel: 17 225 69 69; e-mail: pcprwlancut@poczta.onet.pl
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białobrzegach – Białobrzegi 4A, 37-111 Białobrzegi. Tel: 17 225 49 53; e-mail: gops@gmina-bialobrzegi.pl
- Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Łącut – Wysoka 49, 37-100 Łącut. Tel: 17 24 99 200; e-mail: ops@opsgl.pl
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markowej – Markowa 1399, 37-120 Markowa. Tel: 17 226 54 47; e-mail: gopsmarkowa@markowa.pl
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rakszawie – Rakszawa 506, 37-111 Rakszawa. Tel: 17 224 92 51; e-mail: gopsrakszawa@rakszawa.pl
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żołyni – ul. Rynek 22, 37-110 Żołynia. Tel: 17 22 43 018; e-mail: gops@zolynia.pl

Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba rodzin korzystających z usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym uległa wyraźnemu spadkowi z 1142 w roku 2019 na 835 w roku 2023.

Wykres 31. Liczba rodzin korzystających z usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie gmin OF za lata 2019-2023

Spadek liczby rodzin wyniósł 23,13%, a trend ten dotyczy każdej z gmin OF oraz średniej w powiecie łańcuckim.

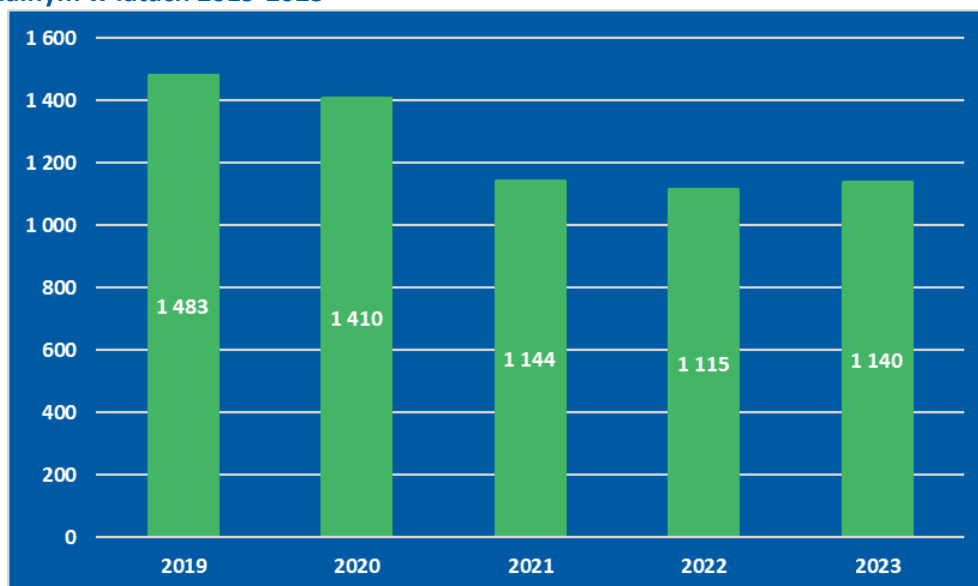
Tabela 15. Liczba rodzin korzystających z usług społecznych u poszczególnych członków Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	172	154	133	119	101
Gmina Łańcut	352	399	180	185	175
Gmina Markowa	185	151	177	177	174
Gmina Rakszawa	258	239	236	220	225
Gmina Żołynia	175	181	165	161	160
Razem Obszar Funkcjonalny	1 142	1 124	891	862	835
Powiat łańcucki (średnia)	297	282	229	223	228

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Podobny trend dotyczy liczby świadczeniobiorców, czyli osób korzystających z usług społecznych na podstawie wydanych decyzji. W roku 2023 było ich łącznie 1 140, czyli o 307 mniej niż w roku 2019. W przeciwieństwie do liczby rodzin w tym przypadku trend spadkowy zatrzymał się jednak na roku 2022.

Wykres 32. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie gmin OF za lata 2019-2023

Jedynym członkiem Obszaru Funkcjonalnego, w którym liczba świadczeniobiorców spadała każdego roku była gmina Markowa. Pozostałe gminy, jak również średnia powiatowa potwierdzają dane dotyczące całego OF.

Tabela 16. Liczba świadczeniobiorców u poszczególnych członków Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	155	133	119	104	109
Gmina Łańcut	397	388	232	230	239
Gmina Markowa	297	294	272	272	253
Gmina Rakszawa	367	337	292	277	296
Gmina Żołynia	267	258	229	232	243
Razem Obszar Funkcjonalny	1 483	1 410	1 144	1 115	1 140
Powiat łańcucki (średnia)	297	282	229	223	228

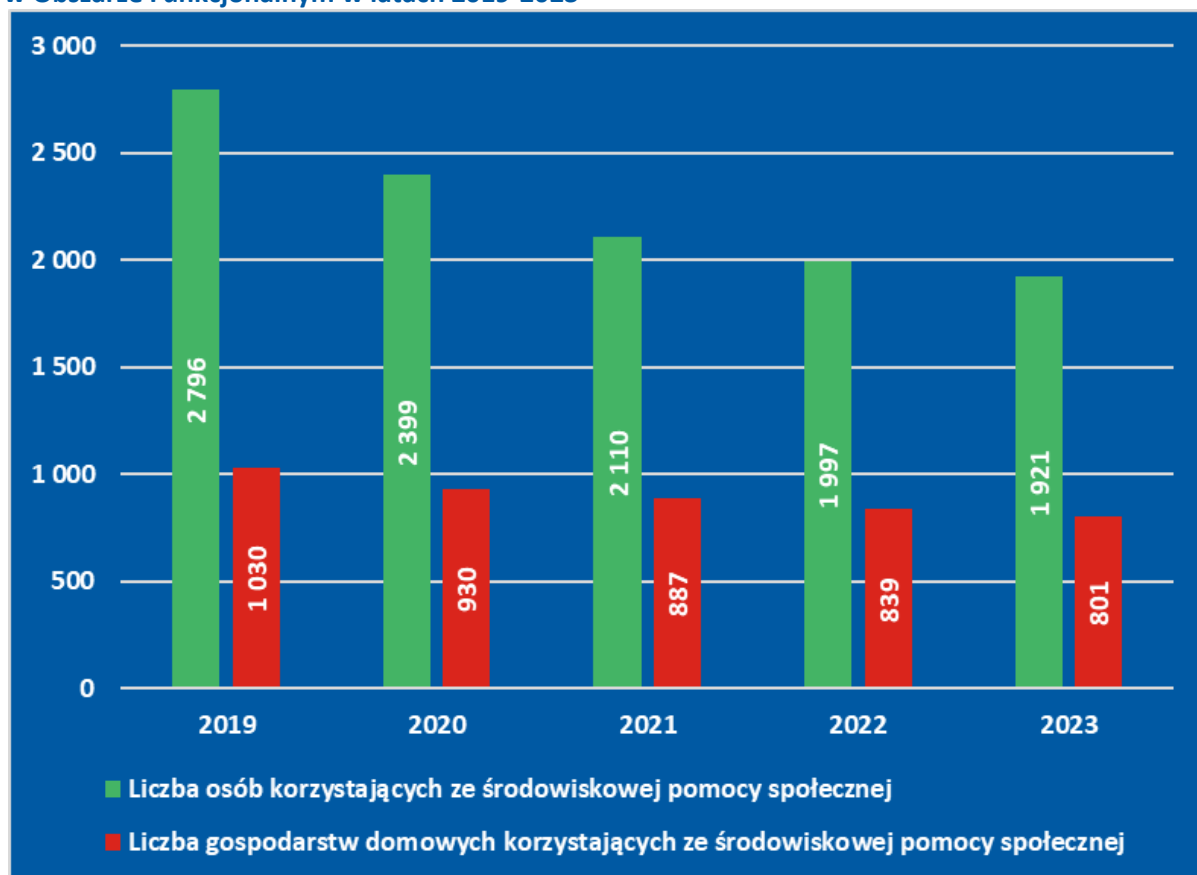
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wśród najczęstszych powodów udzielania pomocy rodzinom na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 występowały:

1. Długotrwała lub ciężka choroba – 357 rodzin.
2. Ubóstwo – 350 rodzin.
3. Niepełnosprawność – 333 rodziny.
4. Bezrobocie – 300 rodzin.
5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 128 rodzin.
6. Potrzeba ochrony macierzyństwa – 81 rodzin.
7. Alkoholizm – 41 rodzin.

Spadającą liczbę rodzin i osób korzystających z usług społecznych potwierdzają również dane dotyczące beneficjentów pomocy środowiskowej. Jest to specjalna forma świadczeń pomocy społecznej pieniężnej lub niepieniężnej przyznawanej osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku.

Wykres 33. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Od roku 2019 do 2023 spadek w przypadku gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyniósł odpowiednio 22,23% oraz 31,29%. Trend spadkowy potwierdzony jest u każdej z gmin członkowskich Obszaru Funkcjonalnego oraz w powiecie łańcuckim.

Tabela 17. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	331	287	239	195	197
Gmina Łańcut	817	570	472	458	454
Gmina Markowa	593	526	485	466	381
Gmina Rakszawa	572	532	524	473	473
Gmina Żołynia	483	484	390	405	416
Razem Obszar Funkcjonalny	2 796	2 399	2 110	1 997	1 921
Powiat łańcucki (średnia)	4 298	3 732	3 334	3 063	2 947

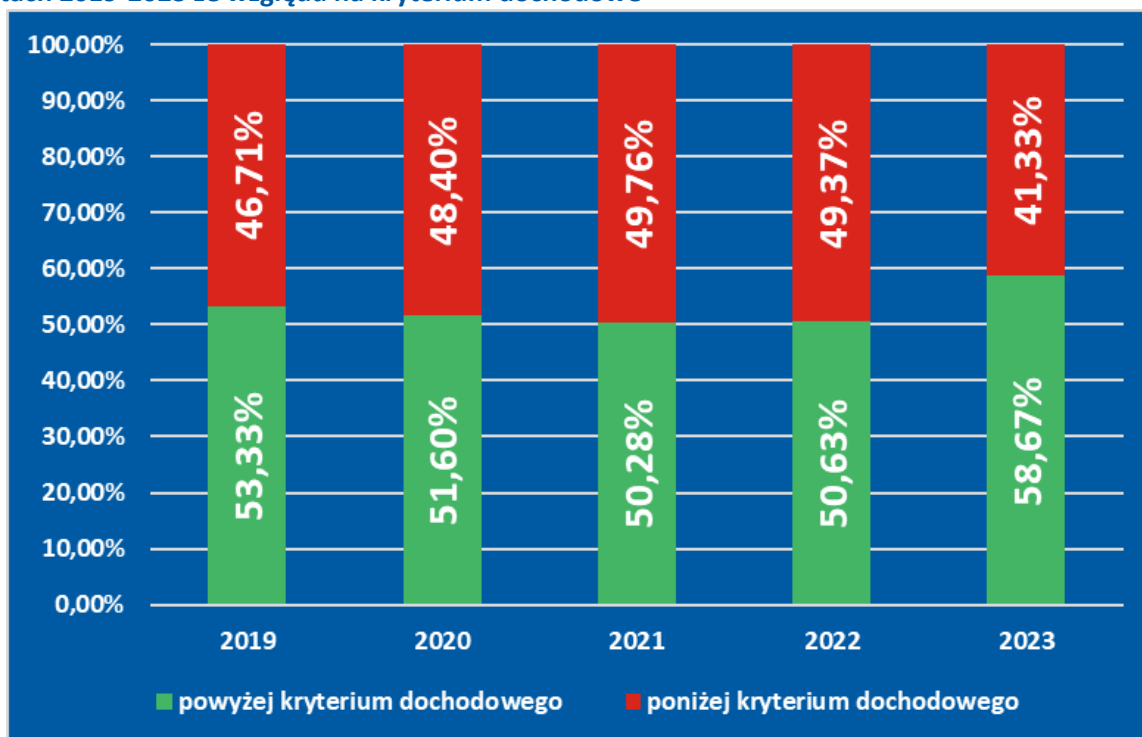
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej najczęściej są osoby funkcjonujące poniżej tzw. kryterium dochodowego, które w roku 2023 wynosiło 776,00 zł netto dochodu dla osoby samotnie gospodarującej lub 600,00 zł netto dochodu na osobę w rodzinie. Od 2025 roku nastąpiła weryfikacja kryterium dochodowego i wynosić ono będzie 1 010,00 zł netto dla osoby samotnie gospodarującej lub 823,00 zł netto na osobę w rodzinie. Do ustalania dochodu nie wliczane są:

- Świadczenia w naturze.
- Alimenty świadczone przez osoby w rodzinie na rzecz innych osób.
- Jednorazowe pieniężne świadczenia socjalne.
- Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.
- Świadczenia przysługujące osobom bezrobotnym z tytułu wykonywania prac społecznie użytecznych oraz zapomogi pieniężnej (zasiłku celowego).

W roku 2023 odsetek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na terenie Obszaru Funkcjonalnego, które nie przekraczały kryterium dochodowego wyniósł 58,67%. W poprzednich latach podział ze względu na kryterium był dużo bardziej zbliżony do równego.

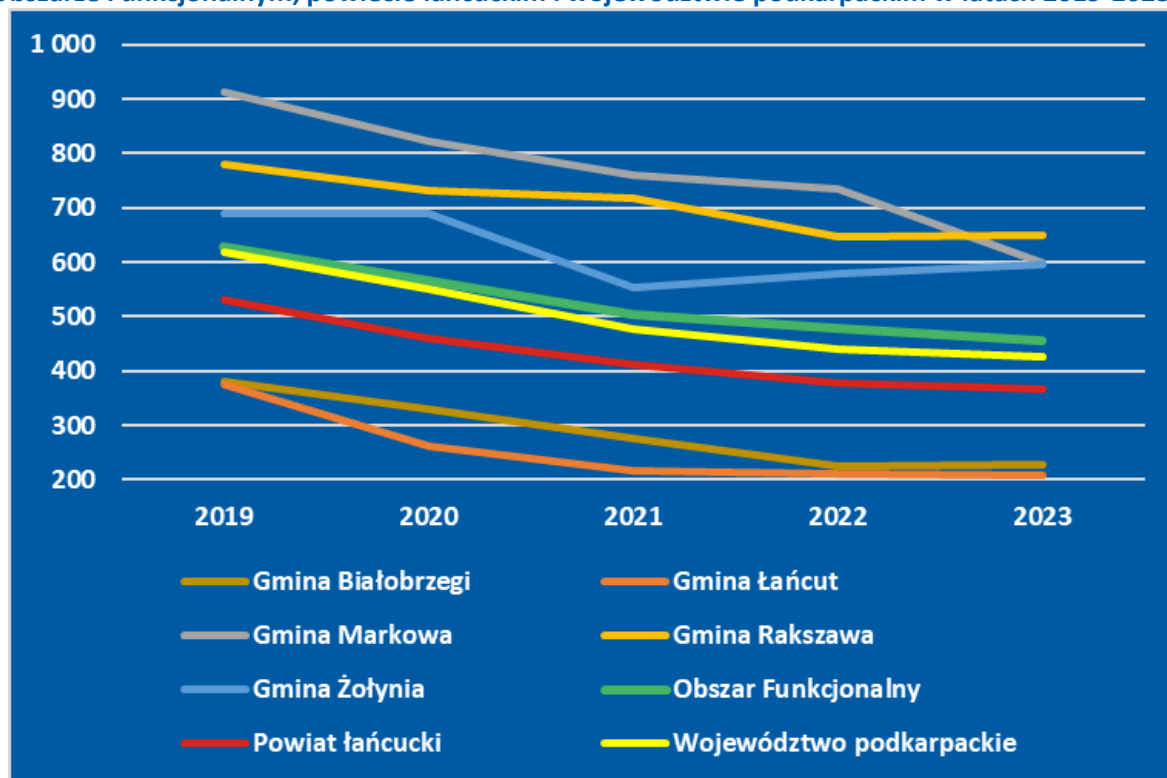
Wykres 34. Podział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 ze względu na kryterium dochodowe



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dodatkowe porównanie danych dotyczących poszczególnych gmin Obszaru Funkcjonalnego z powiatem łańcuckim oraz województwem podkarpackim umożliwiające statystyki beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców.

Wykres 35. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać na powyższym wykresie w przypadku wszystkich członków Obszaru Funkcjonalnego mamy do czynienia z kolejnym potwierdzeniem trendu spadkowego liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej pomiędzy rokiem 2019 a 2023. W ostatnim z badanych lat nastąpił niewielki wzrost w przypadku gmin Rakszawa oraz Żołynia.

Liczba beneficjentów w przypadku Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego, w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców, pozostaje na bardzo zbliżonym poziomie. Gminami, które osiągają niższy wskaźnik są gminy Białobrzegi oraz Łącut. Pozostali członkowie OF odnotowują wskaźnik na poziomie wyższym.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego poza Gminą Białobrzegi nie działają ośrodki wsparcia, jednak pod zarządem powiatu łańcuckiego działa Dom Pomocy Społecznej w mieście Łącut, do którego trafiają m.in. mieszkańcy OF. W Gminie Białobrzegi od 2018 r. funkcjonuje Ośrodek Wsparcia w Korniaktowie Południowym oraz od stycznia 2025 r. mieszkania wspomagane przy OW.

Podsumowując dane dotyczące usług społecznych należy podkreślić, że pomimo statystyk wskazujących na spadek klientów ośrodków pomocy społecznej, usługi społeczne na terenie Obszaru Funkcjonalnego, jak również w całej Polsce stanowią będą w najbliższej przyszłości rosnące wyzwanie zarówno dla władz samorządowych jak i centralnych. W związku z tym nakłady finansowe niezbędne do zapewnienia prawidłowego wsparcia mieszkańców również będą musiały ulegać systematycznemu wzrostowi. Dlatego też pomimo danych sugerujących spadek zapotrzebowania na tą działalność, należy uznać rozwój usług społecznych za jedno z głównych wyzwań Obszaru Funkcjonalnego.

3.3 Ochrona zdrowia

Dostęp do poradni medycznych stanowi niezwykle istotny czynnik wpływający na jakość życia mieszkańców, w szczególności seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego działają 24 gabinety podstawowej opieki zdrowotnej. Znajdują się one we wszystkich największych miejscowościach poszczególnych gmin OF, z czego najwięcej w gminie Łącut (10) oraz Markowa (6), a najmniej w gminie Rakszawa (1 gabinet zapewniający 3 różne usługi).

Tabela 18. Gabinety podstawowej opieki zdrowotnej znajdujące się na terenie Obszaru Funkcjonalnego

JST	Poradnia	Adres	Dostępne usługi medyczne
Gmina Białobrzegi	Centrum Medyczne w Łącut sp. z o.o.	Białobrzegi 3A, 37-114 Białobrzegi	Gabinet Lekarza POZ
	Indywidualna Praktyka Lekarska Grażyna Wawro	Budy Łańcuckie 66, 37-114 Budy Łańcuckie	Gabinet POZ
	Indywidualna Praktyka Pielęgniarska Urszula Postawa Pielęgniarka Środowiskowo-Rodzinna	Białobrzegi 5A, 37-114 Białobrzegi	Gabinet pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej
	Indywidualna Praktyka Położnej Karolina Bosak	Budy Łańcuckie 66, 37-114 Budy Łańcuckie	Gabinet położnej środowiskowej - rodzinnej
Gmina Łącut	BACHMED Spółka z o.o.	Kraczkowa 285, 37-124 Kraczkowa	Medycyna rodzinna
	Beata Rusin	Kraczkowa 1599A, 37-124 Kraczkowa	Gabinet pielęgniarki POZ
	Centrum Medyczne w Łącut sp. z o.o.	Handzlówka 262, 37-123 Handzlówka	Gabinet lekarza POZ
	Gabinet POZ lek. med. pediatra MARIA TROJNAR	Albigowa 815, 37-122 Albigowa	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
	Indywidualna Praktyka Pielęgniarki Szczepańska Helena	Kosina [brak], 37-112 Kosina	Poradnia (gabinet) pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej
	'MAK-MED" Indywidualna Praktyka Pielęgniarki Rodzinnej Małgorzata Kłoniczka	Albigowa 815, 37-122 Albigowa	Poradnia pielęgniarki rodzinnej
	MED-BAR Indywidualna Praktyka Pielęgniarki Środowiskowo-Rodzinnej	Albigowa 815, 37-122 Albigowa	Gabinet pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej
	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "DLA RODZINY"	Kosina 1026, 37-112 Kosina	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
		Rogóźno 376, 37-112 Rogóźno	Poradnia (gabinet) lekarza rodzinnego
	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "VENA-AN"	Albigowa 815, 37-122 Albigowa	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
		Kosina 1027, 37-112 Kosina	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
	Usługi Pielęgniarstwa Środowiskowo-Rodzinnego Urszula Peszko	Kraczkowa 866, 37-124 Kraczkowa	Poradnia (gabinet) pielęgniarki i położnej środowiskowej

Gmina Markowa	Barbara Szpytma Usługi Pielęgniarskie	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Gabinet pielęgniarki POZ
	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	Markowa 1362, 37-120 Markowa	Gabinet lekarza POZ
	Gabinet Lekarski ELŻBIETA MICHNA	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
	Indywidualna Praktyka Pielęgniarstwa Środowiskowo - Rodzinnego Danuta Niemczak	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Gabinet pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej
	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej GAB-MED	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
	Renata Hawro	Husów 25b, 37-121 Husów	Gabinet pielęgniarki POZ
Gmina Rakszawa	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	Rakszawa 427, 37-111 Rakszawa	•Gabinet lekarza POZ •Gabinet pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej •Gabinet położnej środowiskowej - rodzinnej
Gmina Żółńca	Centrum Medyczne Ant-Med Magdalena Filip-Dziurzyńska	ul. Białobrzaska 13a, 37-110 Żółńca	•Poradnia (gabinet) pielęgniarki POZ •Poradnia (gabinet) lekarza POZ •Poradnia (gabinet) położnej POZ
		Brzoza Stadnicka 150, 37-110 Brzoza Stadnicka	Poradnia (gabinet) lekarza POZ
	USŁUGI PIELĘGNIARKI ŚRODOWISKOWO RODZINNEJ - ALINA MACH	Brzoza Stadnicka 150, 37-110 Brzoza Stadnicka	Poradnia (gabinet) pielęgniarki środowiskowej – rodzinnej
	"VITAE" - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	ul. Rynek 17, 37-110 Żółńca	•Gabinet lekarza rodzinnego •Gabinet pielęgniarki środowiskowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Funduszu Zdrowia (<https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/>)

Jak widać na podstawie danych zawartych w powyższej tabeli mieszkańcy Obszaru Funkcjonalnego mają bardzo dobry dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Dodatkowym atutem jest dostęp do szerokiej gamy usług w pobliskim mieście Łańcut oraz w Rzeszowie.

Mieszkańcy Obszaru Funkcjonalnego mają także bardzo dobry dostęp do poradni specjalistycznych. W tym przypadku również placówki tego typu rozlokowane są we wszystkich pięciu gminach w ich największych miejscowościach. Są wśród nich m.in. poradnia kardiologiczna, neurologiczna, logopedyczna, ginekologiczna oraz liczne pracownie fizjoterapii i rehabilitacji.

Tabela 19. Poradnie medycyny specjalistycznej na terenie Obszaru Funkcjonalnego

JST	Poradnia	Adres	Dostępne usługi medyczne
Gmina Białobrzegi	Ars Medica G.Trojan, P. Jaźwa Spółka Jawna	Dębina 116, 37-100 Dębina	Ośrodek Dzienny Rehabilitacji
	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	Białobrzegi 3a, 37-114 Białobrzegi	Poradnia ginekologiczno-położnicza
	GABINET FIZJOTERAPII "ACTIVMED" SPÓŁKA JAWNA NATALIA MACH	Białobrzegi 5 A, 37-114 Białobrzegi	Pracownia fizjoterapii
	Przychodnia „Zdrowie” w Białobrzegach	Białobrzegi 5C 37-114 Białobrzegi	Stomatologia, chirurgia, kardiologia, psycholog, fizjoterapia

Gmina Łańcut	Ars Medica G.Trojan, P. Jaźwa Spółka Jawna	Kraczkowa 285, 37-124 Kraczkowa	Gabinet fizjoterapii
	BACHMED Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Kraczkowa 285, 37-124 Kraczkowa	Poradnia kardiologiczna
	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej BIOSMED Ewa Lenart-Domka	Albigowa 815, 37-122 Albigowa	Pracownia fizjoterapii
	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "DLA RODZINY"	Kosina 1026, 37-112 Kosina	Poradnia logopedyczna
		Rogóźno 376, 37-112 Rogóźno	Poradnia neurologiczna
Gmina Markowa	"REHAMED" CENTRUM FIZJOTERAPII - Bajster Krzysztof	Kosina 1026, 37-112 Kosina	Pracownia fizjoterapii
	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Poradnia ginekologiczno-położnicza
Gmina Rakszawa	REHMEDICA Gabinet Rehabilitacji Medycznej	Markowa 1679, 37-120 Markowa	Gabinet rehabilitacji
	Centrum Medyczne w Łańcutie sp. z o.o.	Rakszawa 427, 37-111 Rakszawa	• Poradnia ginekologiczno-położnicza • Poradnia neurologiczna
Gmina Żółńca	Gabinet Rehabilitacji Medycznej DOM MED Dominika Sołek	Rakszawa 427, 37-111 Rakszawa	Pracownia fizjoterapii
		ul. Kmiecie 51A, 37-110 Żółńca	Gabinet rehabilitacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Funduszu Zdrowia (<https://qsl.nfz.gov.pl/GSL/>)

Również w przypadku poradni specjalistycznych mieszkańcy mogą dodatkowo korzystać z jeszcze szerszej oferty w miastach Łańcut oraz Rzeszów, do których dojazd samochodem prywatnym zajmuje im odpowiednio ok. 15 minut oraz ok. 30 minut.

Bardzo istotnym uzupełnieniem dostępu do podstawowej oraz specjalistycznej opieki medycznej jest dostęp do aptek oraz punktów aptecznych. W przypadku tego rodzaju usług ponownie stwierdzić można pozytywną liczbę placówek na terenie Obszaru Funkcjonalnego. W przypadku aptek znajdują się one w każdej z gmin, natomiast w trzech z nich działają dodatkowo punkty apteczne.

Tabela 20. Apteki i punkty apteczne w Obszarze Funkcjonalnym

JST	Poradnia	Adres
Gmina Białobrzegi	Apteka „Pod Gwiazdą”	Białobrzegi 3 37-114 Białobrzegi
Gmina Łańcut	Apteka Prywatna	Kraczkowa 285, 37-124 Kraczkowa
	Apteka „Przyjazna dla Pacjenta”	Albigowa 1054a 37-122 Albigowa
	Apteka Prywatna	Kosina 1035 37-112 Kosina
	Punkt Apteczny	Rogóźno 376 37-112 Kosina
Gmina Markowa	Apteka dla wszystkich	Markowa 1362 37-120 Markowa
	Punkt Apteczny Rodzinny w Husowie	Husów 1 37-121 Husów
Gmina Rakszawa	Apteka Prywatna	Rakszawa 427 37-111 Rakszawa

	Apteka w Centrum	Rakszawa 344A 37-111 Rakszawa
Gmina Żołynia	Apteka w Ryнку	ul. Rynek 18 37-110 Żołynia
	Apteka Leków Gotowych Barleski i S-ka Spółka Jawna	ul. Białołbrzeska 5 37-110 Żołynia
	Apteka Prywatna	ul. Białołbrzeska 13 37- 110 Żołynia
	Punkt Apteczny Rodzinny	Brzoza Stadnicka 150 37-110 Żołynia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych starostwa powiatowego w Łańcucie

3.4 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo mieszkańców oraz sprawne reagowanie na sytuacje kryzysowe to kolejne z głównych wyzwań stojących przed każdym samorządem terytorialnym. Na terytorium Obszaru Funkcjonalnego za działania w tym zakresie odpowiedzialne są:

- Komenda Powiatowa Policji w Łańcucie.
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Łańcucie.
- Dwadzieścia siedem jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Łańcucie.
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Łańcucie.
- Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łańcucie.

Na terenie OF zlokalizowany jest posterunek policji w Markowej. W zakresie przeciwdziałania pożarom, klęskom żywiołowym oraz innym miejscowym zagrożeniom funkcjonuje dwadzieścia sześć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w tym jednaście włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Tabela 21. Jednostki OSP działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	OSP	Włączone do KSRG?
Białołbrzegi	Białołbrzegi	Tak
	Budy Łańcuckie Lewa Strona	Tak
	Korniaków Północny	Tak
	Budy Łańcuckie Prawa Strona	Nie
	Korniaków Południowy	Nie
	Wola Dalsza	Nie
Łańcut	Albigowa	Tak
	Handzlówka	Tak
	Kosina	Tak
	Kraczkowa	Tak
	Albigowa Honie	Nie
	Cierpisz	Nie
	Głuchów	Nie
	Rogóżno	Nie
	Sonina	Nie
	Wysoka	Nie
Markowa	Husów	Tak
	Markowa	Tak

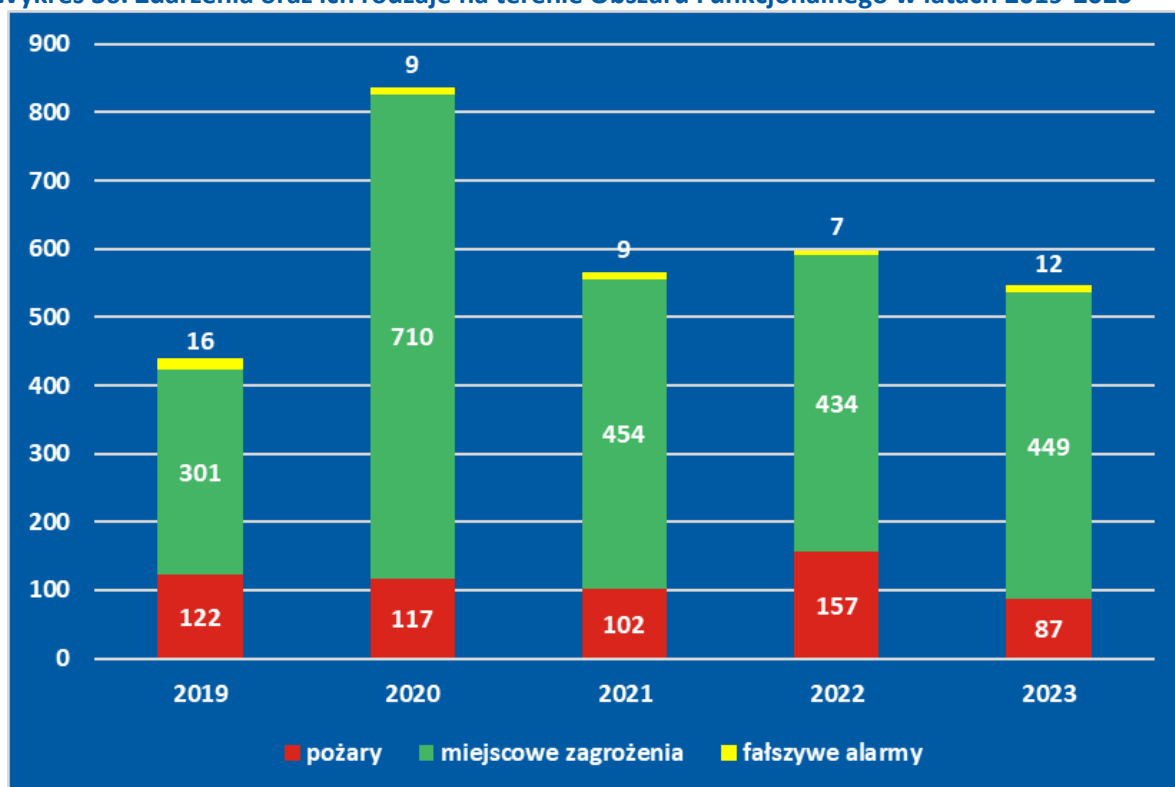
	Tarnawka	Nie
Rakszawa	Rakszawa	Tak
	Rakszawa Kąty	Nie
	Węgliska	Nie
	Żołynia	Tak
Żołynia	Brzoza Stadnicka	Nie
	Smolarzyny	Nie
	Żołynia Kopanie	Nie

Źródło: <https://www.gov.pl/web/kppsp-lancut/jednostki-osp>

Poza opisanymi powyżej jednostkami OSP w powiecie łancuckim działa jeszcze 8 jednostek w gminie Czarna oraz Mieście Łańcut, w tym cztery włączone do KSRG.

W okresie 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego doszło w sumie do 2 986 zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu. Podzielić je można na pożary, miejscowe zagrożenia oraz fałszywe alarmy. Te ostatnie zdarzały się incydentalnie i łącznie na przestrzeni badanego okresu było ich 53. Zdecydowanie więcej miało miejsce sytuacji pożarowych. W latach 2019-2023 zaistniały one 585 razy, z czego najwięcej w roku 2022 (157), a najmniej w roku 2023 (87). Najczęściej w latach 2019-2023 dochodziło do miejscowych zagrożeń. Było ich łącznie 2 348, co stanowi 78,63% wszystkich interwencji, a rekordowy był rok 2020 (710 miejscowych zagrożeń). Natomiast najspokojniejszy w tym zakresie był rok 2019 (301 miejscowych zagrożeń).

Wykres 36. Zdarzenia oraz ich rodzaje na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023

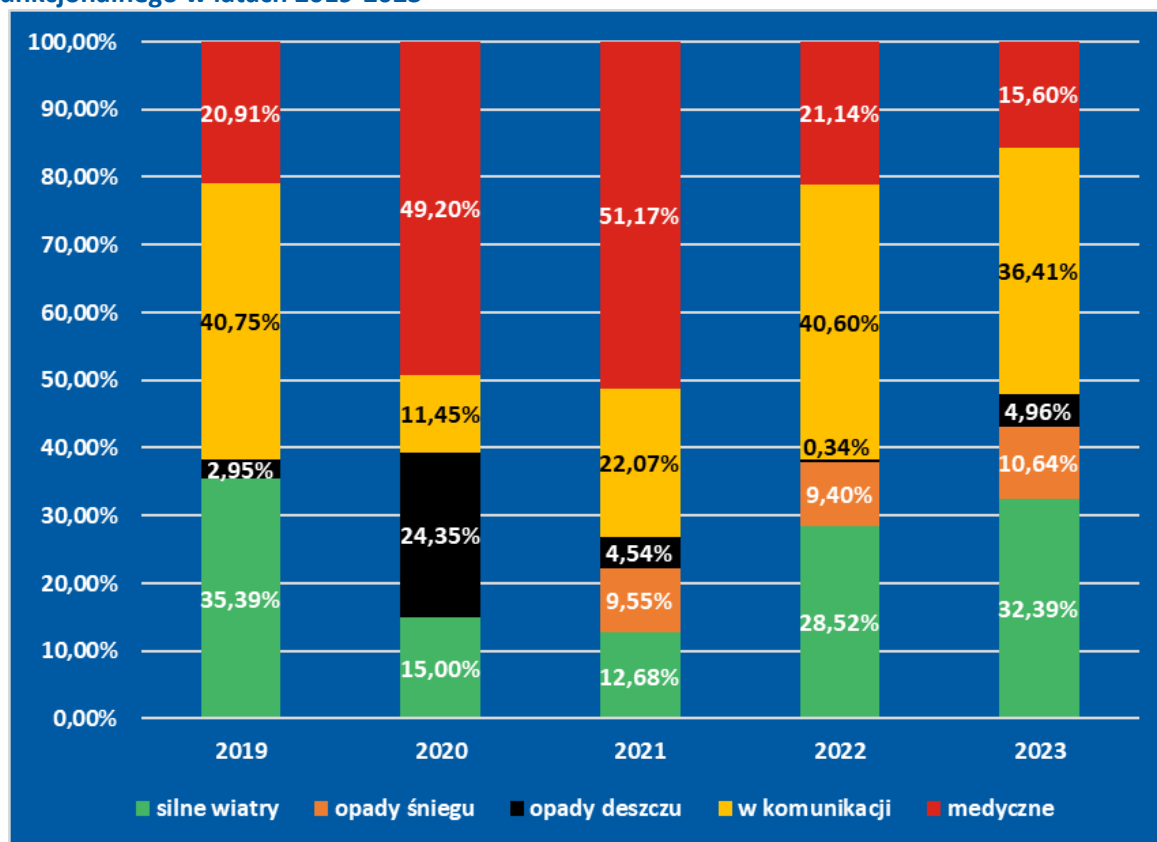


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Analizując przyczyny miejscowych zagrożeń, które wystąpiły na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 zauważyć można, że najwięcej z nich miała charakter medyczny (1 213 przypadków). Dość często jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej interweniowały również z powodu wypadków komunikacyjnych (726 przypadków) oraz silnych wiatrów (642 przypadki). Stosunkowo

rzadziej wymagana była pomoc spowodowana opadami deszczu (398 przypadków) oraz śniegu (134 przypadku).

Wykres 37. Miejsce zagrożenia w podziale na rodzaje występujące na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Aby porównać częstotliwość występowania zagrożeń bezpieczeństwa publicznego na terenie Obszaru Funkcjonalnego, całego powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego należy przeliczyć ten wskaźnik na 1 000 mieszkańców.

Tabela 22. Zdarzenia wymagające udziału jednostek przeciwpożarowych na 1000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim

	zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności					pożary przypadające na 1000 ludności					miejscowe zagrożenia na 1000 ludności				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Województwo podkarpackie	14	17	13	14	12	4	3	2	4	2	9	13	10	10	9
Powiat łańcucki	10	23	14	12	11	3	2	2	3	2	7	20	12	9	9
Obszar Funkcjonalny	9	16	12	12	11	3	2	2	3	2	6	13	9	9	9

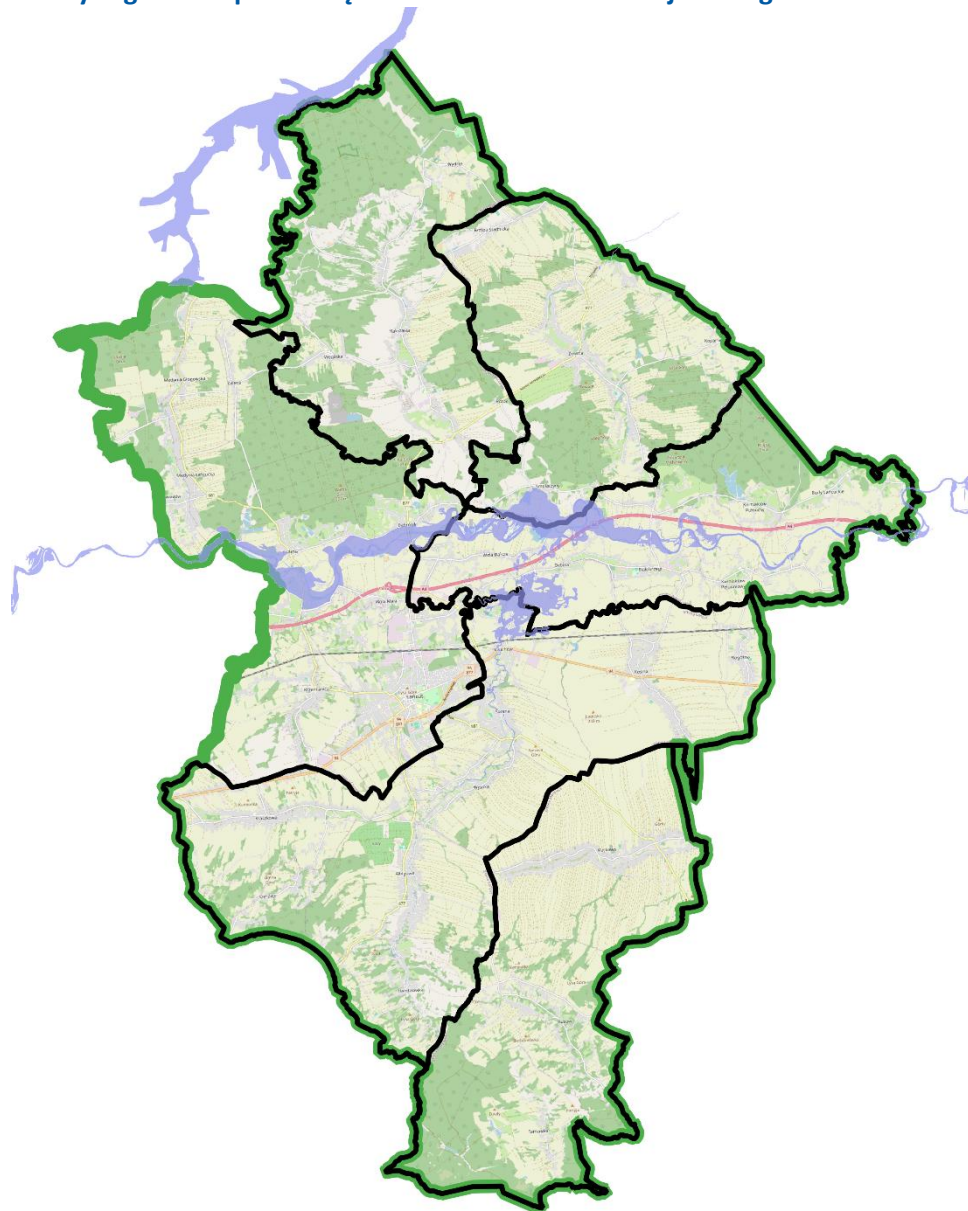
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Częstotliwość występowania zagrożeń bezpieczeństwa publicznego na terenie Obszaru Funkcjonalnego w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w latach 2019-2023 wypadła każdego roku lepiej niż w przypadku powiatu oraz województwa. Wskaźnik ten łącznie wyniósł 60 zagrożeń na 1 000 mieszkańców w OF przy 70 w powiecie łańcuckim i 121 w województwie podkarpackim. W przypadku pożarów OF osiągnął wynik taki sam jak powiat (łącznie 12 pożarów na 1 000 mieszkańców) oraz

ponownie był lepszy w tym zakresie od województwa (15 pożarów na 1 000 mieszkańców). Natomiast analizując liczbę miejscowych zagrożeń na 1 000 mieszkańców, Obszar Funkcjonalny osiągnął wskaźnik na lepszym poziomie niż cały powiat oraz województwo.

Ostatnim istotnym dla jednostek samorządu terytorialnego rodzajem zagrożeń bezpieczeństwa publicznego są powodzie i podtopienia. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego kluczową w tym zakresie jest rzeka Wisłok.

Mapa 8. Obszary zagrożenia powodzią na terenie Obszaru Funkcjonalnego



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wód Polskich

Jak widać na powyższej mapie obszary zagrożone powodzią na terenie OF zlokalizowane są w znacznej większości wzdłuż biegu Wisłoka, a zatem w szczególności w gminie Białobrzegi oraz w mniejszym stopniu w gminach Żołynia oraz Łańcut. W tej ostatniej zagrożenie dotyczy dodatkowo dopływu Wisłoka czyli Sawy, która płynie z południa na północ przez terytorium gminy. W niewielkim północnym fragmencie gminy Rakszawa, przy granicy z gminą Sokołów Małopolski, znajdują się tereny zalewowe rzeki Trzebośnicy płynącej poza terenem Obszaru Funkcjonalnego.

3.5 Opieka nad dziećmi do lat 3 i edukacja

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad dziećmi do lat trzech realizowana jest w formie żłobków lub klubów dziecięcych. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego działa łącznie 9 placówek tego rodzaju. Zlokalizowane są one w każdej z pięciu gmin partnerskich OF. Trzy z nich (dwa żłobki i jedyny klub dziecięcy) prowadzone są przez podmioty prywatne, natomiast pozostałe to instytucje samorządowe.

Tabela 23. Wykaz żłobków i klubów dziecięcych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	Nazwa placówki	Rodzaj	Adres	Liczba miejsc
Białobrzegi	Samorządowy Żłobek w Białobrzegach	Żłobek	Białobrzegi 44 37-114 Białobrzegi	42
Łańcut	Gminny Żłobek w Kosinie	Żłobek	Kosina 249 37-112 Kraczkowa	17
	Gminny Żłobek w Kraczkowej	Żłobek	Kraczkowa 217 37-124 Kraczkowa	22
	Żłobek Tygrysek w Głuchowie	Żłobek	Głuchów 484 37-100 Głuchów	22
	Żłobek Jaś i Małgosia 2	Żłobek	Albigowa 300 37-122 Albigowa	19
Markowa	Żłobek w Markowej	Żłobek	Markowa 1351 37-120 Markowa	24
Rakszawa	Publiczny Żłobek w Rakszawie	Żłobek	Rakszawa 347A 37-111 Rakszawa	48
	Tygrysek s.c.	Klub dziecięcy	Rakszawa 350A 37-111 Rakszawa	25
Żołynia	Samorządowy Żłobek w Żołyni	Żłobek	Ul. Adama Mickiewicza 59 37-110 Żołynia	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru żłobków i klubów dziecięcych <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>

Powyższe żłobki oraz klub dziecięcy zapewniają łącznie 243 miejsca dla dzieci w wieku do lat 3. Całkowita liczba mieszkańców OF w tym wieku w roku 2023 wyniosła natomiast 1 394 i był to wynik wyraźnie najniższy na przestrzeni lat 2019-2023. W porównaniu do roku bazowego spadek wyniósł aż 427 dzieci czyli 23,45% populacji. Negatywne tendencje na podobnym poziomie występują w każdej z pięciu gmin OF jak również w całym powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim.

Tabela 24. Liczba dzieci w wieku do lat 3 na terenie gmin Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego

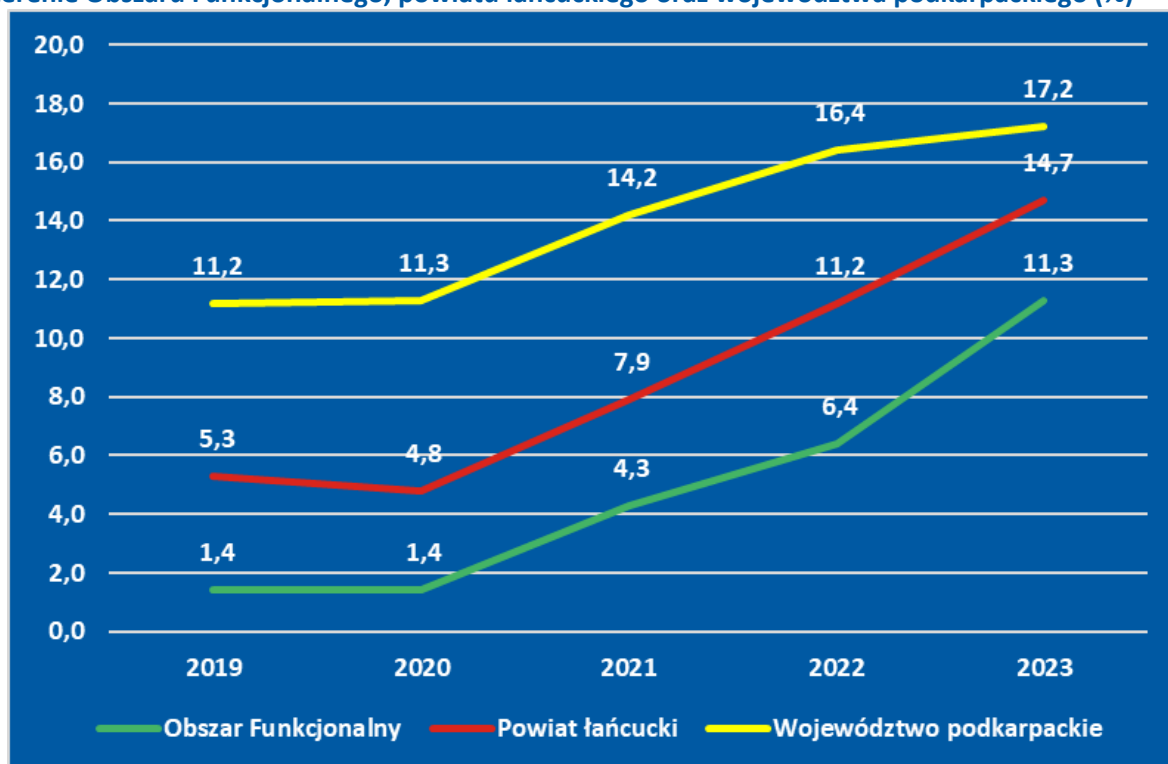
JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	306	286	284	256	239
Gmina Łańcut	767	753	669	647	543
Gmina Markowa	252	240	232	228	212
Gmina Rakszawa	260	274	276	254	210
Gmina Żołynia	236	251	242	218	190
Razem Obszar Funkcjonalny	1 821	1 804	1 703	1 603	1 394
Powiat łańcucki	2 766	2 797	2 595	2 465	2 184
Województwo podkarpackie	63 775	63 212	59 020	54 560	49 553

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Postępujący spadek liczby dzieci w wieku do lat 3 wynika przede wszystkim z czynników demograficznych, a w szczególności ze zmniejszającej się liczby nowonarodzonych dzieci. Ubocznym skutkiem tego negatywnego zjawiska jest wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłóbkach oraz klubach dziecięcych. W roku 2023 wyniósł on na terenie Obszaru Funkcjonalnego 11,3%, co stanowiło wzrost o 9,9% w porównaniu do roku 2019. Wpływ na to miał zarówno rozwój opisanych wcześniej placówek jak i wzrost liczby zapewnianych w nich miejsc.

OF pozostaje w zakresie tego wskaźnika o 3,4% za całym powiatem łańcuckim oraz o 5,9% za województwem podkarpackim. Różnice te na przestrzeni badanych pięciu lat uległy jednak wyraźnemu zmniejszeniu.

Wykres 38. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłóbkach i klubach dziecięcych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wychowanie przedszkolne

Po ukończeniu trzeciego roku życia dzieci mogą zostać objęte nieobowiązkowym wychowaniem przedszkolnym, które trwa do wieku 7 lat.

Oferta usług z zakresu wychowania przedszkolnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest bardzo bogata. Działają tu 22 przedszkola, 3 punkty przedszkolne oraz 11 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Siedem z tych placówek ma charakter niepubliczny.

Tabela 25. Przedszkola i oddziały przedszkolne działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	Nazwa placówki	Rodzaj	Adres	Liczba dzieci (30.09.2023)
Białobrzegi	Publiczne przedszkole w Białobrzegach	Przedszkole	Białobrzegi 32 37-114 Białobrzegi	201
	Publiczne przedszkole w Woli Dalszej	Przedszkole	Wola Dalsza 37-100 łańcut	28

	Oddział przedszkolny przy SP nr 1 w Budach Łańcuckich	Oddział przedszkolny	Budy Łańcuckie 333 37-114 Białobrzegi	25
	Oddział przedszkolny przy SP nr 1 w Białobrzegach	Oddział przedszkolny	Białobrzegi 400 37-114 Białobrzegi	16
	Oddział przedszkolny przy SP nr 2 w Budach Łańcuckich	Oddział przedszkolny	Budy Łańcuckie 68 37-114 Białobrzegi	11
	Oddział przedszkolny przy SP nr 2 w Korniaktowie Północnym	Oddział przedszkolny	Korniaktów Północny 51 37-114 Białobrzegi	12
Łańcut	Przedszkole publiczne w Albigowej	Przedszkole	Albigowa 478 37-122 Albigowa	113
	Przedszkole publiczne w Cierpiszu	Przedszkole	Cierpisz 110A 37-124 Kraczkowa	41
	Przedszkole publiczne w Głuchowie	Przedszkole	Głuchów 443 37-100 Łańcut	50
	Przedszkole publiczne w Handzlówce	Przedszkole	Handzlówka 109A 37-123 Handzlówka	37
	Przedszkole publiczne w Kosinie	Przedszkole	Kosina 268 37-112 Kosina	142
	Przedszkole publiczne w Kraczkowej	Przedszkole	Kraczkowa 882 37-124 Kraczkowa	123
	Przedszkole publiczne w Rogóźnie	Przedszkole	Rogóżno 374 37-112 Kosina	35
	Przedszkole publiczne w Soninie	Przedszkole	Sonina 267 37-100 Łańcut	143
	Przedszkole publiczne w Wysokiej	Przedszkole	Wysoka 81 37-100 Łańcut	115
	Niepubliczne przedszkole integracyjne „Jaś i Małgosia”	Przedszkole	Albigowa 300 37-122 Albigowa	47
		Przedszkole	Kraczkowa 1125 37-124 Kraczkowa	22
	Niepubliczne przedszkole specjalne Niebieska Kraina	Przedszkole	Sonina 493C 37-100 Sonina	16
	Prywatne przedszkole „Tygrysek”	Przedszkole	Głuchów 484 37-100 Głuchów	14
	Oddział przedszkolny przy SP w Kraczkowej	Oddział przedszkolny	Kraczkowa 311 37-124 Kraczkowa	50
	Terapeutyczny punkt przedszkolny i centrum rozwoju Plaster Miodu	Punkt przedszkolny	Wysoka 49c 37-100 Wysoka	20
Markowa	Przedszkole nr 1 w Markowej	Przedszkole	Markowa 1685 37-120 Markowa	46
	Przedszkole nr 2 w Markowej	Przedszkole	Markowa 1127 37-120 Markowa	118
	Przedszkole w Husowie	Przedszkole	Husów 451 37-121 Husów	113
	Punkt przedszkolny w Tarnawce	Punkt przedszkolny	Tarnawka 126 37-121 Husów	8
	Ochronka Zgromadzenia Sióstr Służebniczek BDNP – niepubliczne przedszkole w Markowej	Przedszkole	Markowa 1478 37-120 Markowa	25

Rakszawa	Przedszkole w Zespole szkoły podstawowej i przedszkola nr 1 w Rakszawie	Przedszkole	Rakszawa 347 37-111 Rakszawa	156
	Prywatne przedszkole Tygrysek	Przedszkole	Rakszawa 350A 37-111 Rakszawa	46
	Oddział przedszkolny przy SP nr 2 w Rakszawie	Oddział przedszkolny	Rakszawa 677 37-111 Rakszawa	24
	Oddział przedszkolny przy SP nr 3 w Rakszawie	Oddział przedszkolny	Rakszawa 946 37-111 Rakszawa	20
	Oddział przedszkolny przy SP w Węgliskach	Oddział przedszkolny	Węgliska 171 37-111 Rakszawa	31
	Oddział przedszkolny przy SP w Wydrzu	Oddział przedszkolny	Wydrze 259 37-110 Żołyńia	21
Żołyńia	Przedszkole w Żołyńiu	Przedszkole	ul. Białobrzaska 230A 37-110 Żołyńia	192
	Punkt przedszkolny w Kopaniach Żołyńskich	Punkt przedszkolny	Kopanie Żołyńskie 84 37-110 Żołyńia	24
	Oddział przedszkolny przy SP w Brzozie Stadnickiej	Oddział przedszkolny	Brzoza Stadnicka 425 37-110 Żołyńia	43
	Oddział przedszkolny przy SP w Smolarzynach	Oddział przedszkolny	Smolarzyny 134 37-110 Żołyńia	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej

We wrześniu 2023 roku do powyższych placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało łącznie 2 150 dzieci. Stanowiło to zdecydowaną większość z populacji, która osiągnęła w tym samym roku liczbę 2 462. Był to trzeci najwyższy wynik w latach 2019-2023 i stanowił wzrost o 7,09 w porównaniu do wartości bazowej. W tym samym okresie w całym powiecie łańcuckim liczba dzieci w wieku 3-6 lat wzrosła o 10,80%, a w województwie podkarpackim o 7,46%. W przypadku poszczególnych gmin Obszaru Funkcjonalnego pomiędzy rokiem 2019 a 2023 wzrost odnotowany został w gminach łańcut, Markowa, Rakszawa oraz Żołyńia. Niewielki spadek dotyczył tylko gminy Białobrzegi.

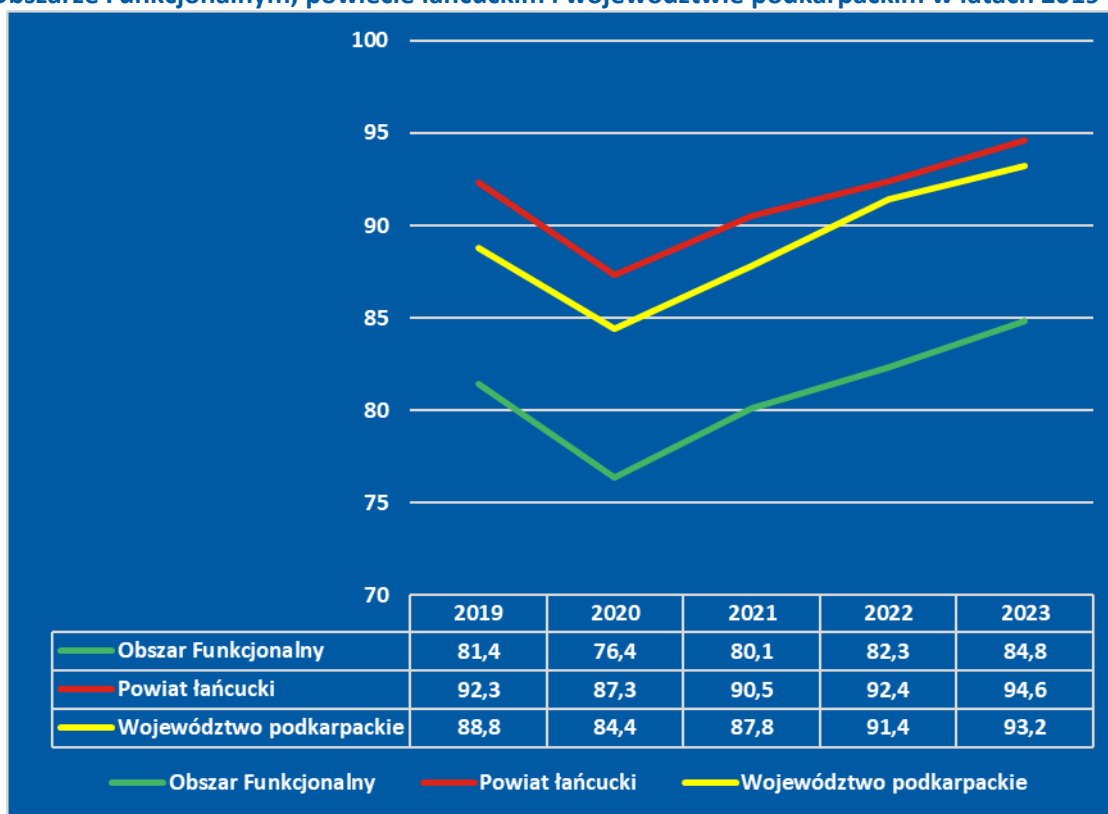
Tabela 26. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym na terenie gmin Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	414	423	426	425	406
Gmina łańcut	958	1 054	1 088	1 076	1 048
Gmina Markowa	288	304	330	332	327
Gmina Rakszawa	327	337	341	346	356
Gmina Żołyńia	312	337	326	324	325
Razem Obszar Funkcjonalny	2 299	2 455	2 511	2 503	2 462
Powiat łańcucki	3 529	3 793	3 909	3 943	3 910
Województwo podkarpackie	81 143	87 285	88 718	88 864	87 198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Obszarze Funkcjonalnym w roku 2023 wyniósł 84,8%. Był to najwyższy wynik w badanym okresie i stanowił wzrost o 3,4% w stosunku do roku 2019. Jeszcze lepiej wypadł w tym zakresie cały powiat łańcucki, który osiągnął wskaźnik na poziomie 94,6%, co przewyższało nieznacznie średnią wojewódzką (93,2%).

Wykres 39. Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Podsumowując oferta placówek wychowania przedszkolnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest bardzo bogata i różnorodna. Mają do niej dostęp mieszkańcy wszystkich głównych miejscowości OF. Poziom objęcia populacji dzieci w wieku 3-6 lat ulega stopniowemu wzrostowi jednak pozostaje nieco w tyle w stosunku do powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego.

Szkoły podstawowe

Pierwszym obowiązkowym etapem nauczania jest nauczanie podstawowe realizowane przez samorząd gminny. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego działa łącznie 27 placówek nauczania podstawowego, położonych w każdej z pięciu gmin OF. Zdecydowana większość z nich ma charakter publiczny.

Tabela 27. Szkoły podstawowe funkcjonujące na terenie Obszaru Funkcjonalnego

Gmina	Nazwa placówki	Adres	Liczba uczniów (30 września 2023)	Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych
Białobrzegi	Szkoła podstawowa im. Komisji Edukacji Narodowej w Woli Dalszej	Wola Dalsza 37-100 Łańcut	97	14
	Szkoła podstawowa nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Budach łańcuckich	Budy łańcuckie 400 37-114 Białobrzegi	113	14
	Szkoła podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Białobrzegach	Białobrzegi 400 37-114 Białobrzegi	83	10
	Szkoła podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza w Białobrzegach	Białobrzegi 31 37-114 Białobrzegi	289	44

	Szkoła podstawowa nr 2 im. Armii Krajowej w Budach Łańcuckich	Budy Łańcuckie 68 37-114 Białobrzegi	99	12
	Szkoła podstawowa nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Korniaktowie Północnym	Korniaktów Północny 37-114 Białobrzegi	71	10
Łańcut	Szkoła podstawowa im. Jana Pawła II w Kraczkowej	Kraczkowa 311 37-124 Kraczkowa	367	47
	Szkoła podstawowa im. Kapitana Wacława Nycza w Soninie	Sonina 168 37-100 Łańcut	222	41
	Szkoła podstawowa im. Ks. Antoniego Tyczyńskiego w Albigowej	Albigowa 489 37-122 Albigowa	295	41
	Szkoła podstawowa im. Ks. Władysława Krakowskiego w Handzłowie	Handzłówka 264 37-123 Handzłówka	112	17
	Szkoła podstawowa im. Płk. Leopolda Lisa-Kuli w Kosinie	Kosina 268 37-112 Kosina	286	39
	Szkoła podstawowa im. Św. Jana Bosko w Wysokiej	Wysoka 98 37-100 Łańcut	245	34
	Szkoła podstawowa w Cierpiszu	Cierpisz 110A 37-124 Kraczkowa	59	15
	Szkoła podstawowa w Głuchowie	Głuchów 443 37-100 Łańcut	140	16
	Szkoła podstawowa w Rogóźnie	Rogóżno 374 37-112 Kosina	106	14
	Niepubliczna Szkoła podstawowa specjalna z oddziałami przedszkolnymi Niebieska Kraina w Soninie	Sonina 493C 37-100 Sonina	3	2
Markowa	Szkoła podstawowa im. Błogosławionej Rodziny Ulmów w Markowej	Markowa 1351 37-120 Markowa	320	29
	Szkoła podstawowa im. Jana Raka w Husowie	Husów 27 37-121 Husów	181	24
Rakszawa	Szkoła podstawowa nr 2 Rakszawie im. Stefana Mierzwę	Rakszawa 677 37-111 Rakszawa	139	17
	Szkoła podstawowa nr 3 im. Jana Pawła II w Rakszawie	Rakszawa 946 37-111 Rakszawa	97	13
	Szkoła podstawowa w Węgliskach	Węgliska 171 37-111 Rakszawa	49	9
	Szkoła podstawowa w Wydrze	Wydrze 259 37-110 Żółtnia	79	12
	Szkoła podstawowa w zespole szkoły podstawowej i przedszkola nr 1 im. Janusza Korczaka w Rakszawie	Rakszawa 347 37-111 Rakszawa	281	46
Żółtnia	Szkoła podstawowa nr 1 im. Św. Jana Kantego w Żółtni	ul. Adama Mickiewicza 59 37-110 Żółtnia	353	36

	Szkoła podstawowa nr 2 im. Batalionów Chłopskich w Żołyni	ul. Białobrzaska 422 37-110 Żółnia	92	13
	Szkoła podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego w Brzozie Stadnickiej	Brzozza Stadnicka 425 37-110 Żółnia	156	16
	Szkoła podstawowa w Smolarzynie	Smolarzyny 134 37-110 Żółnia	31	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2023 roku do szkół podstawowych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego uczęszczało łącznie 4 090 uczniów, co stanowiło spadek o 4,17% w stosunku do roku 2019. W tym samym okresie powiat łańcucki zanotował spadek o 1,44%, a województwo podkarpackie o 3,22%. Tendencja negatywna widoczna jest we wszystkich pięciu gminach OF.

Tabela 28. Liczba uczniów szkół podstawowych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023

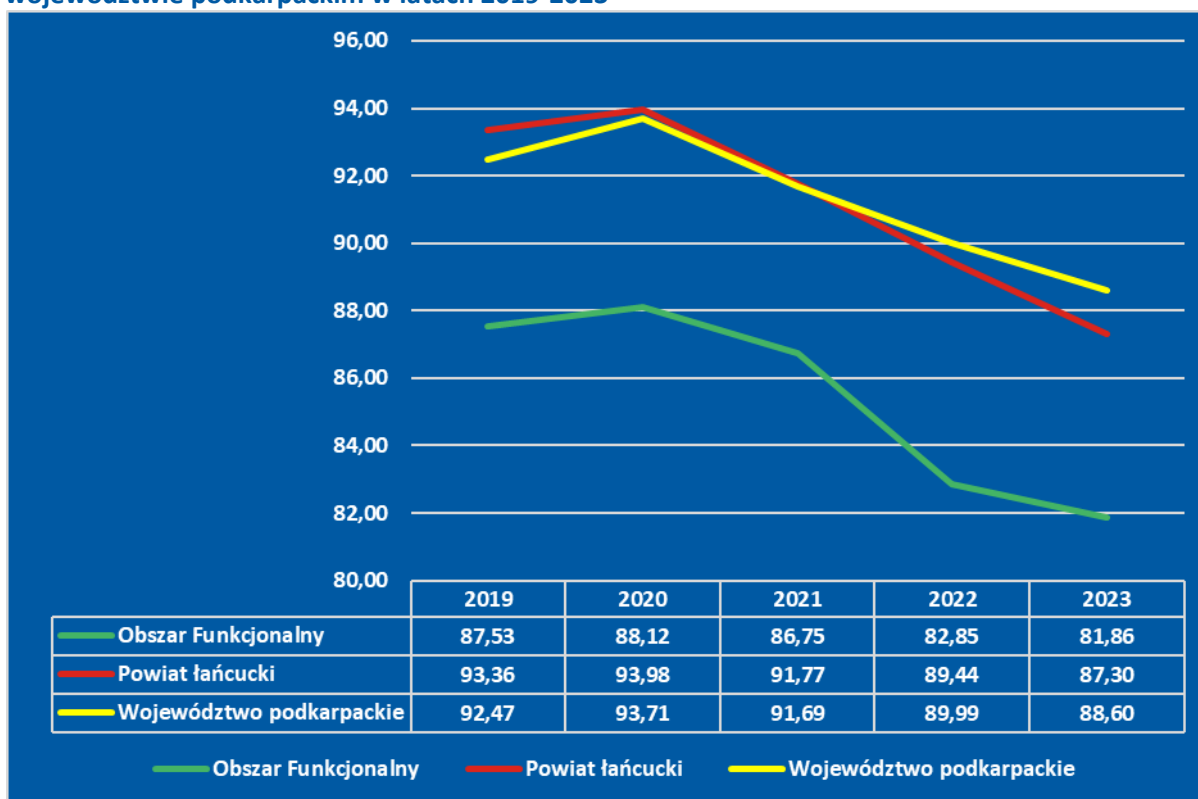
JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	695	697	698	661	688
Gmina Łańcut	1 847	1 858	1 874	1 816	1 785
Gmina Markowa	535	548	535	523	501
Gmina Rakszawa	576	572	589	568	549
Gmina Żółnia	615	615	617	590	567
Razem Obszar Funkcjonalny	4 268	4 290	4 313	4 158	4 090
Powiat łańcucki	6 829	6 909	6 995	6 882	6 731
Województwo podkarpackie	165 733	167 022	168 271	164 552	160 389

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Innym sposobem spojrzenia na szkolnictwo podstawowe w Obszarze Funkcjonalnym jest współczynnik skolaryzacji netto, który oznacza zależność pomiędzy liczbą uczniów uczących się do całości populacji w grupie wiekowej określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W przypadku szkolnictwa podstawowego średni poziom tego wskaźnika w OF w roku 2023 wyniósł 81,86% co było najniższym wynikiem w latach 2019-2023. Najwyższy poziom osiągnięty został w roku 2020, kiedy skolaryzacja netto wynosiła średnio 88,12%. Taki wynik oznacza, że część mieszkańców gmin Obszaru Funkcjonalnego uczy się w szkołach podstawowych zlokalizowanych poza jego terytorium. Jest to sytuacja typowa dla miejscowości położonych w pobliżu dużych ośrodków miejskich. W przypadku OF duży wpływ na skolaryzację mają miasta Łańcut oraz Rzeszów. W takiej sytuacji wyniki na poziomie przekraczającym 80% można uznać za pozytywne.

Współczynnik skolaryzacji netto w całym powiecie łańcuckim w roku 2023 wyniósł 87,30% i podobnie jak w przypadku Obszaru Funkcjonalnego był to najgorszy wynik w badanych pięciu latach. W okresie 2019-2021 przekraczał on 90% i był wyższy niż w całym województwie podkarpackim. W przypadku całego regionu rok 2023 również był najgorszym w ostatnich latach, a współczynnik skolaryzacji osiągnął 88,60%.

Wykres 40. Współczynnik skolaryzacji netto w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Szkoły ponadpodstawowe

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego funkcjonują również trzy placówki zapewniające edukację ponadpodstwową. Są to:

1. Branżowa szkoła I stopnia w Wysokiej prowadzona przez gminę Łańcut
2. Technikum w Wysokiej prowadzone przez gminę Łańcut.
3. Liceum ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Żołyni, będące częścią Zespołu Szkół prowadzonego przez gminę Żołynia.

Ponadto powiat łańcucki prowadzi następujące placówki działające na terenie Miasta Łańcut:

- cztery szkoły branżowe;
- trzy licea ogólnokształcące;
- liceum ogólnokształcące dla dorosłych;
- medyczną szkołę policealną;
- trzy technika.

Jedyną niepubliczną placówką szkolnictwa ponadpodstawowego na terenie powiatu łańcuckiego jest Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna w Łańcucie.

3.6 Dziedzictwo kulturowe

Jednym z podstawowych filarów tworzących wspólną tożsamość każdej grupy, w tym również mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego, jest wspólna tożsamość kulturowa.

Historyczny aspekt kultury czyli dziedzictwo kulturowe wyrażone jest w historii danego obszaru. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego kluczową rolę pełni miasto Łańcut. Nie znajduje się ono na terytorium OF, jednak już od XIV wieku stanowiło znaczący ośrodek życia kulturalnego regionu. Miasto zostało założone w roku 1349 przez Kazimierza Wielkiego na prawie magdeburskim, a jego położenie na szlaku handlowym łączącym Małopolskę z Rusią Czerwoną sprzyjało gospodarczemu rozwojowi całej ziemi łańcuckiej.

W XV wieku właścicielami ziemi łańcuckiej został ród Pileckich, który rozbudował miasto oraz zainicjował budowę zamku obronnego. Od XVII wieku obszar wokół Łańcuta przechodził w ręce różnych rodów jak Lubomirscy i ostatecznie Potoccy. W tym okresie zamek przekształcony został w rezydencję pałacową, otoczoną rozległym parkiem i ogrodami. Zaczął pełnić rolę ośrodka kultury, przyciągającego artystów, polityków i intelektualistów z całej Europy.

Po rozbiorach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, ziemia łańcucka została częścią Galicji w zaborze austriackim. W okresie tym region rozwijał się gospodarczo, czego wyrazem były powstające młyny, browary, cukrownie oraz inne budynki przemysłowe, których część przetrwała do dzisiaj. Pomimo zmiany władzy obszar nadal stanowił część ordynacji Potockich. Zmieniło się to dopiero po jej likwidacji w lipcu 1939 roku.

Przez cały okres rozwoju ziemi łańcuckiej, jedną z kluczowych grup mieszkańców stanowiła ludność pochodzenia żydowskiego, która wywarła znaczący wpływ na charakter regionu. Podczas II wojny światowej została ona niemal całkowicie zniszczona. Z tymi tragicznymi wydarzeniami związana była również historia rodziny Ulmów z Markowej. Podczas okupacji niemieckiej ratowali oni rodziny żydowskie, ukrywając je we własnym domu, co przypłacił ostatecznie własnym życiem. Po wojnie uznani zostali za Sprawiedliwych wśród Narodów Świata oraz beatyfikowani jako męczennicy przez Kościół Katolicki.

Wyrazem bogatej historii ziemi łańcuckiej są zlokalizowane na jej terenie zabytki wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gmina Białobrzegi

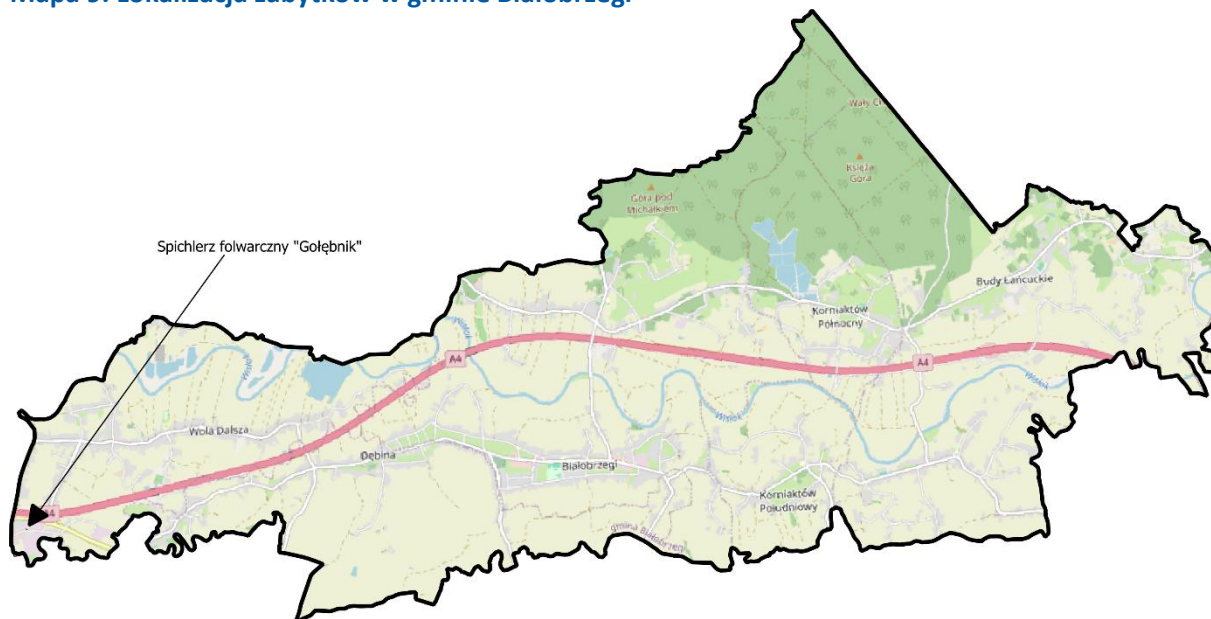
Na terenie Gminy Białobrzegi zlokalizowany jest jeden zabytek NID. Jest to spichlerz folwarczny „Gołębnik” z pierwszej połowy XIX wieku. Położony jest on w miejscowości Wola Dalsza, blisko granicy z miastem Łańcut.

Tabela 29. Zabytki w gminie Białobrzegi wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Wola Dalsza	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Spichlerz folwarczny „Gołębnik” z 1 połowy XIX wieku	zły	Obiekt znajduje się w rejestrze Konserwatora Zabytków oraz w Gminnej ewidencji zabytków, zlokalizowany na terenie prywatnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz informacji gminy

Mapa 9. Lokalizacja zabytków w gminie Białobrzegi



Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Poza powyższym zabytkiem należy wyróżnić inne istotne obiekty o znaczeniu kulturowo-historycznym:

1. Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Białobrzegach – świątynia powstała w latach 1934-37.
2. Kościół parafialny pw. Niepokalanego Serca Marii Panny w Budach Łańcuckich – świątynia powstała w latach 1947-1952.
3. Kaplica pw. Matki Boskiej Różańcowej w Korniaktowie.
4. Kościół filialny pw. Matki Bożej Różańcowej w Korniaktowie Południowym – świątynia powstała w roku 1980.
5. Kapliczka w lesie – powstała ok. roku 1868 po wybuchu epidemii cholery, w którym zmarło ok 1 000 mieszkańców okolicznych miejscowości.
6. Kapliczka przy stawach w Korniaktowie Północnym – powstała po Powstaniu Styczniowym.
7. Dawna szkoła w Białobrzegach – wybudowana po 1920 roku.

Gmina Łącut

Gmina Łącut posiada bardzo bogaty katalog zabytków, w tym aż dziewięć wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Położone są one w pięciu wsiach. Na szczególną uwagę zasługuje zespół folwarczny w Albigowej wybudowany na potrzeby Ordynacji Potockich w XIX wieku. Cały kompleks jest bardzo dobrze zachowany, włącznie z pierwotnym układem zabudowań folwarcznych.

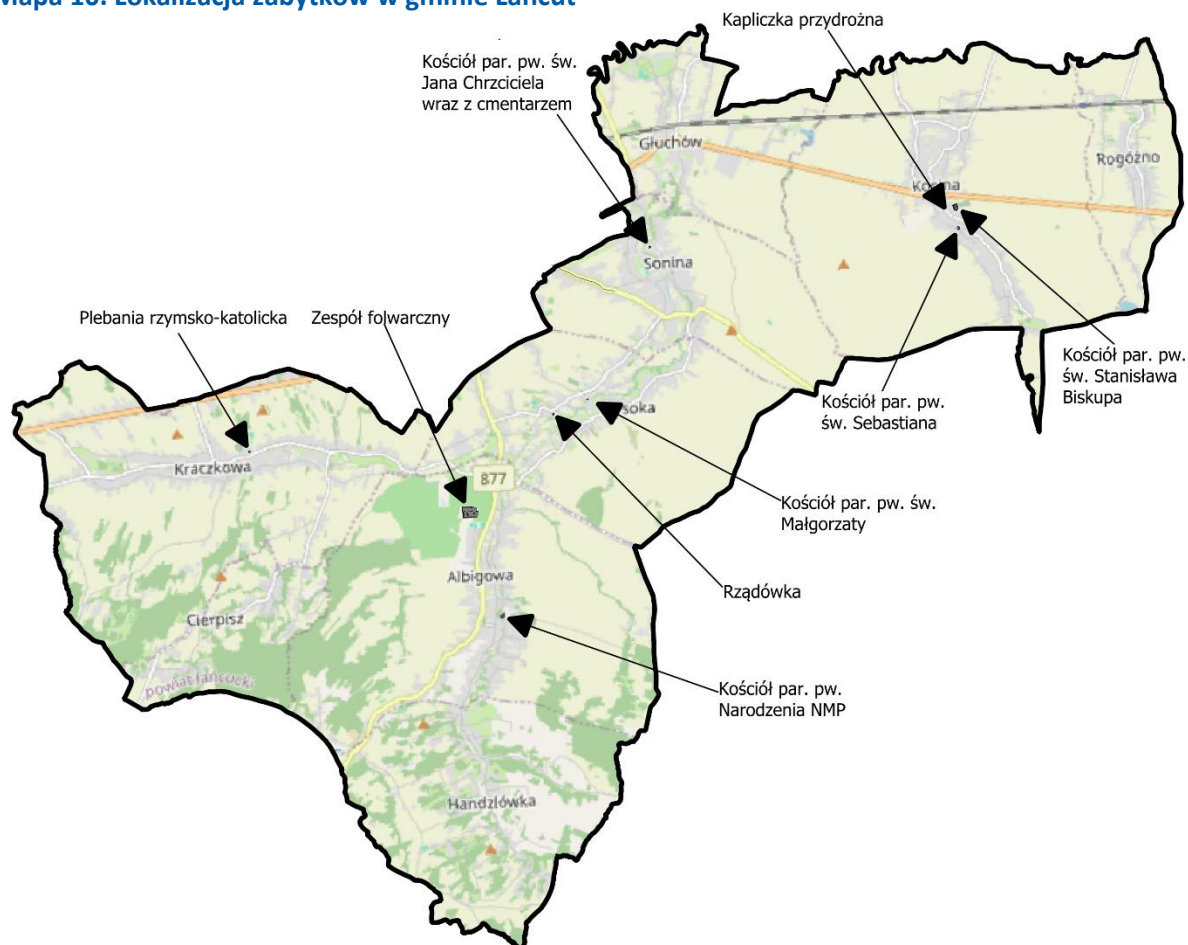
Tabela 30. Zabytki w gminie Łącut wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Albigowa	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Kościół parafialny pod wezwaniem Narodzenia NMP z lat 1895-1897 wraz z jego otoczeniem (w granicach cmentarza kościelnego)	Zadowalający	Parafia Rzymskokatolicka pw. Narodzenia NMP w Albigowej
Zespół folwarczny: Rządcówka z 2 połowy XIX wieku	Dobry	

• Budynek gospodarczy z końcówki XIX wieku • Stajnia z 1858 roku • Stodoła z 1920 roku • Magazyn z 1920 roku • Stajnia wyścigowa z kuźnią z 1915 roku • Aleje i szpalery otaczające folwark z przełomu XIX i XX wieku	• Zadowolają • Zadowolający • Dobry • Zadowolający • Zadowolający • Zadowolający	Podmiot prywatny
Kosina	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa z lat 1936-1938 wraz z obwarowaniami ziemnymi z 2 połowy XVII wieku	Dobry	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa w Kosinie
Drewniany kościół filialny pod wezwaniem św. Sebastiana z 1737 roku wraz z dzwonnica z 1812 roku oraz cmentarzem przy kościele	Dobry	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Stanisława Biskupa w Kosinie
Kapliczna przydrożna z figurą św. Antoniego Padewskiego na skrzyżowaniu dróg do Kosiny Górnej i do kościoła drewnianego	Dobry	Podmiot prywatny
Kraczkowa	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Plebania rzymsko-katolicka z 1898 roku, obecnie nieużytkowana	Dobry	Parafia pw. św. Mikołaja Biskupa w Kraczkowej
Sonina	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Drewniany kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela z XVI wieku wraz z cmentarzem kościelnym	Dobry	Parafia pw. św. Jana Chrzciciela w Soninie
Wysoka	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Kościół parafialny pod wezwaniem św. Małgorzaty z lat 1911-1919	Zadowolający	Parafia pw. św. Małgorzaty i św. Walentego
Rządówka z 2 połowy XIX wieku	Zadowolający	Podmiot prywatny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz informacji gminy

Mapa 10. Lokalizacja zabytków w gminie Łańcut



Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Poza opisanymi powyżej zabytkami, w gminie znajdują się liczne inne miejsca związane z jej bogatą historią:

1. Albigowa:

- Zespół Młynski Ordynacji – wybudowany w 1927 roku budynek młyna oraz budynek mieszkalny młynarza.
- Izba Regionalna w Albigowej – utworzona w 2007 roku w celu gromadzenia i eksponowania pamiątek związanych z historią wsi.
- Mural z wizerunkiem ppłk. Ignacego Szpunara – mural pochodzącego z Albigowej żołnierza Wojska Polskiego, który brał udział w obronie Wybrzeża podczas II wojny światowej.

2. Cierpisz:

- Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela – wybudowany w 1987 roku.
- Kapliczki kongresowe – dwie kapliczki wybudowane w 1937 roku.
- Krzyż drewniany w lesie – czwarty drewniany krzyż postawiony w pobliskim lesie. Kontynuacja tradycji mającej ok. 100 lat.

3. Gluchów:

- Kościół pw. Wniebowstąpienia Pańskiego – wybudowany w 1986 roku.
- Miejsce Pamięci Narodowej – las Korczaka – miejsce rozstrzelania 19 ofiar okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej.
- Młyn – wybudowany w 1918 roku, działający do dnia dzisiejszego.

- Winnica w Głuchowie – miejsce dawnych upraw winorośli prowadzonych przez Dominikanów z Łańcuta.

4. Handzlówka:

- Kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła – obecna świątynia powstała w latach 1903-1908. Wcześniej zlokalizowany był tu kościół drewniany z XVII wieku.
- Pomnik Grunwaldu – wzniesiony w 1910 roku w pięćsetną rocznicę zwycięstwa wojsk Królestwa Polskiego oraz Wielkiego Księstwa Litewskiego pod Grunwaldem.
- Neogotycka kapliczka pod wezwaniem św. Jana Nepomucena – wzniesiona w 1910 roku.
- Muzeum regionalne – miejsce gromadzenia i eksponowania zbiorów związanych z historią wsi.
- Park imienia Franciszka Magrysia – park powstał na ziemi podarowanej tutejszej młodzieży przez tkacza i pisarza wiejskiego z Handłówki Franciszka Magrysia.

5. Kosina:

- Dawny folwark Lubomirskich – pozostałości zabudowań folwarcznych, z których obecnie zobaczyć można murowaną rządcówkę z początku XX wieku.
- Mural z wizerunkiem pułkownika Leopolda Lisa-Kuli.
- Obelisk pułkownika Leopolda Lisa-Kuli – zlokalizowany w miejscu urodzenia i domu rodzinnego żołnierza.
- Obelisk upamiętniający miejsce stracenia rodziny żydowskiej w czasie II wojny światowej.

6. Kraczkowa:

- Kościół parafialny pw. św. Mikołaja Biskupa – wybudowany w XIX wieku.
- Dom pamięci św. Jana Pawła II – zlokalizowany w dawnej plebanii wypełniony eksponatami związanymi z Ojcem Świętym.
- Krzyż Solidarności na Błoniach – postawiony w 1981 roku w 61 rocznicę Cudu nad Wisłą.
- 20 zabytkowych kapliczek.
- Pomnik Chwały Grunwaldzkiej – pomnik postawiony w 1997 roku na miejscu kopca z 1910 roku.
- Golgota na Zimnej Górze – licząca 500 metrów droga krzyżowa.
- Dolina Miłosierdzia Bożego – miejsce kultu Miłosierdzia Bożego i św. Siostry Faustyny Kowalskiej powstałe w 2010 roku.

7. Rogóźno:

- Kościół parafialny pw. św. Józefa – powstały w latach 1982-1986.
- Trzy kapliczki powstałe w okresie międzywojennym.

8. Sonina:

- Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela – wybudowany w latach 1988-1991.
- Kapliczki i krzyże – rozlokowane w różnych miejscach wsi.
- Pomnik VI wieków Soniny – postawiony w 600. Rocznicę powstania wsi.

9. Wysoka:

- Plebania – wybudowana w 1908 roku.
- Kapliczki – rozlokowane w różnych miejscach wsi.
- Pamiątkowy kamień – poświęcony pamięci poległych w latach 1939-1945.

Gmina Markowa

Gmina Markowa posiada bardzo bogaty katalog zabytków. Położone są one we wszystkich sołectwach gminy. Godny uwagi i odwiedzenia jest Skansen Zagroda – Muzeum Wsi Markowej. Powstał w latach 80-tych XX wieku z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Markowej w celu zgromadzenia obiektów historycznych przedstawiających codzienne życie dawnych mieszkańców wsi. Muzeum prowadzi

również szereg działań wydawniczych, popularno-naukowych czy fotograficznych w celu popularyzacji historii regionu. W miejscowości Markowa zlokalizowany jest również zabytkowy Dom Ludowy im. Wincentego Witosa, który od początku swego funkcjonowania był miejscem ożywionej działalności społecznej, kulturowej, oświatowej, ludowej inspirowanej przez ruch ludowy wyjątkowo prężnie działający w Markowej. Jego oficjalne otwarcia było w 1931r. i brał w nim udział Wincenty Witos, którego imię nosi budynek do dzisiaj. Dom związany jest też bezpośrednio z ważną postacią dla historii II wojny światowej, dla gminy, regionu i całego kraju - z Józefem Ulmą. Tutejszy rodak był pionierem postępu gospodarczego w Markowej, zajmował się fotografią, był działaczem społecznym związanym ze Związkiem Młodzieży Polskiej Wici, który mieścił się w Domu Ludowym, gdzie udzielał się jako fotograf i bibliotekarz. Przez cały okres funkcjonowania Domu (aż do jego wyłączenia z użytkowania w 2012r. ze względu na zły stan techniczny) był on miejscem podtrzymywania i rozpowszechniania polskiej tradycji narodowej i państwowej, w szczególności w zakresie ruchu ludowego.

Na terenie zabytkowego zespołu kościoła pw. Św. Doroty w Markowej, w jego bocznym ołtarzu, znajdują się obecnie szczątki rodziny Ulmów beatyfikowanych 10 września 2023 roku.

W sołectwie Husów znajduje się Zabytkowa Chałupa należąca niegdyś do znanego ludowego poety i twórcy Jana Raka, to drewniany budynek wzniesiony ok. 1720 r. o powierzchni 56 m². Budynek o drewnianej konstrukcji zrębowej „na obłap”, tzw. owiąz wprowadzony w końcu XIX wieku, stanowiący jedyny przykład tego rodzaju konstrukcji na terenie sołectwa Husów. Zachowany jest XIX-wieczny piec z zapiekiem oraz drzwi kołkowane, na biegunie od podwórza. Budynek posiada drewnianą stolarkę okienną, ściany drewniane, drzwi wejściowe i wewnętrzne drewniane z desek, strop drewniany bez glinobitki. Budynek kryty strzechą. W budynku znajduje się Izba Pamięci. Obiekt stanowi charakterystyczny przykład budownictwa ludowego i jest jednocześnie doczesną pamiątką po poecie.

W miejscowości Tarnawka znajduje się Cerkiew greko-katolicka pod wezwaniem św. Michała Archanioła – obecnie kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny – z lat 1934-39 – wraz z dzwonnica

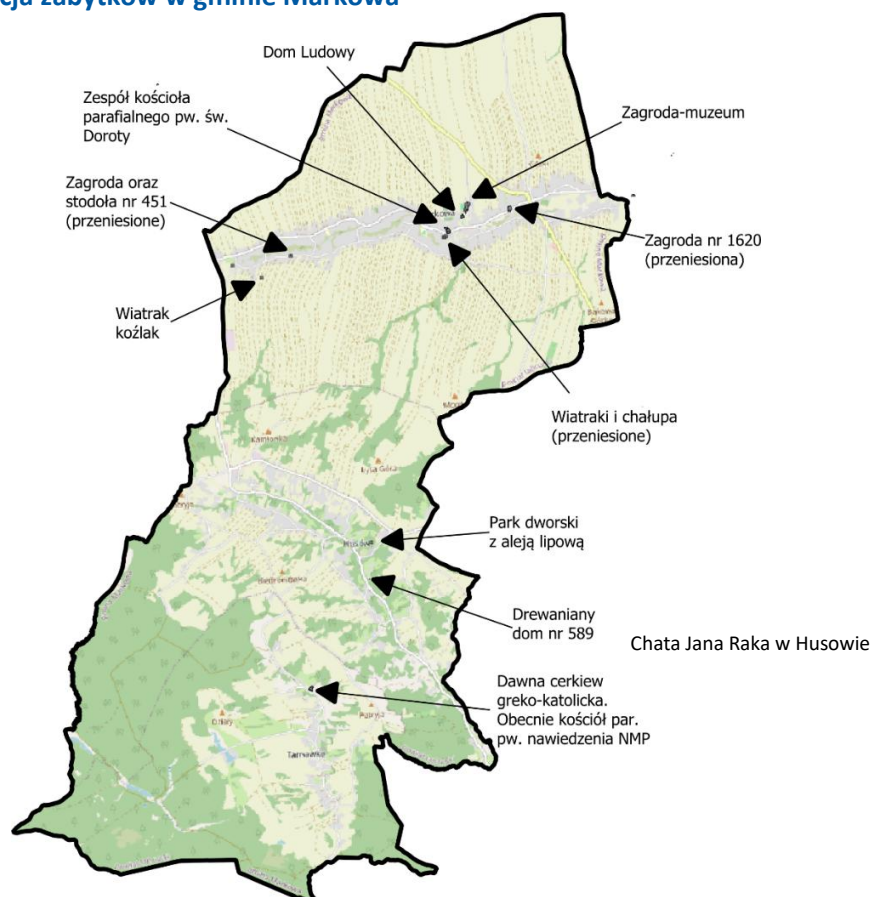
Tabela 31. Zabytki w gminie Markowa wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Husów	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Park dworski z aleją lipową z połowy XIX wieku	ruina	komunalna
Dom drewniany nr 589 z roku 1720 – Chata Jana Raka	dobry	komunalna
Markowa	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Zespół kościoła parafialnego: - Kościół pod wezwaniem św. Doroty z lat 1904-10 - Cmentarz kościelny - Ogrodzenie z bramami i bramkami - Plebania z otoczeniem z roku 1894	dobry	Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Doroty w Markowej
Zagroda – muzeum - Skansen z przełomu XIX i XX wieku: Chałupa drewniana z 2 połowy XIX wieku	dobry	Organizacje społeczne

• Stajnia kmiecia drewniana z końcówki XIX wieku • Stodoła z wozownią drewniana z końcówki XIX wieku • Chałupa biedniacka drewniana z 1905 roku • Stajenka drewniana z 1905 roku • Wiatrak drewniany z 1945 roku • Kierat drewniany z ok. 1930 roku • Dawna szkoła ludowa z początku XX wieku • Spichrz „solek” z 1898 roku • Kapliczka z połowy XIX wieku		
Dom drewniany z 1985 roku – obok zagrody-muzeum	Brak danych	Nie dotyczy
Dom Ludowy z 1926 roku	Stan zły – budynek w remoncie	Gmina Markowa
Wiatrak koźlak nr 472 z 1950 roku	Brak danych	Brak danych
Wiatrak koźlak nr 514 z 1939 roku	Brak danych	Brak danych
Zagroda nr 451 z 2 połowy XIX wieku, w tym chałupa i stajnia – przeniesione do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Stodoła nr 451 z 2 połowy XIX wieku – przeniesione do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Zagroda nr 1620 z 2 połowy XIX wieku, w tym chałupa, stodoła, spichrz – przeniesione do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Chałupa nr 907 z 2 połowy XIX wieku – przeniesione do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Wiatrak koźlak nr 475 – przeniesione do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Wiatrak koźlak nr 516 – obecnie nie istnieje	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Tarnawka	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Cerkiew greko-katolicka pod wezwaniem św. Michała Archanioła – obecnie kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny – z lat 1934-39 – wraz z dzwonnica	dobry	wyznaniowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz informacji gminy

Mapa 11. Lokalizacja zabytków w gminie Markowa



Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Poza opisanymi powyżej zabytkami wpisanymi do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie gminy Markowa zlokalizowanych jest również szereg zabytkowych kapliczek oraz leśniczówka z okresu XX-lecia międzywojennego w Tarnawce.

Gmina Rakszawa

W przypadku gminy Rakszawa najważniejsze zabytki zlokalizowane są w jej północnej oraz centralnej części. Szczególna uwaga należy się zabudowaniom myśliwskim oraz folwarcznym w Julinie (w pobliżu wsi Wydrze). Pałac myśliwski pełnił w przeszłości funkcję letniej rezydencji Potockich. Jego budowa ukończona została w 1880 roku. W latach 20-tych XX wieku na terenach obok pałacu powstała infrastruktura rekreacyjna (pola golfowe, kort tenisowy, ogród kwiatowy). Pałac przez lata gościł wielu przedstawicieli arystokracji z kraju, a nawet następcę tronu Austro-Węgier, arcyksięcia Rudolfa. Obecnie jest to teren należący do Muzeum-Zamek w Łańcucie.

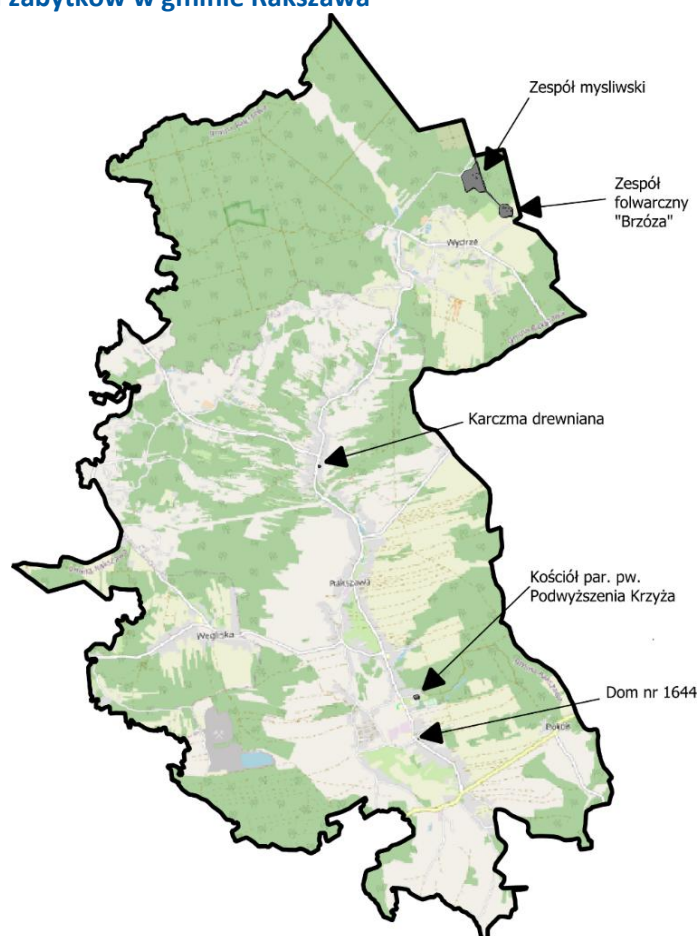
Tabela 32. Zabytki w gminie Rakszawa wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Rakszawa	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża z lat 1880-82 oraz dzwonnica z roku 1889	dobry	Parafia
Karczma drewniana z początku XIX wieku wraz z drewnianym budynkiem gospodarczym z początku XX wieku	Zły Wymagający pilnej interwencji	Gmina Rakszawa

Dom nr 1644 z 1912 roku	zadowalający	Podmiot prywatny
Wydrze-Julin	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Zespół myśliwski z 1880 roku: • Pałacyk myśliwski drewniany • Służbówka drewniana • Kuchnia drewniana • Lodownia drewniana • Park • Aleja modrzewiowa	zły Wymagający interwencji	Skarb Państwa
Zespół folwarczny „Brzoza z przełomu XIX i XX wieku: • Budynek folwarczny z 1846 roku • Rządówka z 1908 roku • Stodoła drewniano-murowana z 1920 roku • Kapliczka drewniana z 2 połowy XIX wieku	Zadowalający	Podmiot prywatny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz informacji gminy

Mapa 12. Lokalizacja zabytków w gminie Rakszawa



Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Szczególnie cenny przykład zasobu kulturowego wymagającego interwencji stanowi Karczma w Rakszawie stanowi cenny przykład budownictwa drewnianego oraz zanikający typ karczmy polskiej o dużych walorach historycznych, artystycznych, etnograficznych i kulturowych. Budynek dawnej karczmy na tzw. „Rąbanym Gościńcu” w Rakszawie wraz z budynkami gospodarczymi podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej w oparciu o wpis do rejestru zabytków decyzją nr A-26 z dnia 21.09.2000 r. Obiekt stanowi cenny przykład budownictwa drewnianego oraz zanikający typ karczmy polskiej o dużych walorach historycznych, artystycznych, etnograficznych, kulturowych i naukowych. Budynek jest nieużytkowany od ponad piętnastu lat, co ma decydujący wpływ na jego stan zachowania.

Poza opisanymi powyżej zabytkami wpisanymi do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa, na terenie gminy zlokalizowane są również liczne kapliczki przydrożne, krzyże i obeliski.

Gmina Żołynia

Najważniejsze zabytki gminy Żołynia położone są w jej dwóch głównych miejscowościach. Związane są one z pozostałościami zabudowań Ordynacji Potockich, zabytkowymi kamienicami zlokalizowanymi w centrum wsi Żołynia oraz kapliczkami przydrożnymi z XIX wieku.

Tabela 33. Zabytki w gminie Żołynia wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Brzoza Stadnicka	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Spichlerz z początku XIX wieku	Odrestaurowany w 2024 r.	Podmiot prywatny
Zagroda nr 61 – przeniesiona do Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Żołynia	Stan zabytku	Nadzór (gmina/ powiat/ województwo/ podmiot prywatny)
Kapliczka u zbiegu dróg do Żolyni i Sokołowa z XIX wieku	Bardzo dobry	Podmiot prywatny
Kapliczka z sygnaturką z 1860 roku	Odrestaurowana w 2023 r.	Podmiot prywatny
Dom – Rynek 15 z 2 połowy XIX wieku	dobry	Podmiot prywatny
Dom – Rynek 16 z 2 połowy XIX wieku	dobry	Podmiot prywatny
Młyn wodny, drewniany z przełomu XIX i XX wieku	Zawalisko (do rozbiórki)	Podmiot prywatny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

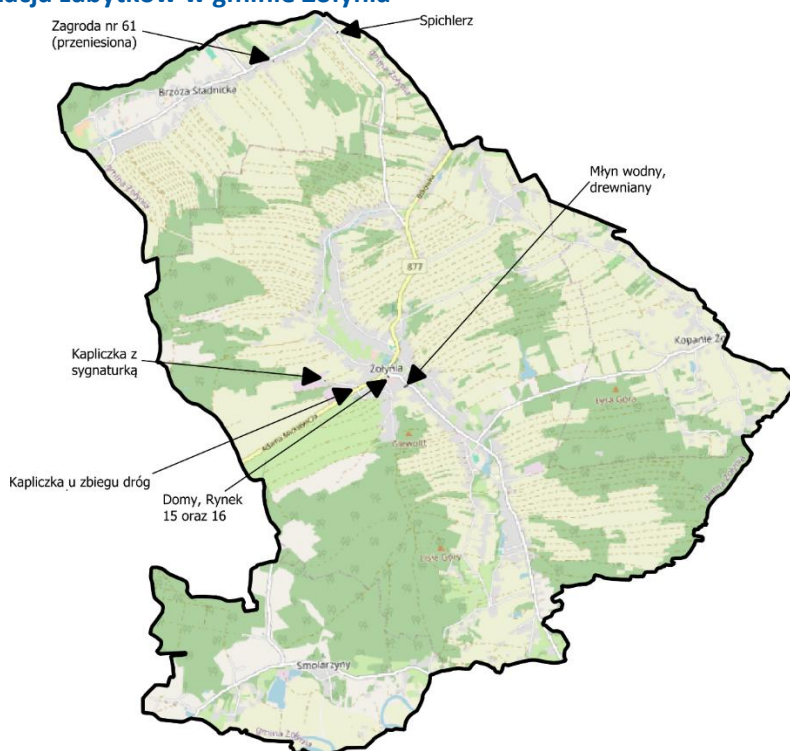
Poza opisanymi powyżej zabytkami z rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie gminy Żołynia znajdują się również:

1. Kościół parafialny pw. św. Jana Kantego w Żolyni.
2. Kamienia rodziny Dąbrowskich – wybudowana w latach 1923-1929, w której wykonano ponad 100 ołtarzy do kościołów w Polsce, Rosji, Niemczech i Stanach Zjednoczonych.
3. Cmentarz parafialny w Żolyni.
4. Kirku – założony na początku XIX wieku w zachodniej części Żolyni. Zniszczony przez Niemców w czasie II wojny światowej, obecnie uporządkowany i ogrodzony.
5. Układ urbanistyczny rynku w Żolyni, który do 1925 roku posiadał prawa miejskie. Zabudowa pełna jest kamienic z 2 połowy XIX i początku XX wieku.

W uzupełnieniu do powyższych rejestrów zabytków w gminach Obszaru Funkcjonalnego, należy dodać, że na terenie tych gmin nie znajdują się obiekty zarządzane przez powiat łańcucki.

Podsumowując opisane powyżej zabytki związane z historią ziemi łańcuckiej, warto podkreślić, że są one dodatkowo nieodłącznie powiązane z wyjątkowymi zasobami miasta łańcut. Obszar Funkcjonalny i cały powiat łańcucki wykazuje niezwykle wysoki potencjał turystyczny, którego wykorzystanie powinno stanowić kluczowe wyzwanie strategiczne. W tym celu niezbędne są inwestycje związane z rewitalizacją zniszczonych zabytków oraz przestrzeni publicznych je otaczających. W szczególności dotyczy to obiektów wskazanych jako wymagające interwencji przez partnerów Obszaru Funkcjonalnego.

Mapa 13. Lokalizacja zabytków w gminie Żołynia



Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID oraz informacji gminy

3.7 Działalność kulturalna

Uzupełnieniem dziedzictwa historycznego jest bieżąca działalność kulturalna. Prowadzona może być przez samorządy, jak również przez mieszkańców gmin i organizacje pozarządowe.

W tym drugim przypadku kluczowym aktorem na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest Lokalna Grupa Działania Ziemia łańcucka. Stowarzyszenie to zrzesza przedstawicieli sektorów społecznych, publicznych oraz gospodarczych z gmin Białobrzegi, łańcut, miasta łańcut, Rakszawa, Żołynia oraz Grodzisko Dolne (powiat leżajski). Jego celem jest m.in. wspieranie rozwoju kulturalnego i społecznego ziemi łańcuckiej poprzez realizację projektów i inicjatyw skierowanych do lokalnej społeczności.

Z kolei działalność gminna prowadzona jest przez samorządowe instytucje kultury takie jak Gminne Ośrodki Kultury czy Biblioteki Publiczne. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 zorganizowały one łącznie ponad 660 wydarzeń, w których udział wzięło ponad 62 tysiące uczestników. Większe liczby odnotowane zostały tylko w roku 2019, czyli przed wybuchem pandemii Covid-19, która w znaczący sposób sparaliżowała życie społeczne, w tym działalność kulturalną. Ten efekt jest wyraźnie

widoczny w latach 2020-2022, jednak również wyraźnie widoczny jest stały trend wzrostowy zmierzający ku powrotowi do wyników sprzed tego światowego kryzysu.

Tabela 34. Liczba imprez zorganizowanych przez gminne instytucje kultury w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	53	25	29	43	60
Gmina Łącut	276	121	135	216	228
Gmina Markowa	83	60	71	101	91
Gmina Rakszawa	150	122	153	167	187
Gmina Żołynia	120	79	88	97	95
Razem Obszar Funkcjonalny	682	407	476	624	661
Powiat łańcucki	1 337	590	719	1 229	1 366

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Tabela 35. Liczba uczestników imprez zorganizowanych przez gminne instytucje kultury w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	3 795	949	1 430	2 452	3 016
Gmina Łącut	44 473	8 361	20 604	27 753	30 189
Gmina Markowa	16 185	5 886	6 566	5 633	6 013
Gmina Rakszawa	14 709	14 323	12 363	11 645	15 450
Gmina Żołynia	11 313	2 263	3 490	9 704	7 895
Razem Obszar Funkcjonalny	90 475	31 782	44 453	57 187	62 563
Powiat łańcucki	140 659	43 892	60 927	101 305	140 037

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać w powyższych tabelach działalność instytucji kultury we wszystkich gminach Obszaru Funkcjonalnego uznać można za imponującą.

Gmina Białobrzegi

W przypadku gminy Białobrzegi za działalność kulturalną odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa z siedzibą w Białobrzegach oraz filiami bibliotecznymi w Budach łańcuckich (dwie filie), Korniańtowie Północnym oraz Woli Dalszej.

GOKiCz prowadzi szereg działań stałych takich jak:

- Zajęcia muzyczne.
- Break dance.
- Język angielski.
- Zajęcia taneczne.
- Robotyka.
- Pianino oraz skrzypce.
- Taniec towarzyski.

Przy GOKiCz działa również szereg zespołów muzycznych w tym:

1. Orkiestra dęta.
2. Chór „Canon”.
3. Big Band „Young Falcons Band”.
4. Zespół Pieśni i Tańca „Wisłok”.
5. Zespół Wokalny „Sąsiedzi”.

6. Zespół Śpiewaczy „Zagroda”.
7. Zespół Śpiewaczy „Zielanki”.
8. Zespół Śpiewaczy „Budzianie”.

Tabela 36. Stan techniczny budynków instytucji kultury w gminie Białobrzegi

	Stan budynku	Dostosowanie do osób z niepełnosprawnością	Wymagane działania
Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa z siedzibą w Białobrzegach	wymagający modernizacji i rozbudowy	Nie	- rozbudowa budynku o nowe pomieszczenia z przeznaczeniem na działalność kulturalną i edukację kulturalną, w tym salę widowiskową - przebudowa budynku poprzez poprawę funkcjonalności obiektu i obecnych pomieszczeń; - doposażenie obiektu w sprzęt na cele działalności statutowej - poprawa dostępności obiektu poprzez montaż windy - zagospodarowanie terenu na zewnątrz, w tym parking
filia biblioteczna w Budach Łańcuckich (dwie filie)	Dobry	Nie	Brak danych
filia biblioteczna w Korniaktowie Północnym	Dobry	Nie	Brak danych
filia biblioteczna w Woli Dalszej.	Dobry	Nie	Brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji gminy

Stan budynków instytucji kultury w gminie Białobrzegi określić należy jako dobry. Wyjątkiem jest, Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa z siedzibą w Białobrzegach. Obecnie funkcjonujący ośrodek kultury pełni istotną rolę w życiu społecznym i kulturalnym gminnej społeczności. Jest miejscem spotkań, integracji międzypokoleniowej, edukacji kulturalnej oraz rozwijania zainteresowań artystycznych. W ostatnich latach zauważalny jest znaczący wzrost zapotrzebowania na udział w oferowanych przez ośrodek zajęciach, warsztatach i wydarzeniach. Rosnące zainteresowanie mieszkańców, w tym osób z grupy senioralnej, dzieci i młodzieży, uwidacznia pilną potrzebę rozbudowy infrastruktury placówki.

Jednym z kluczowych problemów ograniczających pełną dostępność obiektu jest brak windy. Utrudnia to, a w wielu przypadkach wręcz uniemożliwia osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi, seniorom oraz rodzicom z małymi dziećmi swobodne korzystanie z całej oferty kulturalnej ośrodka. Montaż windy znacząco poprawi dostępność architektoniczną budynku, spełniając tym samym wymogi ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz odpowiadając na założenia polityki równości szans.

Równolegle istnieje potrzeba stworzenia nowych pomieszczeń dedykowanych edukacji kulturalnej. Obecna baza lokalowa jest niewystarczająca pod względem metrażowym i funkcjonalnym, co ogranicza możliwość prowadzenia zajęć równolegle w różnych grupach wiekowych czy tematycznych. Nowe sale edukacyjne umożliwią rozszerzenie oferty programowej, w tym realizację warsztatów plastycznych, muzycznych, teatralnych i multimedialnych. Będą również przestrzenią do prowadzenia zajęć międzypokoleniowych i integracyjnych, wspierających rozwój kompetencji społecznych i kulturowych uczestników.

Ponadto, filie biblioteczne w Budach Łańcuckich, Korniańtowie Północnym oraz Woli Dalszej nie są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dlatego też modernizacja obiektów kulturalnych powinna być celem rozwojowym w ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina Łańcut

Na terenie gminy Łańcut za działania z zakresu kultury odpowiedzialne jest Centrum Kultury Gminy Łańcut. Jest to bardzo dobrze rozbudowana instytucja, w ramach której funkcjonuje aż dziewięć Ośrodków Kultury. Przy każdym z nich prowadzone jest szereg zajęć oraz zespołów muzycznych:

1. Ośrodek Kultury w Albigowej:
 - Kapela ludowa „Albigowianie”.
 - Kapela młodzieżowa „Hop Siup”.
 - Orkiestra dęta.
 - Zespół piosenki i ruchu „Pyza”.
 - Młodzieżowa Kapela Ludowa.
 - Akademia Aktywnego Seniora.
 - Klub Seniora.
 - Zespół instrumentalno-wokalny.
 - Szkołka orkiestrowa.
 - Zajęcia akrobatyczne.
 - Zajęcia gimnastyki rehabilitacyjnej.
 - Break Dance.
2. Ośrodek Kultury w Cierpiszu:
 - Zespół wokalny „Con’Cuore”
 - Zespół wokalny „Zielony Maj”.
3. Ośrodek Kultury w Głuchowie:
 - Zespół śpiewaczy „Nasturcje”.
 - Zespół tańca nowoczesnego „Quest”.
 - Rodzinny Zespół Wokalny „Consolazione”.
 - Dziecięcy Zespół Wokalny „Złote Nutki”.
 - Trio wokalne.
 - Kabaret „Patologia”.
 - Zajęcia akrobatyczne.
 - Teatrzyk dziecięcy.
4. Ośrodek Kultury w Handzlówce:
 - Orkiestra dęta.
 - Cheerleaderki „Atomówki”.
 - Klub Seniora.
 - Aerobik.

- Spotkania rękodzielnicze i wspomnieniowe o Handzlówce.
- 5. Ośrodek Kultury w Kosinie:
 - Chór mieszany czterogłosowy „Fraza”.
- 6. Ośrodek Kultury w Kraczkowej:
 - Orkiestra Dęta.
 - Zespół Pieśni i Tańca „Patria”.
 - Zespół Tańca Estradowego „Contrast”.
 - Kraczkowskie Koło Seniorów.
 - Gminne Koło Poetów.
- 7. Ośrodek Kultury w Rogóźnie:
 - Zespół śpiewaczy „Rogóżnianki”.
 - Zespół wokalny „Trio”.
 - Zespół Tańca Nowoczesnego „Bestie”.
 - Dziecięca grupa wokalna.
 - Klub Seniora.
- 8. Ośrodek Kultury w Soninie:
 - Chór mieszany czterogłosowy „Camerata”.
 - Zespół ludowy „Sonina”.
 - Zespół taneczny „4 dance”.
 - Orkiestra dęta.
 - Klub Seniora.
 - Koło Gospodyń Wiejskich.
 - Zespół śpiewaczy „Kłos II”.
- 9. Ośrodek Kultury w Wysokiej:
 - Zespół regionalny „Tkacze”.
 - Orkiestra dęta.
 - Kapela podwórkowa „Wysoczanie”.
 - Zespół tańca ludowego „Poleczka”.
 - Szkółka Orkiestrowa.
 - Chór męski „Edwardos”.
 - Kółko szachowe.
 - Zajęcia rytmiczno-taneczne.
 - Zespół Śpiewaczy Klubu Seniora.
 - Spotkania seniorów.
 - Kapela Ludowa.
 - Balet.

Wszystkie powyższe Ośrodki Kultury prowadzą również biblioteki publiczne. Centrum Kultury prowadzi dodatkowo Megafon Studio, które realizuje promocyjne materiały filmowe. Tak szeroko rozbudowany system działalności kulturalnej zapewnia do niej łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy.

Tabela 37. Stan budynków instytucji kultury w gminie Łańcut

	Stan budynku	Dostosowanie do osób z niepełnosprawnością	Wymagane działania
Ośrodek Kultury w Albigowej:	Przestarzały – technicznie i wizualnie nieadekwatny do	brak	Wymaga generalnego remontu

	współczesnych standardów.		
Ośrodek Kultury w Cierpiszu:	Dobry	brak	Dostosowanie do osób niepełnosprawnych
Ośrodek Kultury w Głuchowie:	Przestarzały – technicznie i wizualnie nieadekwatny do współczesnych standardów.	brak	Wymaga generalnego remontu
Ośrodek Kultury w Handzlówce:	Średni	brak	Dostosowanie do osób niepełnosprawnych i częściowego remontu
Ośrodek Kultury w Kosinie:	Przestarzały – technicznie i wizualnie nieadekwatny do współczesnych standardów	brak	Wymaga generalnego remontu
Ośrodek Kultury w Kraczkowej:	Dobry	tak	
Ośrodek Kultury w Rogóźnie:	Dobry	nie	Dostosowanie do osób niepełnosprawnych i drobnego remontu
Ośrodek Kultury w Soninie:	Bardzo dobry	tak	
Ośrodek Kultury w Wysokiej:	Dobry	brak	Dostosowanie do osób niepełnosprawnych i drobnego remontu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji gminy

Stan budynków instytucji kultury w gminie Łańcut jest zróżnicowany. Część z nich jest w stanie dobrym, natomiast trzy Ośrodki Kultury są przestarzałe i wymagające generalnego remontu. Dodatkowo zdecydowana większość budynków nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Modernizacja ośrodków kultury powinna stanowić jeden z celów rozwojowych w ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina Markowa

Gminną instytucją kultury na terenie Gminy Markowa jest Centrum Kultury Gminy Markowa. W skład Centrum Kultury Gminy Markowa wchodzi:

- Centrum Kultury Gminy Markowa w Markowej,
- Centrum Kultury Gminy Markowa Oddział w Husowie,
- Centrum Kultury Gminy Markowa Oddział w Tarnawce,
- Biblioteka Publiczna w Markowej,
- Biblioteka Publiczna w Markowej Filia w Husowie,
- Biblioteka Publiczna w Markowej Filia w Tarnawce.

Podstawowym celem Centrum Kultury jest zaspokajanie potrzeb kulturalnych, oświatowych i informacyjnych mieszkańców Gminy poprzez: rozwój czynnego uczestnictwa mieszkańców Gminy w życiu kulturalnym, pomnażaniu dorobku kulturalnego regionu i Gminy, współpracę oraz udzielanie pomocy programowej i instruktażowej zespołom amatorskim działającym na terenie Gminy, współpraca z działającymi na terenie Gminy instytucjami kultury i organizacjami pozarządowymi oraz edukacja kulturalna mieszkańców.

Do podstawowych celów Centrum Kultury należy m.in.:

- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych mieszkańców,
- organizowanie imprez okolicznościowych, artystycznych i rekreacyjno-rozrywkowych służących poznawaniu kultury i tradycji narodowych oraz rozwijaniu zainteresowań mieszkańców,
- prowadzenie i wspieranie amatorskich zespołów artystycznych oraz tworzenie warunków do ich rozwoju,
- prowadzenie klubów i kół zainteresowań w ścisłej współpracy z organizacjami pozarządowymi i placówkami oświatowymi,
- gromadzenie i udostępnianie materiałów repertuarowych, metodycznych i informacyjno-bibliograficznych o sytuacji i rozwoju działalności kulturalnej w Gminie,
- wspieranie twórców ludowych i amatorów,
- prowadzenie form pracy służących popularyzowaniu książki, czytelnictwa, nauki, sztuki oraz upowszechnianiu dorobku kulturalnego Gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna prowadzi wypożyczalnię i czytelnię oraz oddział dla dzieci. Prowadzi działalność informacyjną, czytelniczą oraz popularyzację książek, opracowywanie i konserwację materiałów bibliotecznych.

Przy każdym z oddziałów Centrum Kultury funkcjonuje szereg zespołów i grup:

1. Centrum Kultury w Markowej:
 - Zespół Orkiestry Dętej w Markowej.
 - Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Markowianie”.
 - Zespół Pieśni i Tańca „Markusy”.
 - Zespół Śpiewaczy „Sami Swoi”.
 - Amatorski Zespół Teatralny.
 - Grupa Baletowa.
 - Kapela Ludowa „Markowianie”.
 - Kameralny Chór Męski.
2. Centrum Kultury Oddział w Husowie:
 - Orkiestra Dęta Ochotniczej Straży Pożarnej w Husowie.
 - Amatorska Grupa Teatralna „Trema”.
 - Zespół Śpiewaczy „Husowianie”.
 - Kapela Podwórkowa „Misie”.
 - Grupa Baletowa „Arabesque”.
3. Centrum Kultury Oddział w Tarnawce:
 - Zespół Wokalny „Tarnina”.
 - Grupa Tańca Nowoczesnego.

Dla mieszkańców w każdej z powyższych placówek dostępna jest również bogata oferta zajęć takich jak:

- Pilates.
- Zumba.
- Warsztaty szachowe.
- Szkołka muzyczna.
- Artystyczny zakątek.
- Planszówkowe rozgrywki.
- Czytanie na dywanie.
- Karate kyokushin.

Tabela 38. Stan budynków instytucji kultury w gminie Markowa

	Stan budynku	Dostosowanie do osób z niepełnosprawnością	Wymagane działania
Centrum Kultury Gminy Markowa w Markowej,	dostateczny	tak	Budynek wymaga przeprowadzenia prac remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych
Centrum Kultury Gminy Markowa Oddział w Husowie,	dostateczny	nie	Budynek wymaga przeprowadzenia prac remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych. Istotnym elementem jest również dostosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Centrum Kultury Gminy Markowa Oddział w Tarnawce,	dostateczny	tak	Budynek wymaga przeprowadzenia prac remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych
Biblioteka Publiczna w Markowej,	dostateczny	nie	Budynek wymaga przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych, remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac

			wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych. Istotnym elementem jest również dostosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Biblioteka Publiczna w Markowej Filia w Husowie,	dostateczny	nie	Budynek wymaga przeprowadzenia prac remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych. Istotnym elementem jest również dostosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych.
Biblioteka Publiczna w Markowej Filia w Tarnawce.	dostateczny	nie	Budynek wymaga przeprowadzenia prac remontowych w tym m.in. instalacji wewnętrznych oraz prac wykończeniowych pomieszczeń wewnętrznych. Istotnym elementem jest również dostosowanie budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji gminy

Stan budynków instytucji kultury w gminie Markowa jest dostateczny. Każdy z nich wymaga prac remontowych w celu poprawy jakości infrastruktury wewnętrznej. Dodatkowo tylko dwa dostosowane są do wymogów osób z niepełnosprawnościami. Modernizacja wskazanych powyżej budynków powinna stanowić cel rozwojowy w ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina Rakszawa

Za działania z zakresu kultury w gminie Rakszawa odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie wraz z dwiema świetlicami w Kątach Rakszawskich oraz w Węgliskach, jak również z Biblioteką Publiczną w Rakszawie oraz jej filią w Węgliskach.

GOKiC prowadzi bogatą ofertę zajęć oraz działa przy nim wiele zespołów i grup artystycznych, w tym:

- Orkiestra Dęta „Zgoda”.
- Kapela Ludowa „Brzeziny”.
- Chór „Raxavia”.
- Zespół Wokalny „Lasowianki”.

- Zespół Wokalny „Niezapominajka”.
- Zespół Wokalno-instrumentalny „Drums”.
- Teatr „Sioło”.
- Zespół Taneczny „Flesz”.
- Zespół Taneczny „Mały Flesz”.
- Zespół Taneczny „Promyczek”.
- Zespół Taneczny „Replay”.
- Zespół Taneczny „Gryzale”.
- Cheerleaderki „Crazy Girls”.
- Taniec Towarzyski „Centrum Tańca Rakszawa”.

Wśród funkcjonujących klubów i kół zainteresowań znajdują się: pracownia plastyczna, pracownia sztuk użytkowych, pracownia rękodzieła, pracownia tkactwa artystycznego, zajęcia wokalne, nauki przyrodnicze, Klub Aktywnych, Klub Taneczny, Klub Małego Czytelnika, Ognisko Taneczne, akrobatyka, gimnastyka korekcyjna oraz zumba.

Tabela 39. Stan budynków instytucji kultury w gminie Rakszawa

	Stan budynku	Dostosowanie do osób z niepełnosprawnością	Wymagane działania
Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie	Obiekt dwukondygnacyjny, stan zadowalający	brak	Przebudowa, rozbudowa, budynku i dostosowanie obiektu do wymogów dostępności. Zaleca się utworzenie Gminnego Ośrodka Kultury i Czytelnictwa w Rakszawie w nowej lokalizacji.
świetlica w Kątach Rakszawskich	Obiekt dwukondygnacyjny, stan zadowalający	brak	Przebudowa, rozbudowa, budynku i dostosowanie obiektu do wymogów dostępności.
świetlica w Węgliskach	Obiekt dwukondygnacyjny, stan dobry	brak	Przebudowa, rozbudowa, budynku i dostosowanie obiektu do wymogów dostępności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji gminy

Stan budynków instytucji kultury w gminie Rakszawa określić można jako zadowalający. Żaden z nich nie jest jednak dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W Gminie Rakszawa identyfikuje się jednak potrzebę w zakresie stworzenia nowego obiektu kulturalnego, na cele promocji tkactwa, działalność wystawienniczą, warsztatową i kulturalną. Gmina posiada bardzo bogate tradycje w tym zakresie, jednak z uwagi na ograniczenia lokalowe nie ma możliwości ich prezentacji w ramach istniejących obiektów infrastruktury kulturalnej. Rozwiązaniem problemu będzie w tym przypadku budowa nowego budynku lub dostosowanie na ten cel obiektu istniejącego (nie pełniącego funkcji ośrodka kultury).

W związku z tym modernizacja, rozbudowa lub utworzenie obiektów kulturalnych powinna stanowić cel rozwojowy w ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego.

Gmina Żołynia

Za działania z zakresu kultury w gminie Żołynia odpowiada Gminny Ośrodek Kultury w Żołyni. Jest to bardzo prężnie działająca instytucja, przy której funkcjonują takie inicjatywy jak kino rodzinne, Niepaństwowa Szkoła Muzyczna I stopnia czy Stowarzyszenie Straż Grobowa Żołynia.

Wśród funkcjonujących przy GOK zespołów znajdują się:

- Dance Crew „The Monn”.
- Dziecięcy Zespół Ludowy „Brzózaneczka”.
- Grupa śpiewacza.
- Zespół Ludowy „Żołyniacy”.
- Crazy Kids.
- Zespół „Jak z Nut”.

Wśród stałych zajęć organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury dla mieszkańców dostępne są m.in.: zajęcia kreatywne, zajęcia plastyczne, zajęcia taneczne, zajęcia teatralne, zajęcia wokalne, zumba, nauka gry na instrumentach, fitness, jujitsu, CIRCL Mobility oraz zajęcia aktywny senior.

Tabela 40. Stan budynków instytucji kultury w gminie Żołynia

	Stan budynku	Dostosowanie do osób z niepełnosprawnością	Wymagane działania
Gminny Ośrodek Kultury w Żołyni	bardzo dobry	Budynek jest dostosowany do osób niepełnosprawnych. Posiada windę, toalety dostosowane dla osób z niepełnosprawnością, drzwi w całym budynku są o odpowiedniej szerokości, brak progów. Klatka schodowa wyposażona jest w poręcze co ułatwia poruszanie się.	Brak
Gminna Biblioteka Publiczna	dobry	Budynek posiada tylko podjazd dla osób niepełnosprawnych.	Wyposażenie biblioteki w windę obsługującą I piętro

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji gminy

Stan GOK w Żołyni jest bardzo dobry i nie wymaga działań remontowych. W przypadku Gminnej Biblioteki Publicznej, pomimo dobrego stanu, nie jest ona dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zalecana jest modernizacja w tym zakresie.

Podsumowując opisaną powyżej działalność kulturalną na terenie Obszaru Funkcjonalnego należy podkreślić jej bardzo wysokie zróżnicowanie oraz bardzo dużą aktywność samorządowych instytucji kultury, lokalnych grup społecznych oraz samych mieszkańców, którzy bardzo chętnie biorą udział w organizowanych wydarzeniach oraz zajęciach.

Działania z tego zakresu stanowią jedną z najmocniejszych stron Obszaru Funkcjonalnego, a ich dalszy rozwój powinien być jednym z głównych celów strategicznych zarówno krótkookresowych jak i długookresowych.

Istotną dla rozwoju potencjału kulturalnego Obszaru Funkcjonalnego jest modernizacja budynków instytucji kultury oraz ich najbliższego otoczenia. W szczególności dotyczy to dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Pozwoli to na zwiększenie dostępności i zapewni wzrost funkcji integracyjnych.

3.8 Turystyka

Jednym z istotnych elementów wpływu na potencjał każdego obszaru jest jego atrakcyjność turystyczna. Cały Powiat Łąncucki Równie bogaty w zabytki kultury materialnej. Na terenie powiatu znajdują się pozostałości Ordynacji Łąncuckiej, bądź to w postaci budowli, bądź obszarów parkowych.

Na terenie gminy Markowa warto zwiedzić skansen. Znajduje się tutaj zabytkowa zagroda, będąca przykładem unikatowego budownictwa przysłupowego bogato wyposażona w eksponaty. W Markowej znajduje się grób oraz pomnik Rodziny Ulmów, którzy zostali zamordowani za ukrywanie Żydów w czasie II wojny światowej. Ulmowie zostali uhonorowani medalami „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”. W sierpniu 2003 r. rozpoczął się na szczęblu diecezjalnym proces beatyfikacyjny rodziny Ulmów. Niebawem otwarte zostanie Muzeum Polaków Ratujących Żydów na Podkarpaciu

Gmina Łañcut poszczycić się może licznymi kapliczkami przydrożnymi oraz pojedynczymi budynkami z przełomu XIX i XX w. Godne zwiedzenia są: kościół parafialny pw. św. Stanisława oraz drewniany kościół filialny pw. św. Sebastiana z XVII-wiecznym wystrojem w Kosinie, a także XVI-wieczna architektura i wystrój dawnego kościoła parafialnego pw. Jana Chrzciciela w Soninie oraz ponad stuletni kościół pw. Narodzenia NMP w Albigowej, w którym podziwiać można zabytkowe ołtarze i ambonę z dawnego klasztoru OO Dominikanów w Łañcucie. W kościele pw. Św. Mikołaja Biskupa w Kraczkowej znajdują się relikwie Błogostawionego Jana Pawła II.

Większość zabytków w gminie Białobrzegi pochodzi z XIX i początku XX w. Są to głównie pozostałości zespołu dworskiego w Białobrzegach, usytuowane w zabytkowym parku. Można też spotkać stare zagrody kryte strzechą i kapliczki rozsiane na obszarze całej gminy.

Najstarszą osadą w gminie Czarna jest Krzemienica, o której wiadomo, że istniała już w XIV w. Znajduje się tu zabytkowy kościół pw. św. Jakuba Starszego z 1754 r., tworzący wraz z dzwonnica unikatowy zespół drewnianego budownictwa sakralnego. We wsi Dąbrówki podziwiać można wiele zabytkowych obiektów pozostałych po Ordynacji Łąncuckiej. Należą do nich dworki z pięknymi portykami, zabytkowa suszarnia nasion, kapliczka i figura przydrożna św. Józefa. We wsi Medynia Głogowska znajduje się zagroda garncarska oraz Galeria Rzeźby Ceramicznej Władysławy Prucnal. Niedaleko wsi Wydrze w gminie Rakszawa zlokalizowany jest modrzewiowy pałacyk myśliwski w Julinie z 1880 r.

Natomiast we wsi Żołynia spotkać można budynki z przełomu XIX i XX w., warto odwiedzić kościół parafialny z pięknymi neogotyckimi ołtarzami, w których znajdują się relikwie patrona świątyni św. Jana Kantego. Na terenie gminy można spotkać zabytkowe kapliczki, krzyże przydrożne i figury. We wsi Brzoza Stadnicka zachowały się jeszcze chałupy o budowie zrębowej, powstałe w II poł. XIX w. oraz zabytkowy spichlerz, będący pozostałością po Ordynacji Łąncuckiej.

Dla miłośników turystyki aktywnej Powiat Łąncucki ma również atrakcyjną ofertę. Łagodny klimat, czyste stawy i rzeki, lasy bogate w dziką zwierzynę, owoce i grzyby stwarzają doskonałe warunki do wycieczek zarówno pieszych jak i rowerowych. W letnie upały można znaleźć ochłodę na jednym z wybranych kąpielisk w Łañcucie, Wysokiej, Głuchowie, Rakszawie czy Żołyni. Miłośnicy koni mogą

oddać się swemu hobby w pięknie położonym wśród lasów Julinie, Albigowej, Zalesiu, Głuchowie lub Pogwizdowie. Wędkarze znajdą spokojne łowiska na stawach Korniaktowa, Czarnej i Tarnawki. Zimą na narciarzy czeka dobrze utrzymany 400 m stok z wyciągiem orczykowym w Handzlówce. Na terenie powiatu wytyczono pięć oznakowanych tras rowerowych.

Od wielu lat Łańcut jest atrakcyjnym ośrodkiem kulturalnym znanym nie tylko w kraju, ale i za granicą. W 1962 r. zapoczątkowano organizowane corocznie w unikatowych wnętrzach łańcuckiego pałacu „Dni Muzyki Kameralnej”, które w 1981 r. przekształcono w Festiwal Muzyczny. Majowe koncerty festiwalowe ściągają z całego świata znakomitych wykonawców oraz tłumy melomanów. Ponadto w lipcu odbywają się tu Międzynarodowe Kursy Muzyczne im. Zenona Brzewskiego, w czasie których pogłębia swą wiedzę i umiejętności muzyczne młodzież nie tylko z Polski, ale z całego świata. Od 1976 r. organizowana jest Łańcucka Jesień Kulturalna, podczas której prezentują się zespoły artystyczne z regionu i zagranicznych miast partnerskich.

W każdej gminie działają Gminne Ośrodki Kultury, które aktywnie kultywują tradycje przez pielęgnowanie dawnych obrzędów i rzadkich umiejętności, poprzez istniejące w ich ramach Zespoły Obrzędowe, Zespoły Taneczne i Śpiewacze. Wartym podkreślenia jest fakt, że już przedszkolaki, a później dzieci i młodzież czynnie działają w ramach grup folklorystycznych. I tak w gm. Czarna odbywają się Jarmarki Garncarskie, poprzedzone warsztatami dla zainteresowanych osób. W gm. Markowa – Dni Otwarte Skansenu, w gm. Łańcut – Zwyczaje i Obrzędy Bożonarodzeniowe, Festiwal Kwiatów, Koncerty Pieśni Wielkanocnej, Przegląd Orkiestr Dętych Powiatu Łańcuckiego, Dni Kwitnących Sadów. Co roku w sierpniu odbywają się tradycyjne Dożynki, a w ostatni weekend września Święto Patrona Powiatu Łańcuckiego św. Michała Archanioła.

Szlaki turystyczne

Istotnym aspektem potencjału turystycznego są wyznaczone szlaki turystyczne. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego funkcjonuje szereg szlaków pieszych oraz rowerowych o znaczeniu regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym.

Jednym z najważniejszych szlaków ukazanych na powyższej mapie jest Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, który łączy 5 województw Polski Wschodniej tj. warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego przechodzi on przez terytorium gminy Rakszawa, Żołynia oraz Białobrzegi, jak również przez miasto Łańcut oraz gminę Czarna w powiecie łańcuckim.

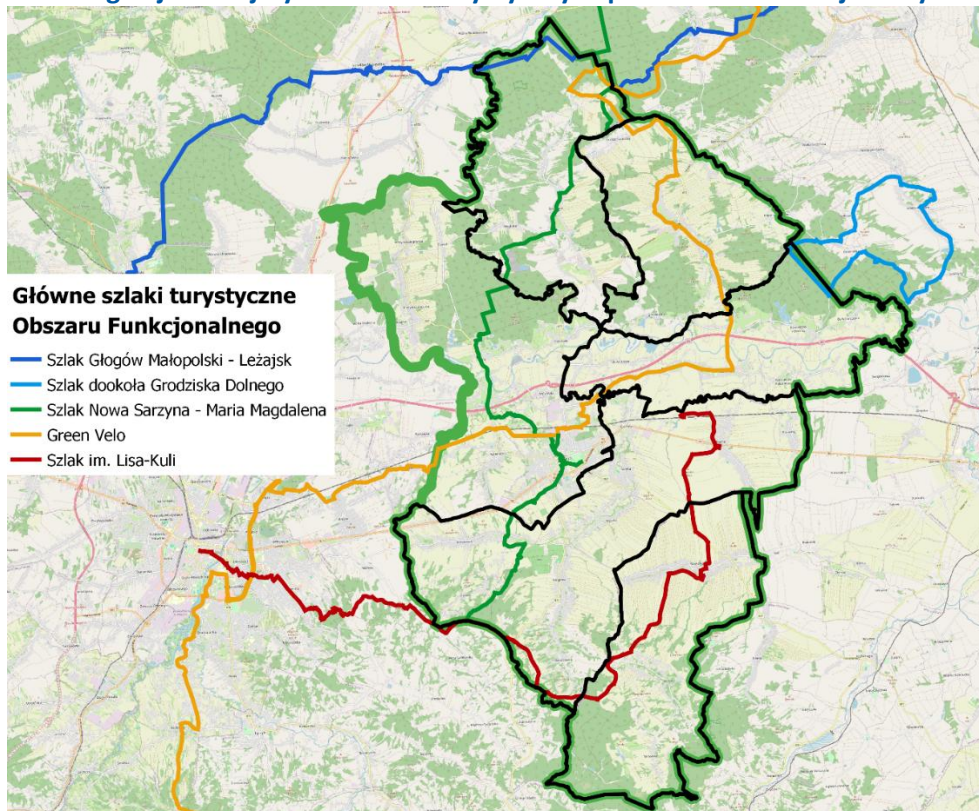
Na osi północ-południe przecina Obszar Funkcjonalny zielony szlak wiodący z Nowej Sarzyny do wzniesienia Maria Magdalena położonego przy granicy gminy Łańcut z gminą Chmielnik. Przechodzi przez terytorium gminy Rakszawa, jej granicę z gminą Żołynia, następnie przez gminę Czarną oraz miasto Łańcut, po czym przez centralną część gminy Łańcut.

Przez teren gmin Markowa oraz Łańcut przebiega z kolei czerwony szlak im. Lisa-Kuli, który wiedzie śladami życia tego bohatera. Rozpoczyna się przy obelisku ustawionym w miejscu urodzenia podpułkownika, a kończy w Rzeszowie gdzie został pochowany w roku 1919.

Ekologiczna ścieżka Koralowa w Cierpiszu nosi nazwę „koralowej” ze względu na liczne okazy bzu koralowego. Trasa ścieżki została podzielona na 10 odcinków. Czas przejścia 2-4 godziny. Tablice prezentują okazy znajdujące się w lesie i treści kierowane zarówno do dzieci jak i dorosłych. Na przejściu zwraca uwagę występowanie chronionego grzyba sromotnika bezwstydnego oraz kłokoczki południowej i skrzypu olbrzymiego. Przewodnik prowadzi pieszą wędrówkę po lesie (jodły, buki) lub ze

100-letnimi sosnami i 100-letnim okazałym drzewostanem nasiennym modrzewia. Na trasie ścieżki niezwykle pięknie meandruje mały śródleśny strumyk, a oczka wodne zwabiają kumaki i traszki. Na całej trasie możemy obserwować jak leśnicy fachowo prowadzą gospodarkę leśną. Po odpoczynku pod samotnym 150-letnim dębem ze źródłem wracamy na świetnie wyposażone pole biwakowe.

Mapa 14. Przebieg najważniejszych szlaków turystycznych przez Obszar Funkcjonalny



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PTTK oraz QuickOSM

Innym przykładem może być szlak turystyki samochodowej po ziemiach Ordynacji Łańcuckiej przebiega przez najważniejsze miejscowości Powiatu Łańcuckiego i leżajskiego. Długość szlaku wynosi 121 km, czas przejazdu to 2,5 godz. natomiast czas zwiedzania to ok. 14 godz.

Przez północne tereny gminy Rakszawa przebiega niewielki fragment niebieskiego szlaku wiodącego z Leżajska do Głogowa Małopolskiego, natomiast wschodnią granicą gminy Białobrzegi również niebieski szlak rowerowy dookoła Grodziska Dolnego.

Na terenie powiatu łańcuckiego wyznaczone zostały liczne trasy rowerowe, w tym wiodące po najważniejszych miejscach gmin Obszaru Funkcjonalnego. Takie szlaki funkcjonują na terenie gminy Białobrzegi, Rakszawa, Żółnia, Markowa oraz Łańcut.

Białobrzaska trasa rowerowa: Białobrzegi - Korniaktów - Budy Łańcuckie - Grodzisko Dolne - Zmysłówka - Opaleniska - Żółnia - Białobrzegi. Trasa zatacza pętlę wśród lasów gmin Białobrzegi, Żółnia, Grodzisko, trasa nizinna, oznakowana, pośród pól, lasów i stawów.

Południowa trasa rowerowa: malownicza trasa rowerowa (ok. 30 km) przebiega przez Handzlówkę, Albigowę-Honie, Cierpisz, Kraczkowę i Albigowę. Planowane jest rozszerzenie trasy na pozostałe miejscowości gminy. Początek i zakończenie trasy znajduje się w centrum Handzlówki. Biegąca przez teren gm. Łańcut jest trasą trudną, na której trzeba pokonywać liczne, czasem bardzo strome wzniesienia. Wiedzie głównie drogami polnymi, kamienistymi. Jednak walory widokowe tej trasy w pełni wynagradzają trudy podróży.

Mapa 15. Szlaki rowerowe na terenie powiatu łańcuckiego



Źródło: <https://powiatlancut.gotopoland.eu/pl/tourism/active-holidays/trasy-rowerowe.html#pid=9>

„Szlak garncarski”: wiodący przez wsie Medynia Głogowska, Medynia Łańcucka, Pogwizdów i Zalesie to trasa turystyczna, która wiedzie do miejsc, gdzie w zaciszu warsztatów garncarze toczą na kołach garnki, na półkach pod powałami suszą się pękate, gliniane dzbany; dymią piece po brzegi wypełnione ceramiką. Zachwycają zakłete w glinie światki, wiejskie kapele i „gwizdające” ptaszki. Zdumiewa też ceramiczna mozaika zdobiąca wnętrze medyńskiego kościoła. Trasa pełna jest uroczych zakątków, takich jak zielone, śródleśne stawy czy pagórki, z których roztacza się widok na panoramę okolicznych miejscowości koniecznie trzeba się zatrzymać przy starym cmentarzu ukrytym wśród wysokiego starodrzewu, a po drodze pokłonić się każdej napotkanej kapliczce.

„Żelazny szlak” o długości ponad 30 km wiedzie przez przysiółki Rakszawy: Dymarkę, Basakówkę, Wołochy, Kościelne, Rąbany Gościniec, Bieleckówkę, Strachocin oraz sołectwa gminy Rakszawa: Kąty rakszawskie, Węgliska i Wydrze wśród otaczających ją lasów dawnej Puszczy Sandomierskiej, na

sporych odcinkach wzdłuż dróg asfaltowych. Główną atrakcją ścieżki jest piec dymarski, młyny wodne, cegielnie oraz kuźnie.

Szlakiem przydrożnych krzyży i kapliczek. Wiedzie on wśród lasów Husowa i Tarnawki, by dać wytchnienie w czasie tzw. jużyny w skansenie w Markowej (po wcześniejszym uzgodnieniu). Znalazły się na niej najciekawsze obiekty związane z historią Husowa oraz ponad dwadzieścia krzyży i kapliczek przydrożnych znajdujących się na terenie wsi. Trudy podjazdów wynagradzają zapierające dech w piersiach widoki.

Szlakiem kraczkowskich kapliczek i krzyży. Trasa liczy 15,5 km. Rozpoczyna i kończy się w Kraczkowej przy pomniku Chwały Grunwaldzkiej. Podzielona jest na 4 odcinki o różnym stopniu trudności. Znajduje się na niej 20 zabytkowych kapliczek, 4 krzyże, zabytkowe 300 letnie dęby, kościółek pod wezwaniem Marii Magdaleny, gospodarstwa agroturystyczne, ośrodki kultury i punkty widokowe.

"Szlak małej architektury - żołyńskie kapliczki" został zaprojektowany w formie pętli o długości 50 km. Najlepiej zwiedzać go rowerem, bądź wędrując. Szlak wiedzie wygodnymi, spokojnymi drogami. Sporo tu odcinków wśród lasów i pól, blisko natury. Trasa prowadzi przez niezwykle cenne przyrodniczo obszary chronionego krajobrazu: Brzózniański oraz Zmysłowski. Wycieczkę można rozpocząć w dowolnym miejscu. Najwygodniej uczynić to na żołyńskim rynku pełnym zieleni i zabytkowych kamieniczek.

Przez teren OF przebiega dodatkowo fragment Drogi św. Jakuba Via Regia. Jest to transnarodowa droga pielgrzymkowa wiodąca z różnych części Europy do katedry Santiago de Compostela w północno-zachodniej Hiszpanii. Ten szlak posiada ponad tysiącletnią historię i jest jednym z najważniejszych w kulturze chrześcijańskiej obok szlaków do Rzymu oraz Jerozolimy. Trasa oznaczona jest symbolem tzw. Muszli św. Jakuba i przebiega przez teren gminy Łańcut na osi wschód-zachód.

Na obszarze partnerstwa powiatu łańcuckiego istnieje już szereg rozpoznawalnych produktów turystycznych oraz planowane są nowe inwestycje wzbogacające ofertę regionu. Wśród istniejących produktów turystycznych należy wyróżnić:

- Muzeum-Zamek w Łańcucie – jeden z najważniejszych zabytków regionu, będący kluczowym punktem na mapie turystyki kulturowej;
- Skansen w Markowej oraz Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów – oba obiekty tworzą kompleks narracyjny ukazujący dziedzictwo kulturowe i historyczne regionu;
- Szlaki piesze i rowerowe przebiegające przez malownicze tereny gmin wiejskich – Żołyń, Rakszawy, Białobrzegów – powiązane z walorami przyrodniczymi (las, doliny rzeczne);
- Tradycyjne wydarzenia lokalne – np. jarmarki i festyny, które mają charakter cykliczny i promują dziedzictwo kulinarne oraz rękodzieło.

W zakresie nowotworzonych produktów turystycznych, w ramach projektów IIT powstaną m.in.:

- Ogród doświadczeń w Białobrzegach i ogród sensoryczny w Rakszawie – łączące funkcje edukacyjne, rekreacyjne i terapeutyczne;
- Park turystyczno-rekreacyjny w Żołyń, obejmujący pumptrack, siłownię plenerową, plac zabaw i strefę grillową;

- Nowe punkty wypoczynku i infrastruktura turystyczna w Markowej i Rakszawie, z dostosowaniem do osób z niepełnosprawnościami oraz tablicami informacyjnymi promującymi lokalne atrakcje;
- Platforma internetowa integrująca ofertę turystyczną całego obszaru – służąca promocji, dostępowi do informacji oraz planowaniu wizyt przez turystów.

Te działania tworzą zróżnicowaną i komplementarną ofertę, która pozwala zarówno na weekendową rekreację, jak i na pogłębione poznawanie kultury i przyrody regionu. Produkty turystyczne są kierowane do rodzin z dziećmi, osób starszych, turystów kulturowych i edukacyjnych, a także pasjonatów aktywnego wypoczynku.

Baza noclegowa oraz gastronomiczna

Ważną infrastrukturą wpływającą na potencjał turystyczny jest baza noclegowa. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego działają dwa obiekty hotelarskie. Oba znajdują się w miejscowości Kraczkowa w gminie Łącut i posiadają status 2 gwiazdek. Położone są po dwóch stronach drogi krajowej nr 94.

1. Hotel Sezam – zapewniający 39 miejsc noclegowych.
2. Hotel Paola – zapewniający 19 miejsc noclegowych.

Poza powyższymi obiektami hotelarskimi na terenie Obszaru Funkcjonalnego działają inne obiekty umożliwiające noclegi:

Tabela 41. Obiekty noclegowe oraz agroturystyczne na terenie Obszaru Funkcjonalnego

Gmina Białobrzegi	
F.H.U. „Wolanka”	Wola Dalsza
Gospodarstwo Agroturystyczne „Zacisze”	Budy Łańcuckie
Budy Las Relaks - Elżbieta Kurek	Budy Łańcuckie
Gmina Łącut	
Bednarz Stanisław, Helena – gospodarstwo agroturystyczne	Głuchów
Agroturystyka noclegi Łącut	
Noclegi u Agaty	
Dom pod Orłem	Albigowa
Balawendrowie Anna, Tadeusz. Gospodarstwo agroturystyczne	
Chata Pod Dworem. Gospodarstwo agroturystyczne	
Gościniec nad Sawą	
Gospodarstwo agroturystyczne Albinos	
Gospodarstwo Agroturystyczne Koralowe	Cierpisz
Gospodarstwo agroturystyczne u Beatki	Kraczkowa
Gmina Markowa	
Agroturystyka - domek jednorodzinny „Wzgórze nad Husówką”	Husów
Gmina Rakszawa	
Rezydencja Julin Slow Life	Wydrze
Schronisko Młodzieżowe „Rakowisko”	Rakszawa
Gmina Żółynia	
Centrum Weselno-Konferencyjne „Żółynianka”	Żółynia
Agroturystyka	
Noclegi Żółynia	
Dom Pod Lasem	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie na podstawie danych dostępnych online

Powyższe placówki noclegowe oraz gospodarstwa agroturystyczne zapewniają dodatkowe kilkadziesiąt miejsc dla potencjalnych turystów. Należy również podkreślić, że bliskość miast takich jak Łańcut, Rzeszów, Leżajsk oraz Przeworsk stanowi rozszerzenie bazy noclegowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego. Uzupełnieniem bazy noclegowej jest dostępność usług gastronomicznych. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego działają liczne obiekty restauracyjne w miejscowościach takich jak:

- Rakszawa
- Żołynia
- Białobrzegi
- Kosina
- Markowa
- Husów
- Wysoka
- Albigowa
- Kraczkowa

Jest to bardzo szeroka oferta, w szczególności uwzględniając wiejski charakter gmin wchodzących w skład Obszarów Funkcjonalnych. Stanowi ona kolejny atut w zachęcaniu potencjalnych turystów do odwiedzenia ziemi łańcuckiej. Baza gastronomiczna, podobnie jak noclegowa, jest uzupełniona przez bliskość dużych miast, w szczególności Łańcuta.

W celu dokładniejszej analizy zapotrzebowania poszczególnych gmin Obszaru Funkcjonalnego na inwestycje z zakresu infrastruktury turystycznej przeprowadzone zostało badanie ankietowe w tym zakresie. Poniższa tabela przedstawia jego rezultaty.

Tabela 42. Zapotrzebowanie gmin Obszaru Funkcjonalnego na inwestycje z zakresu infrastruktury turystycznej

Pytanie	Gmina Białobrzegi	Gmina Łańcut	Gmina Markowa	Gmina Rakszawa	Gmina Żołynia
Czy na terenie gminy istnieje infrastruktura turystyczna?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Czy istniejąca infrastruktura turystyczna na terenie gminy wymaga renowacji?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Czy istniejąca infrastruktura turystyczna na terenie gminy w sposób wystarczający zaspokaja zapotrzebowanie turystów?	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Czy istnieje zapotrzebowanie na inwestycje z zakresu infrastruktury turystycznej na terenie gminy?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie na podstawie ankiet

Jak widać infrastruktura turystyczna na terenie Obszaru Funkcjonalnego nie spełnia zapotrzebowania poszczególnych gmin. W szczególności opisane zostało zapotrzebowanie na:

1. W gminie Białobrzegi:
 - Rozwój bazy noclegowej.
2. W gminie Łańcut:
 - Rozbudowa szlaków i ścieżek pieszo-rowerowych w tym ich oznakowania oraz budowa małej infrastruktury.
 - Rozbudowa bazy noclegowej np. w postaci domków letniskowych.
 - Budowa wyciągu narciarskiego.
3. W gminie Markowa:
 - Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej takiej jak: wiaty, ławki, stojaki rowerowe.
 - Wykonanie tablic informacyjnych.
 - Wykonanie miejsc postojowych dla turystów.
4. W gminie Rakszawa:
 - Rozbudowa bazy noclegowej.
 - Rozbudowa usług gastronomicznych.
 - Rozwój transportu turystycznego.
 - Rozbudowa szlaków i ścieżek pieszo-rowerowych w tym ich oznakowania oraz budowa małej infrastruktury.
 - Budowa centrów informacji turystycznej.
 - Rozwój infrastruktury parkowej takiej jak, ogrody botaniczne, arboretum, ogrody tematyczne.
 - Budowa wypożyczalni sprzętu sportowego.
5. W gminie Żołynia:
 - Rozbudowa szlaków i ścieżek pieszo-rowerowych w tym ich oznakowania oraz budowa małej infrastruktury.
 - Wykonanie tablic informacyjnych.
 - Rozwój bazy noclegowej.
 - Modernizacja budynków pod kątem ich dostosowania do potrzeb turystycznych.
 - Rozbudowa infrastruktury w pobliżu zbiorników wodnych.
 - Budowa wieży widokowej.

Podsumowując: Obszar Funkcjonalny posiada bardzo duży potencjał turystyczny wyrażony poprzez:

1. Atrakcyjne tereny przyrodnicze opisane w rozdziale 1.2 niniejszej diagnozy.
2. Bogactwo dziedzictwa kulturowego opisane w rozdziale 2.6 niniejszej diagnozy.
3. Aktywność instytucji kultury i związana z nią liczba organizowanych wydarzeń opisanych w rozdziale 2.7 niniejszej diagnozy.
4. Dobrze rozwinięta baza noclegowa oraz gastronomiczna połączona z położeniem na trasie znaczących szlaków turystycznych.
5. Bardzo dobre połączenie komunikacyjne związane z położeniem przy autostradzie A4, drodze krajowej 94 oraz bliskości Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka.

Głównym zadaniem władz samorządowych Obszaru Funkcjonalnego powinno być wykorzystanie potencjału turystycznego w celu rozwoju całego powiatu. Mimo istnienia walorów przyrodniczych i kulturowych, brak jest kompleksowej oferty turystycznej. Niewystarczająco rozwinięte są produkty turystyczne w postaci tras tematycznych, centrów informacji, punktów edukacyjnych czy aplikacji mobilnych. Potencjał wynikający z lokalizacji szlaku św. Jakuba czy Green Velo nie został w pełni wykorzystany. Niezwykle istotna jest również potrzeba promocji lokalnego dziedzictwa oraz poprawy dostępności do miejsc noclegowych i gastronomicznych.

3.9 Przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa

Opisana powyżej infrastruktura turystyczna ma szczególne znaczenie dla osób odwiedzających Obszar Funkcjonalny. Równie istotne jest zadbanie o przestrzeń i infrastrukturę spędzania wolnego czasu dla mieszkańców poszczególnych gmin. Można ją podzielić na dwa główne rodzaje: infrastrukturę rekreacyjną związaną najczęściej z aktywnym odpoczynkiem oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznych.

W celu określenia zapotrzebowania na rozbudowę infrastruktury rekreacyjnej oraz przestrzeni spędzania wolnego czasu przeprowadzone zostało badanie ankietowe w gminach Obszaru Funkcjonalnego. Jego wyniki przedstawiają się następująco:

Tabela 43. Zapotrzebowanie gmin Obszaru Funkcjonalnego na inwestycje z zakresu infrastruktury rekreacyjnej oraz przestrzeni spędzania wolnego czasu

Pytanie	Gmina Białobrzegi	Gmina Łącut	Gmina Markowa	Gmina Rakszawa	Gmina Żółńca
Czy na terenie gminy istnieje infrastruktura rekreacyjna oraz przestrzeń spędzania wolnego czasu?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Czy istniejąca infrastruktura rekreacyjna oraz przestrzeń spędzania wolnego czasu na terenie gminy wymaga renowacji?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Czy istniejąca infrastruktura rekreacyjna oraz przestrzeń spędzania wolnego czasu na terenie gminy w sposób wystarczający zaspokajają zapotrzebowanie mieszkańców?	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Czy istnieje zapotrzebowanie na inwestycje z zakresu infrastruktury rekreacyjnej oraz przestrzeni spędzania wolnego czasu na terenie gminy?	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie na podstawie ankiet

Wszystkie gminy Obszaru Funkcjonalnego określiły swoje zasoby infrastruktury rekreacyjnej jako niewystarczające oraz niespełniające potrzeb mieszkańców. W szczególności opisane zostało zapotrzebowanie na:

1. W gminie Białobrzegi:
 - Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej.
 - Budowa placów zabaw.
2. W gminie Łącut:
 - Budowa małej infrastruktury takie jak: altany, wiaty grillowe, sceny plenerowe.
 - Budowa obiektów sportowych takich jak: skateparki oraz pumptracki.
 - Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej.
 - Budowa strefy rekreacyjnej przy basenie.
 - Budowa sezonowych obiektów takich jak lodowiska.
3. W gminie Markowa:
 - Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół Centrum Kultury Gminy Markowa w celu dostosowania go do potrzeb mieszkańców, w tym m.in.: wykonanie nasadzeń krzewów

i drzew, budowa alejek spacerowych, budowa małej infrastruktury (altany, ławki, leżaki, kosze, stojaki rowerowe), montaż tężni solankowej.

4. W gminie Rakszawa:

- Rewitalizacja zielonych terenów rekreacyjnych takich jak: parki, ogrody publiczne, skwerki.
- Budowa obiektów sportowych takich jak: boiska, siłownie plenerowe, skateparki, baseny, hale sportowe.
- Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej.
- Budowa placów zabaw.
- Budowa parków linowych oraz wspinaczkowych.
- Budowa stref wypoczynku wyposażonych w małą infrastrukturę taką jak: ławki, altanki, fontanny.
- Budowa centrum sportowo-rekreacyjnego umożliwiającego również prowadzenie zajęć fitness dla mieszkańców.
- Budowa sceny plenerowej umożliwiającej organizowanie wydarzeń gminnych.

5. W gminie Żołynia:

- Renowacja oraz budowa obiektów sportowych takich jak: korty tenisowe, skateparki, pumptrack.
- Rewitalizacja zielonych terenów rekreacyjnych.
- Rewitalizacja zbiorników wodnych oraz ich otoczenia rekreacyjnego.
- Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej.
- Rewitalizacja rynku, targowiska gminnego oraz przestrzeni przy Gminnym Ośrodku Kultury w Żołyńi w celu zwiększenia ich funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

Wyraźnie widoczne jest duże zapotrzebowanie na działania związane z budową, rozbudową oraz rewitalizacją przestrzeni publicznych na terenie Obszaru Funkcjonalnego w celu zwiększenia ich funkcji rekreacyjnej oraz wypoczynkowej dla mieszkańców poszczególnych gmin. Dlatego inwestycje w tym zakresie powinny stanowić jeden z celów rozwojowych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Obszaru Funkcjonalnego.

3.10 Kapitał społeczny

Aktywność mieszkańców stanowi kolejny niezwykle istotny czynnik wpływający na potencjał obszaru. Tzw. kapitał społeczny przyczyniać może się do generowania oddolnych inicjatyw mających na celu rozwiązywanie problemów samorządowych. Jest również niezwykle istotny w procesie partycypacji społecznej, która powinna być filarem dobrego planowania strategicznego.

Jedną z miar kapitału społecznego jest aktywność organizacji pozarządowych. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 ogólna liczba NGO działających na jego terytorium wzrosła ze 122 w roku 2019 do 133 w roku 2023, czyli o 9,02%. Za ten wzrost odpowiadają w całości stowarzyszenia i organizacje społeczne, których przybyło w tym okresie 13, co stanowiło wzrost o 11,50%. W tym samym czasie w całym powiecie łańcuckim przybyło 27 stowarzyszeń (+12,56%), a w województwie podkarpackim 883 (+12,35%).

Tabela 44. Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	22	22	20	21	22
Gmina Łącut	49	51	52	52	55
Gmina Markowa	13	13	13	15	17

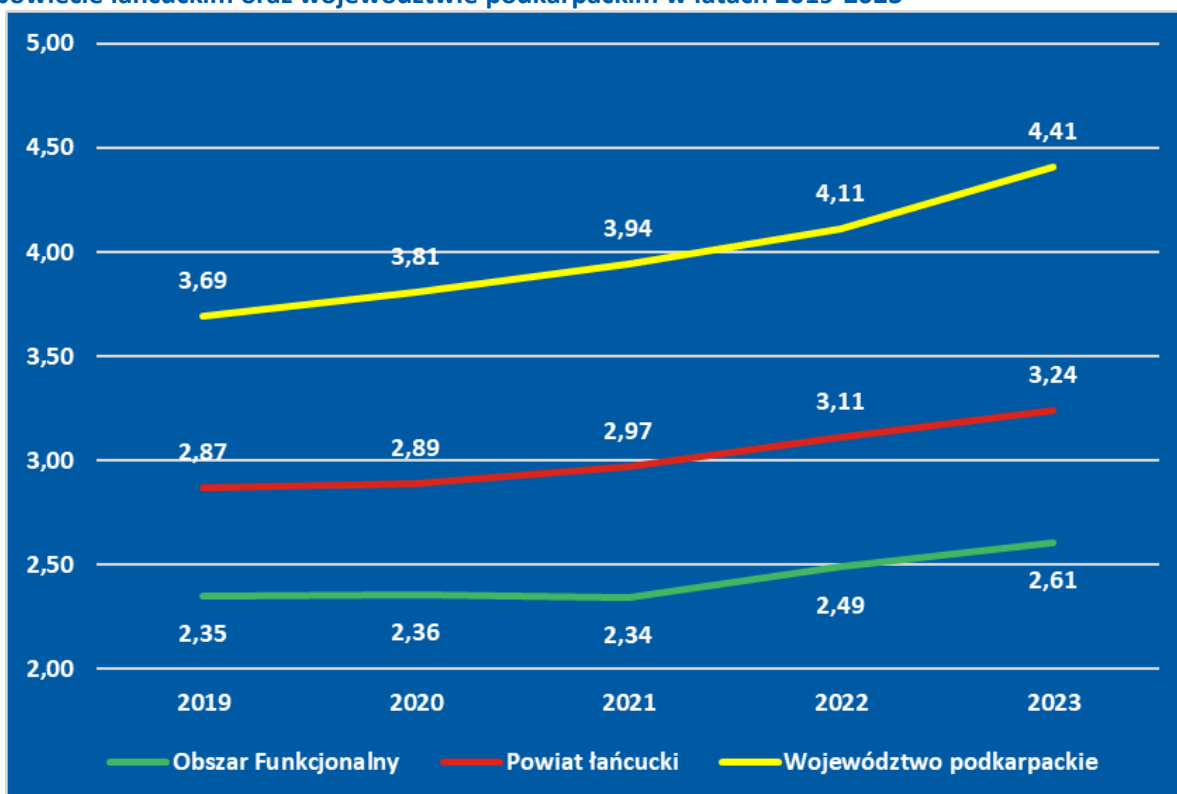
Gmina Rakszawa	12	12	12	14	13
Gmina Żołynia	17	17	18	18	19
Razem Obszar Funkcjonalny	113	115	115	120	126
Powiat łańcucki	215	216	218	228	242
Województwo podkarpackie	7 151	7 235	7 366	7 544	8 034

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W przypadku drugiego rodzaju organizacji pozarządowych, czyli fundacji, ich liczba w Obszarze Funkcjonalnym spadła z 9 w roku 2019 do 7 w roku 2023. W tym samym okresie w całym powiecie łańcuckim liczba tych podmiotów wzrosła z 18 do 20 (osiągając liczbę 23 w roku 2022), natomiast w województwie podkarpackim zanotowano bardzo duży wzrost z 700 do 1 110 fundacji.

Aby lepiej zobrazować kapitał społeczny wyrażony w liczbie działających organizacji pozarządowych na różnych szczeblach samorządowych, należy przeliczyć ten wskaźnik na 1 000 mieszkańców.

Wykres 41. Liczba NGO w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na terenie Obszaru Funkcjonalnego w powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

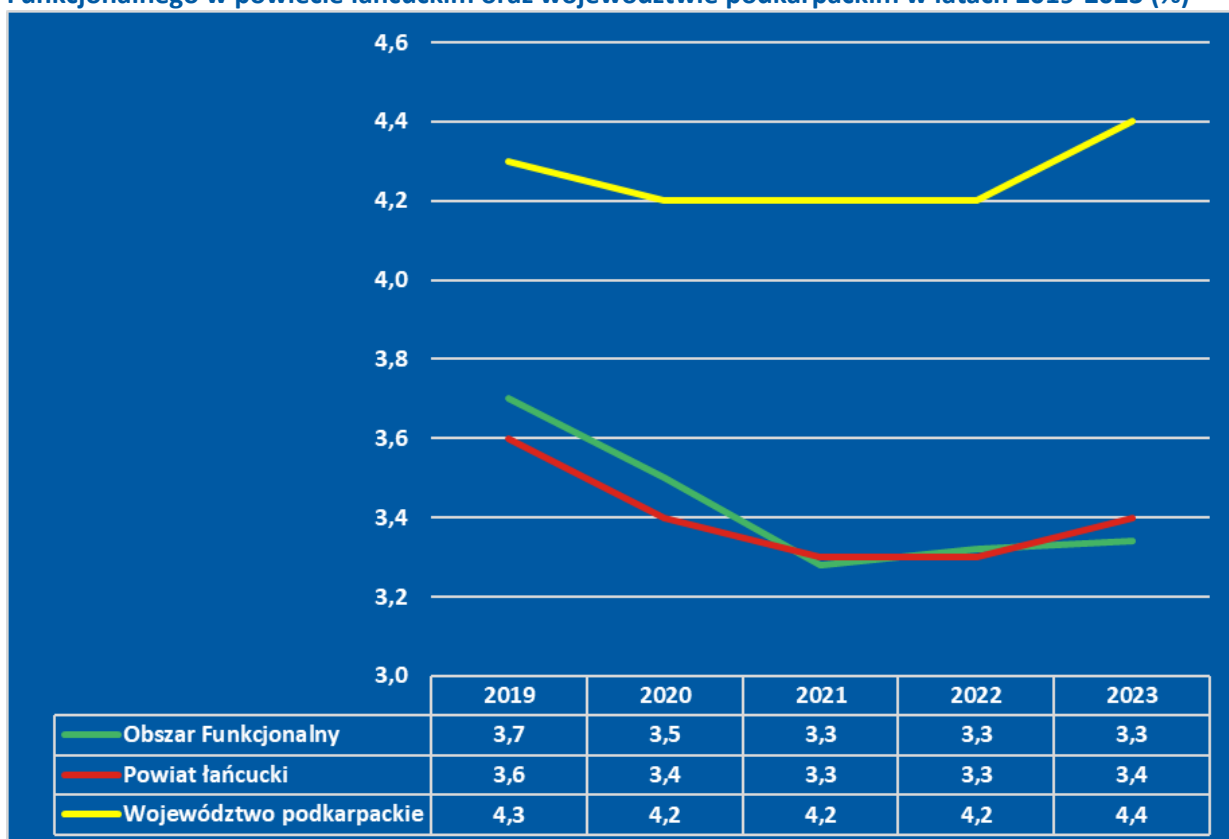


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Jak widać na powyższym wykresie przeliczając liczbę NGO na 1 000 mieszkańców, Obszar Funkcjonalny osiąga poziom wyraźnie niższy od całego powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego. Warto jednak podkreślić, że w latach 2019-2023 wskaźnik ten wzrósł z 2,35 do 2,61.

Innym sposobem porównania aktywności organizacji pozarządowych na różnych obszarach terytorialnych jest analiza ich procentowego udziału w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej tam działających.

Wykres 42. Udział NGO w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego w powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W przypadku powyższego wykresu widoczne jest, udział organizacji pozarządowych we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego na przestrzeni lat 2019-2023 pozostaje do siebie bardzo zbliżony. W roku 2023 wyniósł on odpowiednio 3,3% w przypadku OF oraz 3,4% w przypadku powiatu. W przypadku całego województwa podkarpackiego wskaźnik wyniósł wyraźnie więcej osiągając 4,4%.

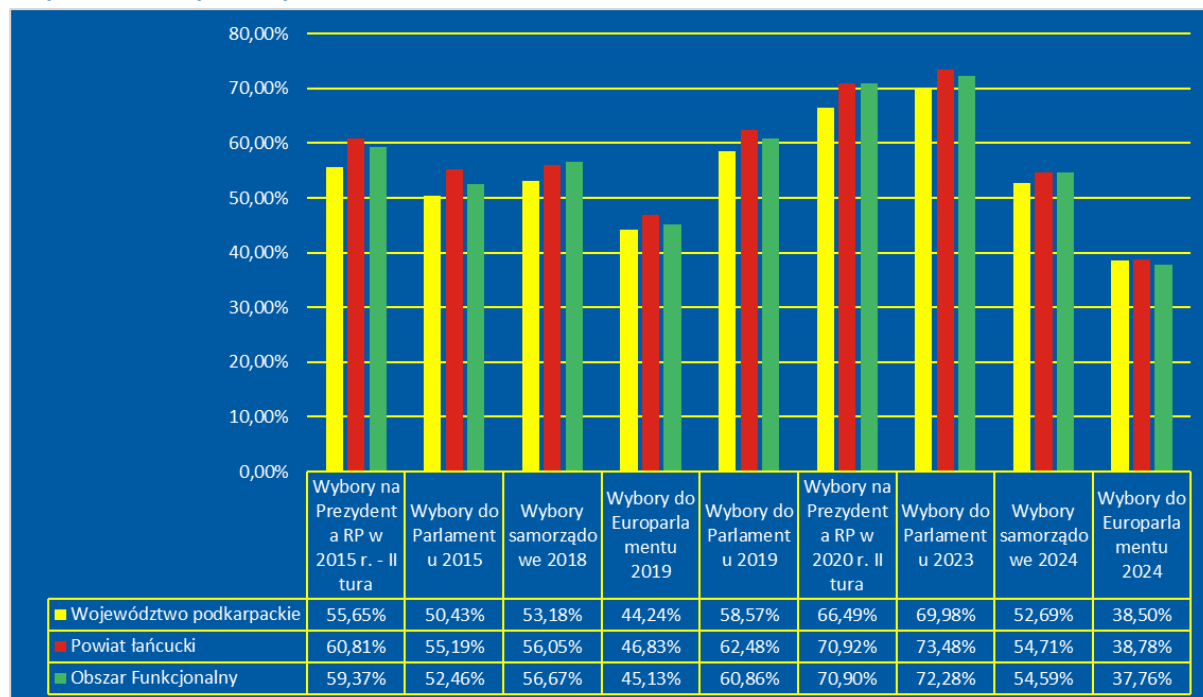
Drugim istotnym aspektem aktywności społecznej jest udział populacji w powszechnych wyborach, mierzony frekwencją wyborczą. Na potrzeby tego wskaźnika obliczona została średnia frekwencja wyborcza w Obszarze Funkcjonalnym czyli na terenie gmin Białobrzegi, Łańcut, Markowa, Rakszawa oraz Żołynia. Pod uwagę wzięto frekwencję wyborczą w ostatnich dziewięciu głosowaniach do wszystkich najważniejszych instytucji publicznych na szczeblu samorządowym, krajowym oraz europejskim.

Jak widać średnia frekwencja na terenie Obszaru Funkcjonalnego na przestrzeni ostatnich dziewięciu lat była zazwyczaj nieco niższa niż frekwencja w całym powiecie łańcuckim. Do takiej sytuacji doszło w ośmiu z dziewięciu przypadków. Wpływ na to ma Miasto Łańcut oraz gmina Czarna, które zazwyczaj notują najwyższe frekwencje wyborcze w powiecie. W przypadku gmin Obszaru Funkcjonalnego najwyższymi frekwencjami najczęściej pochwalić może się gmina wiejska Łańcut oraz gmina Rakszawa. Z kolei najślabiej pod tym względem wypada zazwyczaj gmina Białobrzegi.

W porównaniu do frekwencji w całym województwie podkarpackim Obszar Funkcjonalny notuje wyniki lepsze w ośmiu z dziewięciu ostatnich plebiscytów. Jedynym wyjątkiem były ostatnie wybory do Parlamentu Europejskiego.

Pozostałe trendy wyborcze w Obszarze Funkcjonalnym nie odbiegają od ogólnopolskich. Najpopularniejsze dla mieszkańców są wybory na Prezydenta Rzeczypospolitej, następnie samorządowe i parlamentarne. Najmniejszym zainteresowaniem cieszą się wybory do Europarlamentu.

Wykres 43. Frekwencja wyborcza w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Kolejnym ważnym aspektem kapitału społecznego jest zaangażowanie młodzieży w sprawy istotne dla rozwoju obszaru. Na terenie powiatu łańcuckiego działa Młodzieżowa Rada Powiatu powołana uchwałą z 2022 roku na pierwszą, dwuletnią kadencję (2023-2025). W jej skład wchodzi 16 uczniów szkół ponadpodstawowych zamieszkałych na terenie powiatu. Organ ten ma charakter doradczy. Prowadzi również własne działania takie jak Młodzieżowa Liga E-sportowa Powiatu łańcuckiego.

4. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych

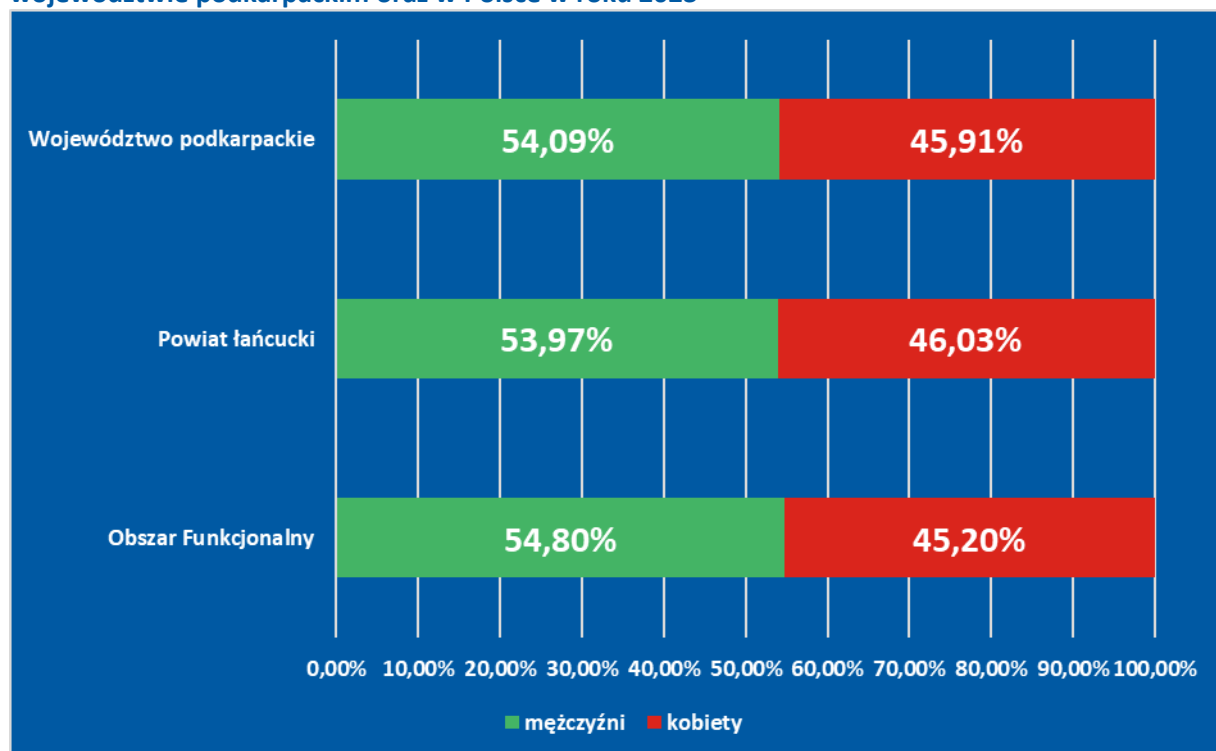
4.1 Rynek pracy i bezrobocie

Na wstępie rozdziału opisującego rynek pracy należy podkreślić, że Główny Urząd Statystyczny do 2022 roku wykluczał ze statystyk dotyczących osób pracujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego osoby pracujące w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osoby pracujące w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz osoby pracujące w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych. W przypadku gmin wiejskich tworzących Obszar Funkcjonalny powoduje to brak uwzględnienia przede wszystkim osób zatrudnionych w rolnictwie. Dlatego na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowane zostaną jedyne dane za lata 2022-2023 w zakresie osób pracujących w gospodarce narodowej.

Na koniec roku 2023 liczba osób pracujących w gospodarce narodowej w na terenie Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 20 128, z czego 11 031 stanowili mężczyźni (54,80%), a 9 097 kobiety (45,20%). W poprzednim roku 2022 liczba pracujących była zbliżona i wyniosła 20 116 osób, a ich podział ze względu na płeć był bardzo podobny (54,97% do 45,03%).

Przewaga płci męskiej wśród pracujących w gospodarce narodowej w przypadku Obszaru Funkcjonalnego jest nieco wyższa niż w całym powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim.

Wykres 44. Podział pracujących ze względu na płeć w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim, województwie podkarpackim oraz w Polsce w roku 2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Średnia wieku pracownika w Obszarze Funkcjonalnym wynosi 42 lata i jest niższa niż w całym powiecie łańcuckim (42,5 lat), w województwie podkarpackim (43 lata) oraz w Polsce (42,6 lat).

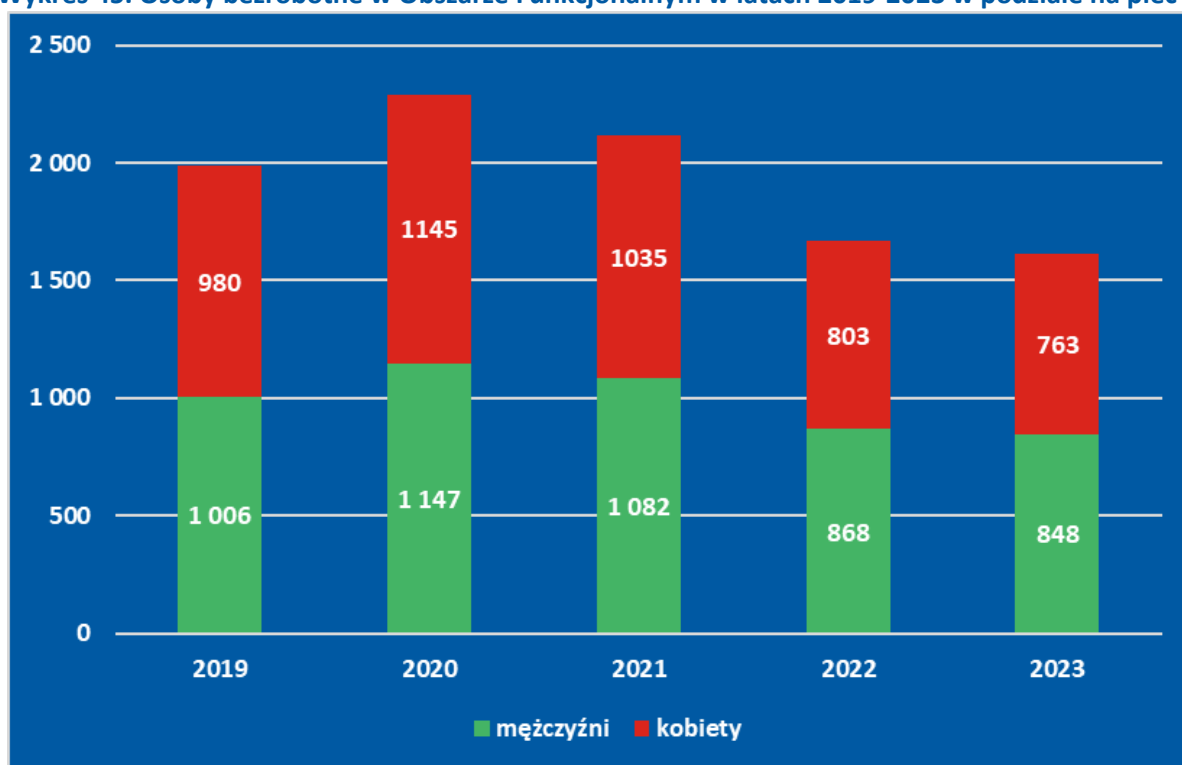
Tabela 45. Pracujący w gospodarce narodowej w gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim

JST	Pracownicy ogółem (2022)	Pracownicy ogółem (2023)	Mężczyźni (2023)	Kobiety (2023)	Średnia wieku (2023)
Gmina Białobrzegi	3 427	3 426	1 913	1 513	41,9
Gmina Łańcut	8 838	8 801	4 740	4 061	42,7
Gmina Markowa	2 636	2 640	1 454	1 186	42,1
Gmina Rakszawa	2 650	2 654	1 490	1 164	41,5
Gmina Żołynia	2 565	2 607	1 434	1 173	41,9
Razem Obszar Funkcjonalny	20 116	20 128	11 031	9 097	42,0
Powiat łańcucki	31 765	31 780	17 151	14 629	42,5
Województwo podkarpackie	763 243	758 852	410 479	348 373	43,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Drugi ważny aspekt rynku pracy stanowią dane dotyczące bezrobocia. Na koniec roku 2023 liczba osób bezrobotnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego wyniosła 1 611 i był to najniższy wynik w latach 2019-2023. Spadek w porównaniu do roku 2019 wyniósł 375 osób czyli 18,88%. Jest to pozytywna zmiana w pięcioletnim okresie. Rekordowy pod względem liczby zarejestrowanych bezrobotnych był rok 2020, kiedy w całym OF było ich 2 292.

Wykres 45. Osoby bezrobotne w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 w podziale na płeć



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wśród osób bezrobotnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego każdego roku przeważali mężczyźni, a przewaga ta największa była w roku 2023 (52,64% mężczyzn do 47,36% kobiet). Najmniejsza różnica odnotowana została w roku 2022 (50,04% do 49,96%).

Tabela 46. Liczba bezrobotnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	379	378	344	285	275
Gmina Łańcut	704	897	822	625	640
Gmina Markowa	248	260	223	166	167
Gmina Rakszawa	347	405	398	325	300
Gmina Żołynia	308	352	330	270	229
Razem Obszar Funkcjonalny	1 986	2 292	2 117	1 671	1 611
Powiat łańcucki	3 089	3 644	3 297	2 629	2 547
Województwo podkarpackie	75 455	87 326	77 291	69 046	67 653

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Z kolei analizując wiek bezrobotnych, największą grupę w latach 2019-2023 stanowiły osoby młode, do 30 roku życia. W roku 2023 było ich 31,53%. Wynik ten był lepszy niż w latach 2019-2020, ale gorszy niż w latach 2021-2022. Różnice w poszczególnych latach nie były jednak znaczne i wynosiły do 2%, co świadczy o braku stałych trendów w tej grupie wiekowej osób bezrobotnych. Z kolei w przypadku osób dopiero wchodzących na rynek pracy, a więc do 25 roku życia, w roku 2023 stanowiły one 18,56% wszystkich bezrobotnych. Był to wynik dość wyraźnie wyższy w porównaniu do lat 2019-2022 kiedy wskaźnik ten utrzymywał się na poziomie od ok. 16% do 16,50%.

Zarówno w przypadku osób do 25 roku życia, jak i do wieku 30 lat, ich udział w całej grupie bezrobotnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego jest wyższy od średniej całego powiatu łańcuckiego (15,78% oraz 28,58%), województwa podkarpackiego (14,11% oraz 26,25%) oraz Polski (12,78% oraz 24,06%). Bezrobocie wśród najmłodszych mieszkańców w wieku produkcyjnym stanowi jeden z kluczowych czynników wpływających na decyzję o migracji, dlatego walka z tym zjawiskiem powinna znaleźć się wśród najważniejszych celów OF.

Na drugim końcu demograficznym znajdują się osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 ich udział w grupie bezrobotnych wyniósł 22,04%. Był to wynik niższy niż w roku 2022, ale wyższy niż w latach 2019-2021. W przeciwieństwie do danych dotyczących młodych bezrobotnych, w przypadku grupy starszej wyniki Obszaru Funkcjonalnego są lepsze od powiatu łańcuckiego (23,40%), województwa podkarpackiego (24,75%) oraz Polski (26,81%).

Ostatnią bardzo ważną grupę stanowią osoby bezrobotne długotrwale czyli zarejestrowane w urzędzie pracy przez co najmniej 12 miesięcy w ostatnich 2 latach. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 stanowiły one 49,47% wszystkich bezrobotnych. Był to najniższy wynik w latach 2019-2023. W poprzednich czterech latach osoby długotrwale bezrobotne stanowiły ponad połowę wszystkich zarejestrowanych w urzędach pracy. Obszar Funkcjonalny w tym przypadku odnotował poziom wskaźnika niższy niż powiat łańcucki (50,33%) oraz województwo podkarpackie (55,13%), jednak nieco wyższy od średniej krajowej (48,95%).

Tabela 47. Procentowy udział poszczególnych grup bezrobotnych w całkowitej populacji bezrobotnych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023

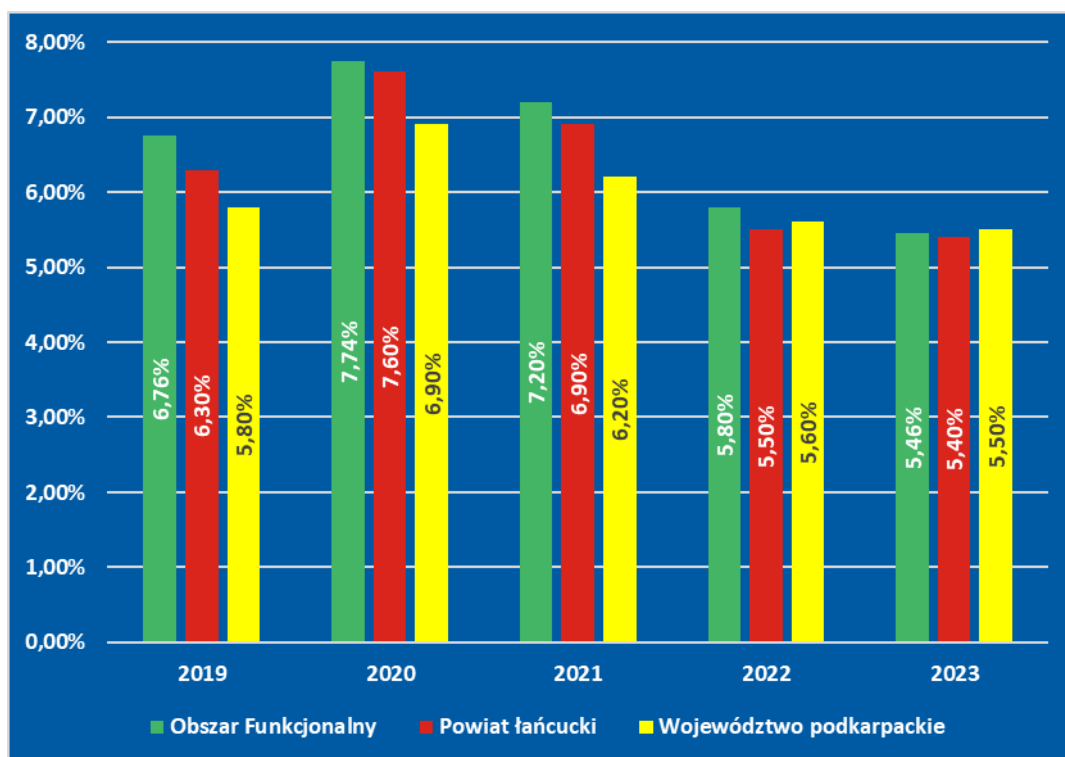
Bezrobotni:	2019	2020	2021	2022	2023
do 25 roku życia	16,36%	16,36%	15,78%	16,76%	18,56%
do 30 roku życia	32,53%	32,72%	30,42%	31,48%	31,53%
powyżej 50 roku życia	21,40%	20,90%	21,78%	23,58%	22,04%
długotrwale bezrobotni	51,76%	54,71%	58,53%	53,98%	49,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Na dane dotyczące bezrobocia spojrzeć można również pod względem procentowego udziału zarejestrowanych bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego odsetek mieszkańców bezrobotnych w stosunku do populacji w wieku produkcyjnym w roku 2023 wyniósł 5,46%. Był to najniższy wynik w latach 2019-2023. W porównaniu do rekordowo wysokiego roku 2020 (7,74%) stanowił spadek o 2,28% co świadczy o pozytywnych trendach w tym zakresie.

Dane Obszaru Funkcjonalnego są bardzo zbliżone do całego powiatu łańcuckiego, w którym odsetek bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w roku 2023 wyniósł 5,40%. Również w przypadku powiatu był to wyraźnie najlepszy wynik na przestrzeni badanego okresu. Zarówno OF jak i powiat wyprzedziły województwo podkarpackie, którego wskaźnik osiągnął 5,50%. W latach 2019-2022 Obszar Funkcjonalny odnotowywał każdorazowo wyższy odsetek bezrobotnych w populacji mieszkańców w wieku produkcyjnym zarówno w porównaniu do całego powiatu łańcuckiego jak i województwa podkarpackiego.

Wykres 46. Procentowy udział osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023



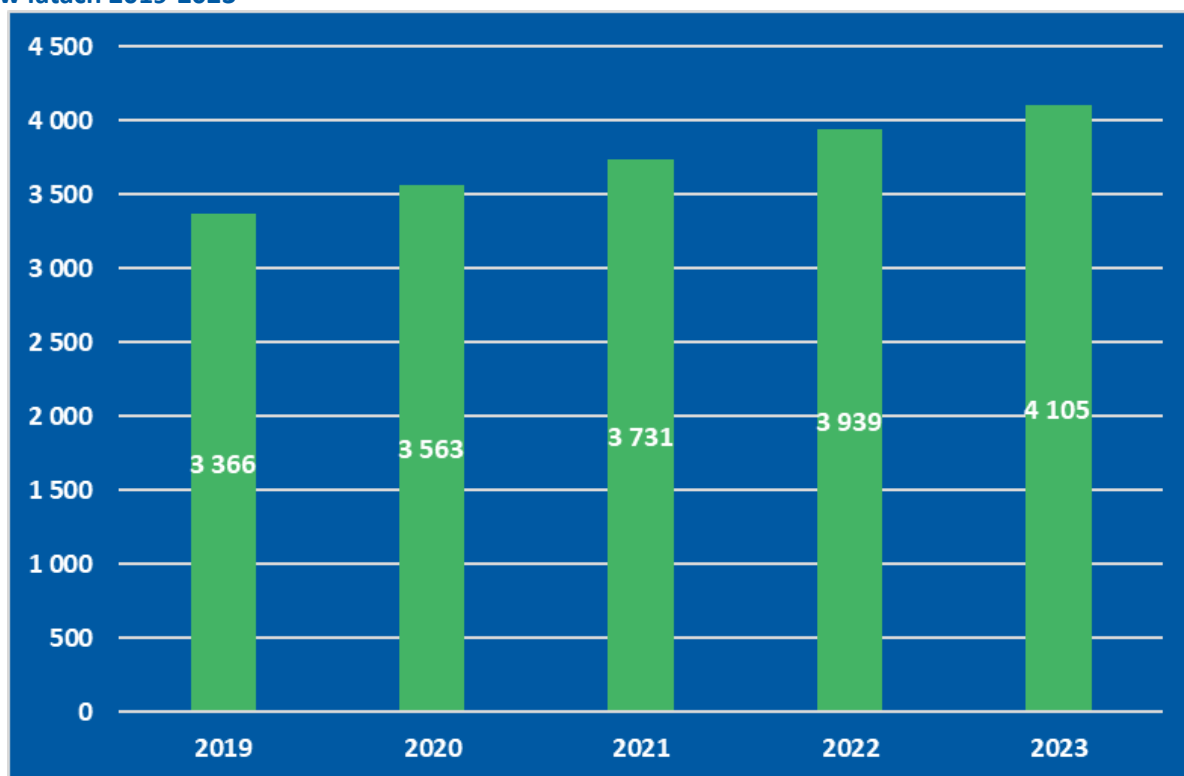
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

4.2 Podmioty gospodarcze

Niezwykle istotnym czynnikiem wpływającym bezpośrednio na potencjał rozwojowy gminy są funkcjonujące na jej terenie podmioty gospodarcze.

Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 wyniosła 4 105. Był to wzrost o 4,21% w stosunku do roku poprzedniego i o 21,95% w porównaniu z rokiem 2019 kiedy przedsiębiorstw było 3 366. Można zatem zidentyfikować wyraźny trend pozytywny w tym zakresie.

Wykres 47. Liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw dotyczy wszystkich pięciu gmin Obszaru Funkcjonalnego jak również całego powiatu łąckiego.

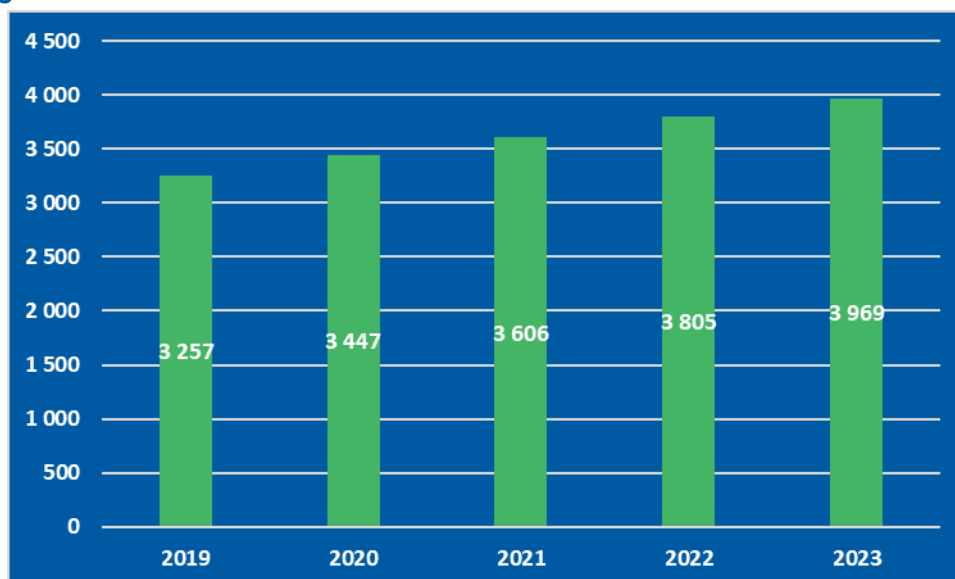
Tabela 48. Podmioty gospodarcze działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz w powiecie łąckim w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	579	611	647	674	699
Gmina Łącut	1 518	1 614	1 677	1 735	1 800
Gmina Markowa	356	374	398	421	440
Gmina Rakszawa	487	501	528	602	638
Gmina Żołyńa	426	463	481	507	528
Razem Obszar Funkcjonalny	3 366	3 563	3 731	3 939	4 105
Powiat łącki	6 529	6 835	7 192	7 540	7 793

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Widoczny w tabeli oraz wykresie powyżej proces rosnącej liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego spowodowany jest głównie przez podmioty prywatne. Ich liczba w roku 2023 osiągnęła 3 969 i był to wzrost o 22% w stosunku do roku 2019. W tym samym czasie liczba podmiotów sektora publicznego (państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego) wzrosła o 12,09% z 91 do 102. Prywatne podmioty gospodarcze w roku 2023 stanowiły 97,49% wszystkich przedsiębiorstw. Był to najwyższy odsetek w badanym okresie, ale przez całe pięć lat utrzymuje się on na poziomie ok. 97,40%.

Wykres 48. Prywatne podmioty gospodarcze działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023

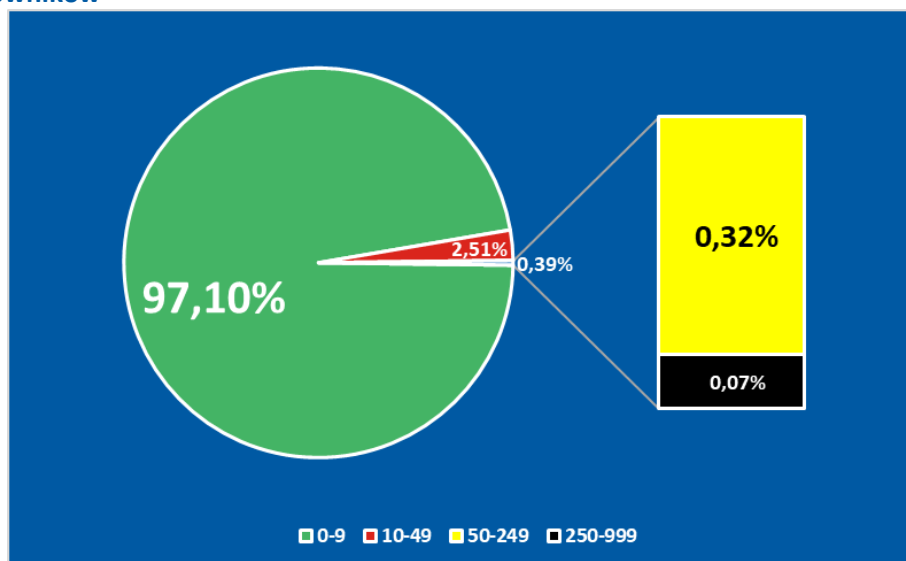


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dominującą formą własnościową prywatnych działalności gospodarczych na terenie Obszaru Funkcjonalnego są te prowadzone przez osoby fizyczne. Stanowią one 87,13% ogółu (3 458 z 3 969). Drugą najliczniejszą grupą są spółki handlowe (5,54%), trzecią stowarzyszenia i organizacje społeczne (3,17%). Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego to 0,38%, a spółdzielnie oraz fundacje 0,18% każda.

Kolejnym ważnym aspektem związanym z funkcjonowaniem podmiotów gospodarczych na terenie gminy jest liczba osób, które są przez nie zatrudniane. Na terenie Obszaru Funkcjonalnego, zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa małe zatrudniające do 9 osób. Jest ich 3 986, czyli 97,10%. 103 podmioty gospodarcze zatrudniają od 10 do 49 osób, trzynastie od 50 do 249 osób, a trzy posiadają od 250 do 999 pracowników.

Wykres 49. Podział podmiotów gospodarczych na terenie Obszaru Funkcjonalnego ze względu na liczbę pracowników



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Dokładniejszy podział podmiotów gospodarczym funkcjonujących na terenie Obszaru Funkcjonalnego umożliwia analiza ich struktury pod kątem sektorów Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007. Jest to umownie przyjęty hierarchicznie usystematyzowany podział rodzajów działalności społeczno-gospodarczej jakie realizują podmioty gospodarcze, opracowany na podstawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev2, wprowadzonej rozporządzeniem nr 1893/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r.

Tabela 49. Podział podmiotów gospodarczych na terenie Obszaru Funkcjonalnego ze względu na sektory klasyfikacji PKD 2007 w roku 2023

Sektor według PKD 2007	Opis działalności według PKD 2007	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze	% z całości
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	84	2,05%
B	Górnictwo i wydobywanie	2	0,05%
C	Przetwórstwo Przemysłowe	487	11,91%
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	16	0,39%
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	0,12%
F	Budownictwo	838	20,50%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych; włączając motocykle	766	18,74%
H	Transport i gospodarka magazynowa	413	10,10%
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	63	1,54%
J	Informacja i komunikacja	165	4,04%
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	68	1,66%
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	33	0,81%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	294	7,19%
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	120	2,94%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	34	0,83%
P	Edukacja	133	3,25%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	208	5,09%
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	80	1,96%

S	Pozostała działalność usługowa	279	6,82%
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby		
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

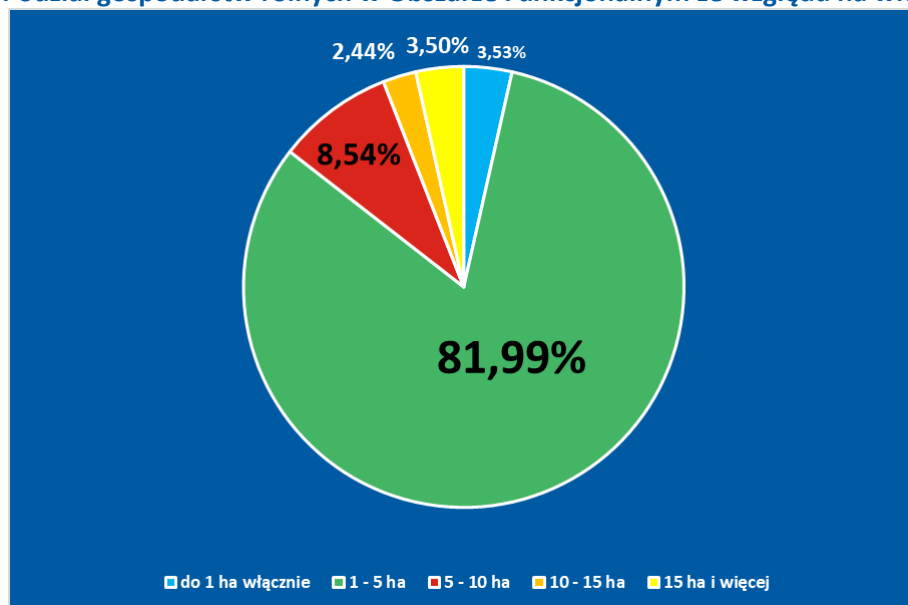
Wyraźnie widoczne jest, że gospodarka Obszaru Funkcjonalnego oparta jest o 4 sektory: F związany z budownictwem (20,50%), G związany z handlem hurtowym i detalicznym, jak również naprawą pojazdów mechanicznych (18,74%), C związany z przetwórstwem przemysłowym (11,91%) oraz H związany z transportem i gospodarką magazynową (10,10%). Duża liczba przedsiębiorców zajmuje się również działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (kategoria M – 7,19%), działalnością usługową (kategorie S i T – 6,82%), opieką zdrowotną i pomocą społeczną (kategoria Q – 5,09%) oraz informacją i komunikacją (kategoria J – 4,04%).

4.3 Rolnictwo

Obszar Funkcjonalny składający się z gmin Białobrzegi, Łańcut (wiejskiej), Markowa, Rakszawa oraz Żółtyń jest przykładem obszaru wiejskiego zlokalizowanego w bliskiej odległości od centrum powiatu oraz regionu. Wpływy takiej lokalizacji na zmieniający się charakter gminy są zauważalne, jednak rolnictwo pozostaje istotnym elementem jej potencjału gospodarczego, jak również źródłem pracy mieszkańców.

Zgodnie z danymi powszechnego spisu rolnego z 2020 roku na terenie Obszaru Funkcjonalnego znajdowały się 3 853 gospodarstwa rolne. Zdecydowanie najwięcej z nich (3 159) stanowiły te o powierzchni od 1 do 5 hektarów. Mniej było gospodarstw nieco większych, od 5 do 10 hektarów (329). Gospodarstw od 10 do 15 hektarów w roku 2020 było 94, a przekraczających 15 hektarów 158. Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że na terenie Obszaru Funkcjonalnego wyraźnie przeważają niewielkie gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 hektarów.

Wykres 50. Podział gospodarstw rolnych w Obszarze Funkcjonalnym ze względu na wielkość



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

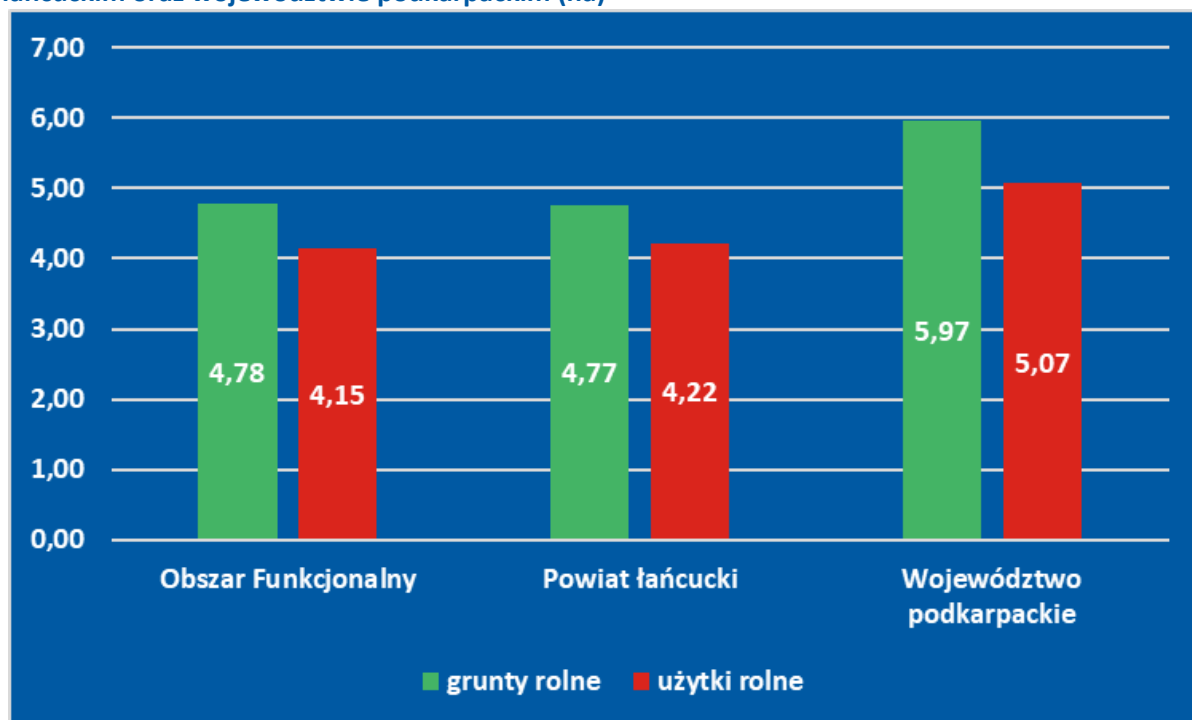
Tabela 50. Gospodarstwa rolne na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w roku 2020

JST	Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15+ ha
Gmina Białobrzegi	19	572	33	13	17
Gmina Łańcut	69	1 177	108	30	55
Gmina Markowa	17	552	107	35	48
Gmina Rakszawa	17	373	29	6	8
Gmina Żołynia	14	485	52	10	7
Razem Obszar Funkcjonalny	136	3 159	329	94	135
Powiat łańcucki	4 616	166	3 817	371	104

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego wynosi 4,78 hektara. Jest to wynik prawie identyczny jak w powiecie łańcuckim, ale wyraźnie niższy niż w województwie podkarpackim.

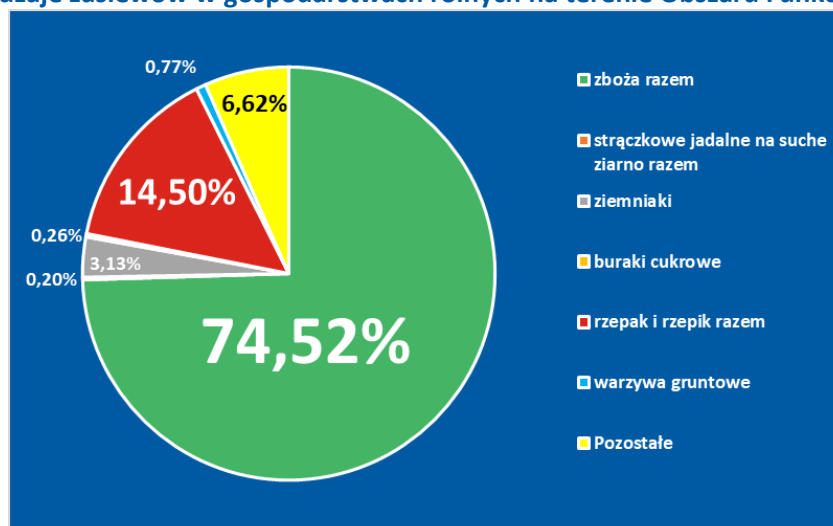
Wykres 51. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim (ha)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Pod zasiewami znajduje się 11 930,87 hektarów powierzchni Obszaru Funkcjonalnego. Zdecydowanie najpopularniejsze uprawy to różne rodzaje zbóż, które zasiane są na 8 890,91 hektarach. Drugim istotnym produktem rolnym jest rzepak i rzepik, obsiany na polach o powierzchni 1 730,52 hektarów. Pozostałe rodzaje upraw, takie jak ziemniaki, buraki cukrowe czy warzywa gruntowe stanowiły w roku 2020 mniej niż 1% powierzchni zasiewów na terenie Obszaru Funkcjonalnego.

Wykres 52. Rodzaje zasiewów w gospodarstwach rolnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego



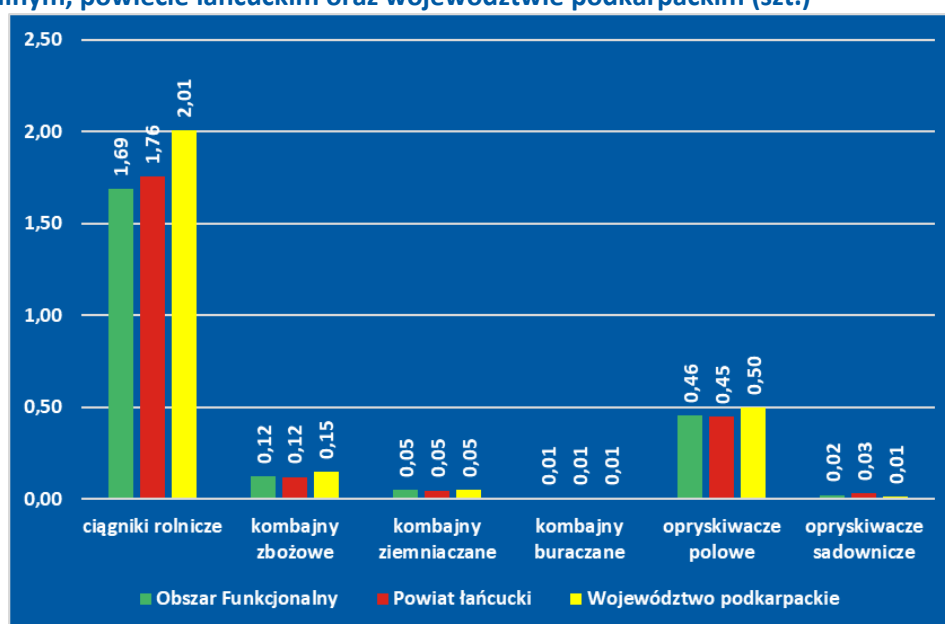
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Wśród zwierząt hodowlanych na terenie Obszaru Funkcjonalnego największe pogłowie przypada na drób liczony w 510 849 sztukach. Hodowla świń wynosiła 3 257 sztuk natomiast bydła 1 345 sztuk.

Kolejnym istotnym elementem jakości funkcjonowania gospodarstwa rolnego są dostępne dla niego maszyny rolnicze. Przeliczając ich liczbę przypadającą na jedno gospodarstwo możliwe jest porównanie tego aspektu pomiędzy Obszarem Funkcjonalnym, a całym powiatem łańcuckim oraz województwem podkarpackim.

Gospodarstwa rolne na terenie Obszaru Funkcjonalnego posiadają nieco mniej sprzętu rolniczego niż te w całym powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim. Dotyczy to w szczególności ciągników rolniczych. Wskaźnik dotyczące innych maszyn utrzymują się na bardzo zbliżonym poziomie we wszystkich trzech omawianych obszarach.

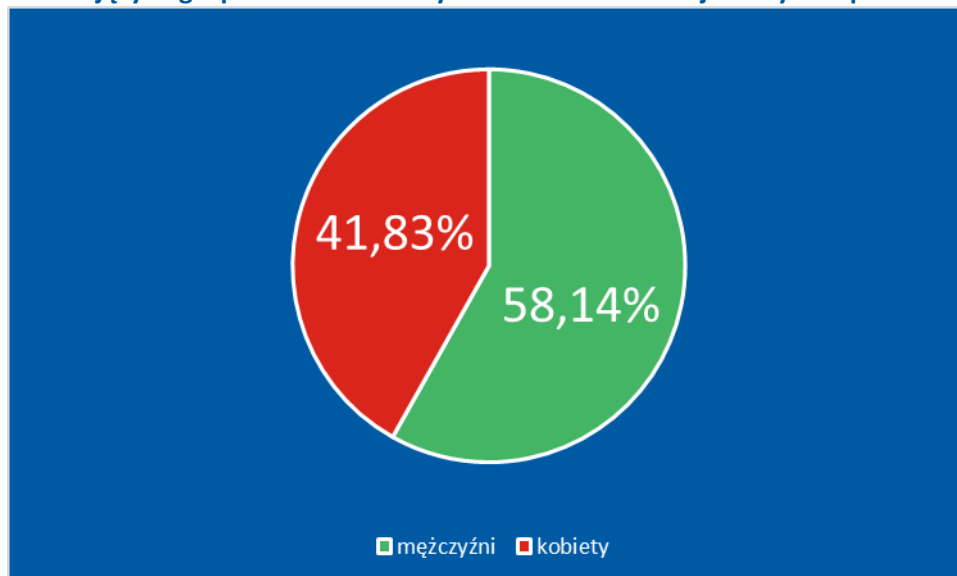
Wykres 53. Liczba maszyn rolniczych przypadających na jedno gospodarstwo rolne w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim (szt.)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Zgodnie z danymi powszechnego spisu rolnego w gospodarstwach rolnych Obszaru Funkcjonalnego pracowały łącznie 3 194 osoby. Nieco ponad 58% z nich stanowili mężczyźni (1 857), a blisko 42% kobiety (1 336). Powyższe dane liczone są na podstawie rocznych jednostek pracy rozumianych jako umowna jednostka nakładów pracy w rolnictwie, oznaczająca ekwiwalent pełnego etatu.

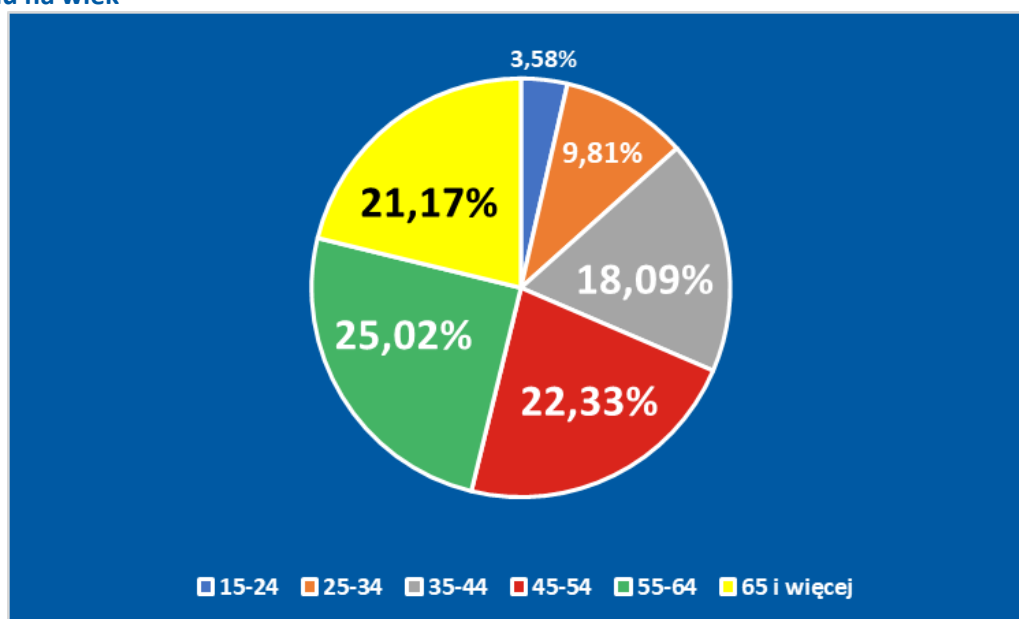
Wykres 54. Pracujący w gospodarstwach rolnych w Obszarze Funkcjonalnym w podziale na płeć



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

Z kolei analizując pracujących w gospodarstwach rolnych indywidualnych pod kątem przedziałów wiekowych wyraźnie zaznacza się, że prawie połowa z nich to osoby w wieku 45-64 lat (47,35%). Osoby młodsze, od 15 do 44 roku życia, to łącznie 31,48% tej grupy. Dość duży odsetek stanowią natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym, którzy w roku 2020 stanowili 21,17% mieszkańców pracujących w rolnictwie.

Wykres 55. Podział pracowników gospodarstw indywidualnych w Obszarze Funkcjonalnym ze względu na wiek



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL – Powszechny Spis Rolny 2020

5. Diagnoza uwarunkowań finansowych

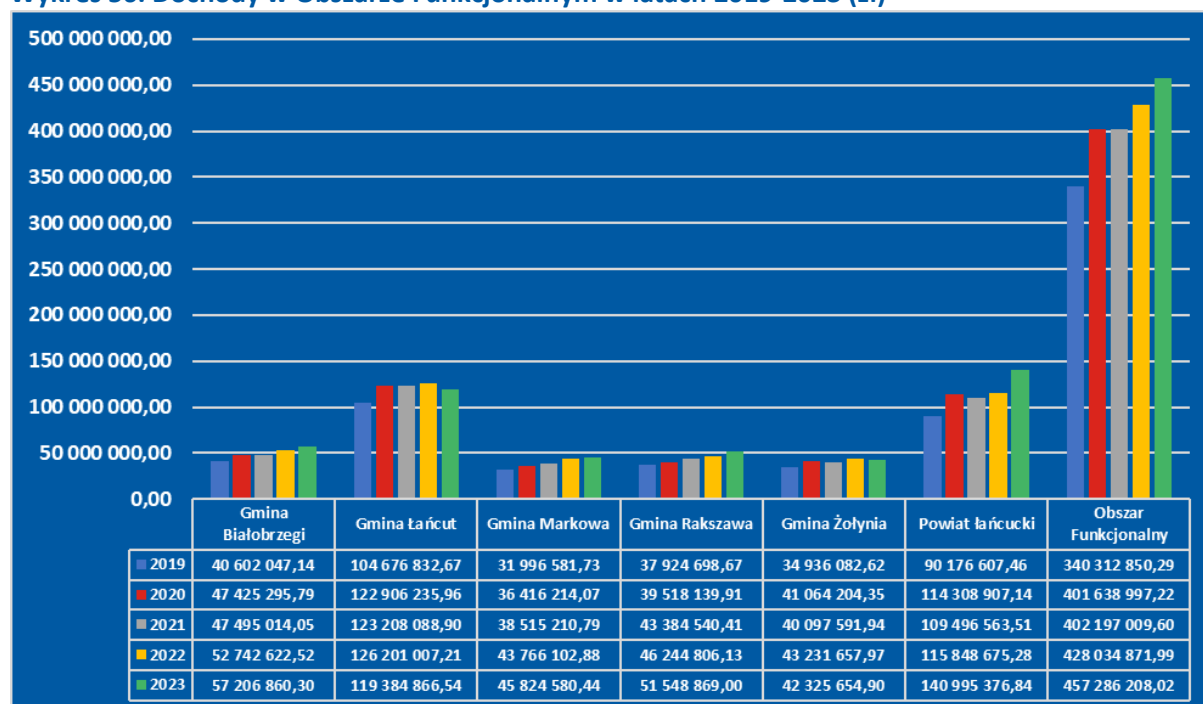
5.1 Dochody i wydatki

Sytuację ekonomiczną Obszaru Funkcjonalnego najlepiej zobrazować można poprzez analizę dochodów oraz wydatków poszczególnych partnerów oraz całego OF.

Dochody

W roku 2023 całkowite dochody wszystkich partnerów Obszaru Funkcjonalnego (pięciu gmin oraz powiatu łańcuckiego) wyniosły 457,29 mln zł. Były to najwyższe dochody w okresie 2019-2023. W porównaniu do roku 2019 odnotowano wzrost o 34,27%. Wśród poszczególnych członków OF najwyższe dochody osiąga powiat łańcucki (ok. 140 mln zł) oraz gmina Łańcut (ok. 119 mln zł). Na drugim końcu znajdują się gminy Żołynia (ok. 42 mln zł) oraz Markowa (ok. 45 mln zł). Każdy z partnerów Obszaru Funkcjonalnego w badanym okresie 2019-2023 zwiększył znacznie dochody wpływające do ich budżetów.

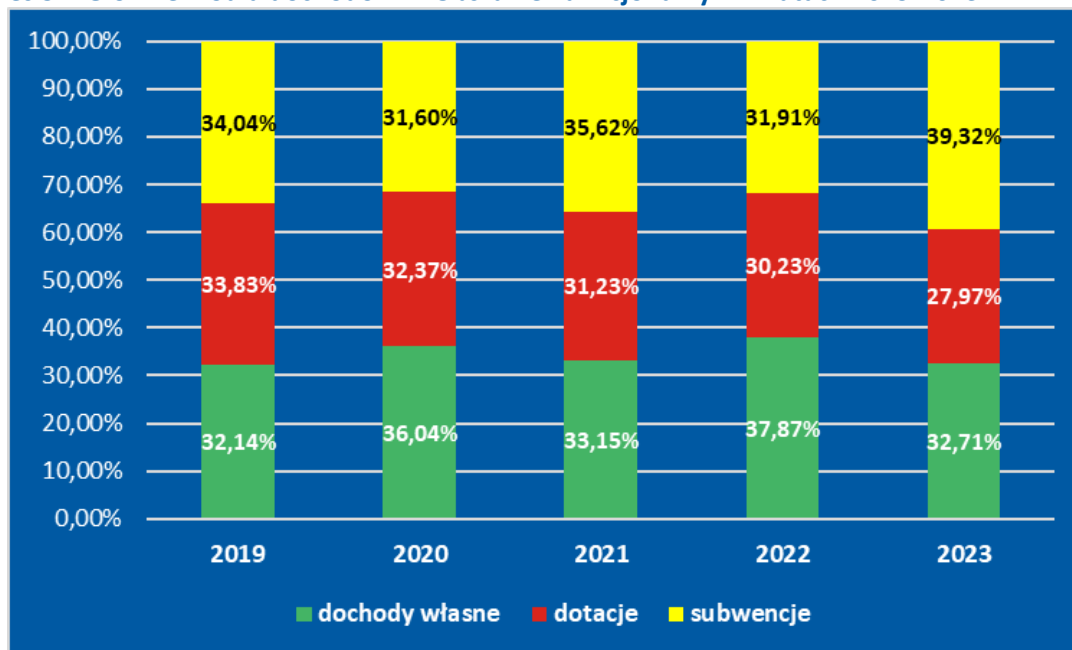
Wykres 56. Dochody w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Źródła dochodów każdej z jednostek samorządu terytorialnego Obszaru Funkcjonalnego podzielić można na trzy główne grupy: dochody własne, dotacje oraz subwencje. W okresie 2019-2023 to te ostatnie były całościowo najwyższe, chociaż różnice pomiędzy poszczególnymi źródłami są niewielkie i można w skrócie uznać, że każde z nich odpowiada za ok. 33% dochodów.

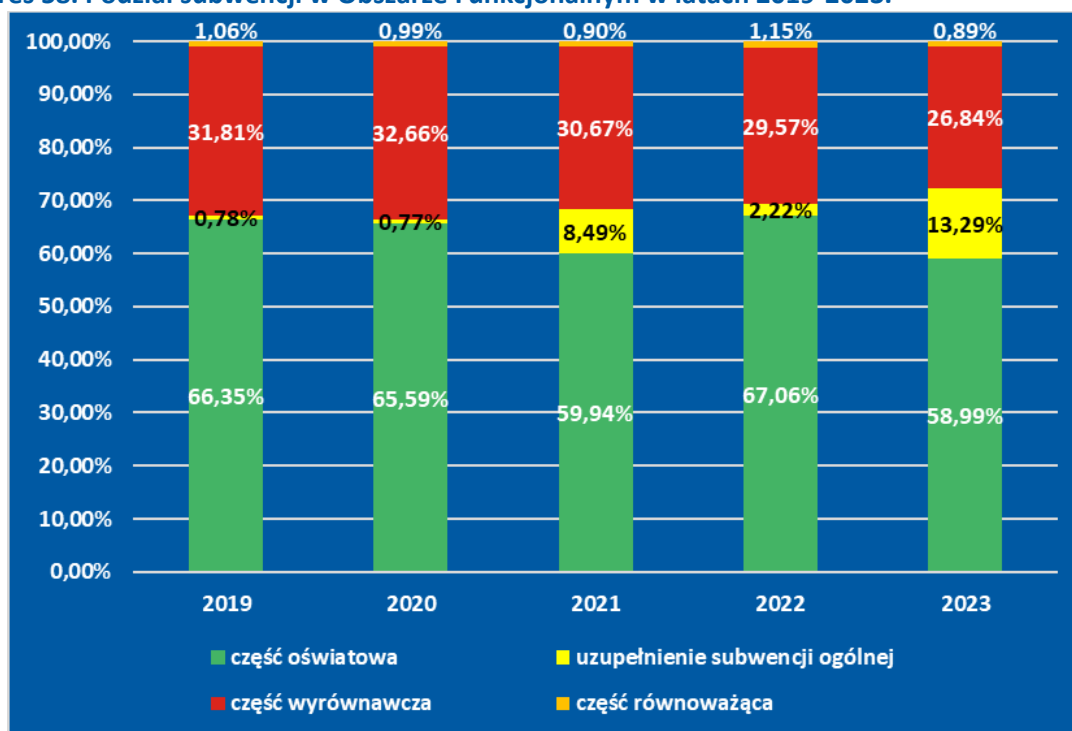
Wykres 57. Główne źródła dochodów w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

W przypadku subwencji łączna pozyskana kwota wyniosła w latach 2019-2023 ok. 702 mln zł. Największe znaczenie miały one w roku 2023 kiedy odpowiadały za ponad 39% dochodów w Obszarze Funkcjonalnym. Zdecydowanie najważniejszym rodzajem subwencji są subwencje oświatowe stanowiące od 59% do 66% całości. Bardzo istotne są również subwencje wyrównawcze (ok. 30%). Uzupełnienie subwencji ogólnej miało duże znaczenie tylko w latach 2021 oraz 2023. W pozostałych latach nie przekraczało 2,3%. Subwencje równoważące tylko dwa razy nieznacznie przekroczyły próg 1%.

Wykres 58. Podział subwencji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Drugim źródłem środków finansowych w Obszarze Funkcjonalnym są dochody własne, których łączna kwota w latach 2019-2023 wyniosła ok. 699 mln zł. Największe znaczenie miały w roku 2022 kiedy stanowiły prawie 38% wszystkich źródeł finansowych.

Najważniejszymi źródłami dochodów własnych gmin Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 były:

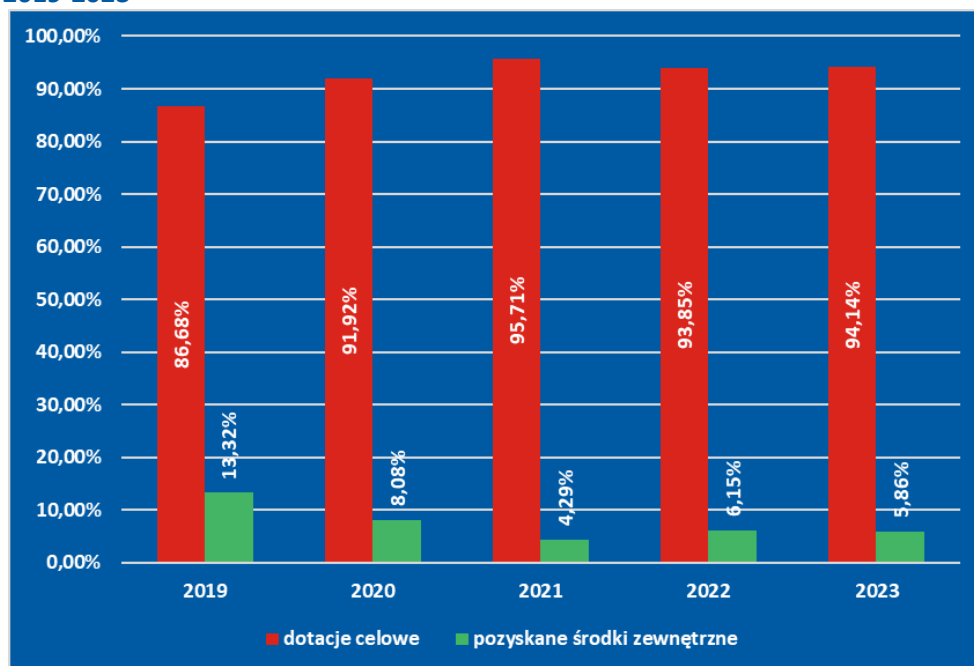
- Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu Państwa – 28,54%
- Dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw – 27,81%
- Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez JST na podstawie odrębnych ustaw – 11,79%
- Wpływy z usług – 5,73%
- Dochody z majątku – 4,14%

Natomiast w przypadku powiatu łańcuckiego głównymi źródłami dochodów własnych w roku 2023 były:

- Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu Państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych – 39,76%
- Środki na dofinansowanie zadań własnych pozyskane z innych źródeł – 19,52%
- Wpływy z usług – 13,52%
- Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu Państwa – podatek dochodowy od osób prawnych – 2,82%
- Dochody z majątku – 0,76%

Ostatnim źródłem dochodów w Obszarze Funkcjonalnym są dotacje, których łączna wartość w latach 2019-2023 wyniosła ok. 628 mln zł. Największe znaczenie miały w roku 2019, kiedy odpowiadały za prawie 35% wkładu do budżetów Partnerów OF.

Wykres 59. Podział dotacji na celowe oraz pozyskane środki zewnętrzne w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Większość otrzymanych przez Partnerów Obszaru Funkcjonalnego dotacji stanowiły dotacje celowe, natomiast pozyskane środki zewnętrzne największe znaczenie miały w roku 2019 kiedy było ich ponad 13%. W kolejnych latach nie przekraczały one 10% wszystkich dotacji.

Dokładniejszym sposobem ukazania wysokości dochodów w Obszarze Funkcjonalnym jest przeliczenie ich na jednego mieszkańca. W przypadku powiatu łańcuckiego pod uwagę w tym przypadku wzięte będą średnie dochody wszystkich gmin w powiecie, ponieważ dochody samego powiatu zbierane pozyskiwane są na innych zasadach i nie będą mogły stanowić materiału porównawczego z poszczególnymi Partnerami Obszaru Funkcjonalnego jak i całym OF.

Średni dochód na mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego wyniósł w roku 2023 6 486,95 zł. Był to najwyższy wynik w latach 2019-2023 i stanowił wzrost o 32,14% w porównaniu do roku bazowego. Wynik ten był również wyższy niż powiatu łańcuckiego, ale niższy niż średnia województwa podkarpackiego. Najwyższe dochody na mieszkańca odnotowały gminy Markowa oraz Rakszawa, natomiast najniższe gmina Łańcut.

Tabela 51. Dochód na mieszkańca w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	4 675,50 zł	5 450,56 zł	5 472,41 zł	6 080,54 zł	6 581,55 zł
Gmina Łańcut	4 790,26 zł	5 640,23 zł	5 652,27 zł	5 793,02 zł	5 490,73 zł
Gmina Markowa	4 932,42 zł	5 688,26 zł	6 034,98 zł	6 907,53 zł	7 208,52 zł
Gmina Rakszawa	5 163,34 zł	5 426,83 zł	5 947,98 zł	6 329,70 zł	7 085,76 zł
Gmina Żołynia	4 984,46 zł	5 842,94 zł	5 695,68 zł	6 177,72 zł	6 068,19 zł
Obszar Funkcjonalny	4 909,20 zł	5 609,76 zł	5 760,66 zł	6 257,70 zł	6 486,95 zł
Powiat łańcucki	5 020,28 zł	5 756,36 zł	5 851,49 zł	6 354,87 zł	6 305,65 zł
Województwo podkarpackie	5 500,32 zł	6 127,97 zł	6 568,22 zł	6 766,98 zł	7 025,85 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Biorąc pod uwagę tylko dochody własne ich średnia wielkość na mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 wyniosła 2 202,21 zł. Wyższy wynik osiągnięty został tylko w roku 2022. W przypadku dochodów własnych OF każdego roku osiągał wyniki niższe niż średnia powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego. Najwyższe dochody własne na mieszkańca posiadały gminy Rakszawa oraz Białobrzegi, natomiast najniższe gmina Żołynia. Sytuacja w tym zakresie jest jednak mocno zmienna w poszczególnych latach. W roku 2022 gmina Żołynia pozyskała prawie 500 zł więcej dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca.

Tabela 52. Dochody własne na mieszkańca w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	1 438,04 zł	1 880,05 zł	1 821,55 zł	2 491,72 zł	2 307,72 zł
Gmina Łańcut	1 547,79 zł	1 978,33 zł	1 887,47 zł	2 137,45 zł	2 159,33 zł
Gmina Markowa	1 492,02 zł	1 814,60 zł	1 858,99 zł	2 551,09 zł	2 248,33 zł
Gmina Rakszawa	1 279,39 zł	1 648,98 zł	1 772,89 zł	2 195,90 zł	2 351,38 zł
Gmina Żołynia	1 454,56 zł	2 288,64 zł	1 774,83 zł	2 442,68 zł	1 944,29 zł
Obszar Funkcjonalny	1 442,36 zł	1 922,12 zł	1 823,15 zł	2 363,77 zł	2 202,21 zł
Powiat łańcucki	1 865,83 zł	2 270,97 zł	2 183,55 zł	2 706,60 zł	2 558,28 zł
Województwo podkarpackie	2 047,87 zł	2 372,05 zł	2 440,68 zł	2 789,95 zł	2 789,00 zł

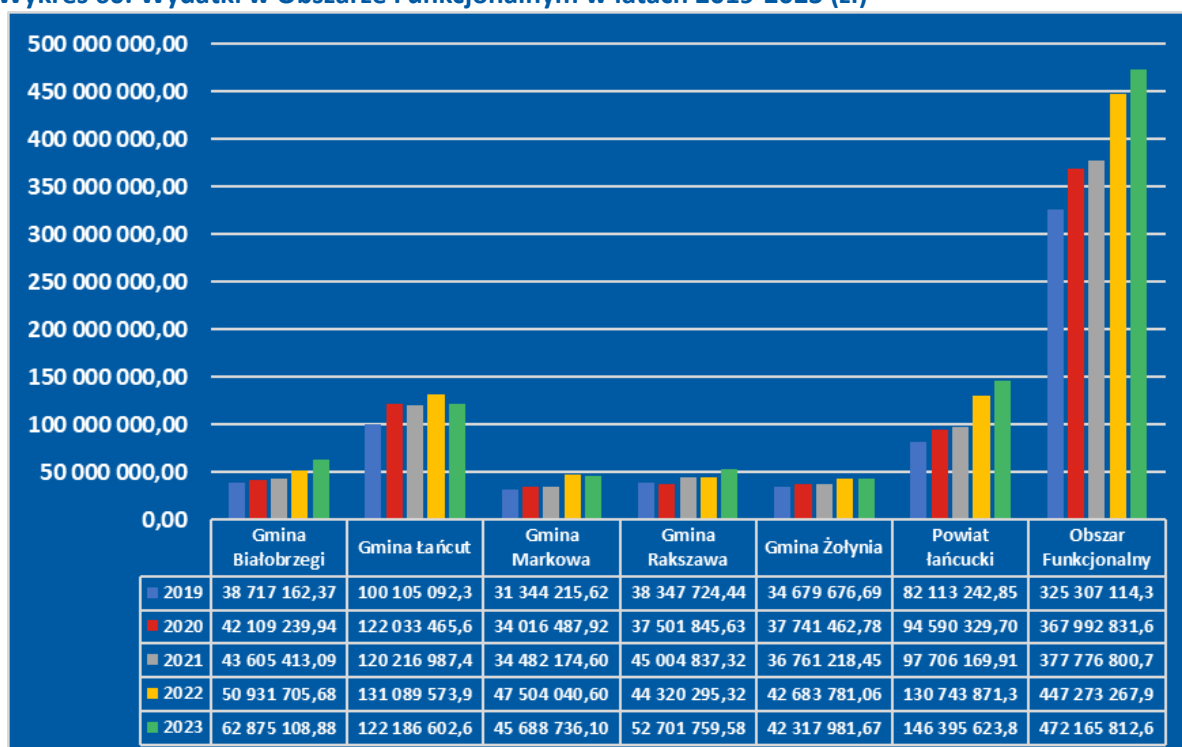
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wydatki

Drugą stroną finansów publicznych są ponoszone przez jednostki samorządu terytorialnego wydatki. W przypadku Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 wyniosły one łącznie ponad 472 mln zł. Był to najwyższy wynik w okresie 2019-2023 i stanowił wzrost o 45,14% w porównaniu do roku bazowego.

Wśród poszczególnych partnerów Obszaru Funkcjonalnego najwyższy poziom wydatków w roku 2023 poniósł powiat łańcucki (ponad 146 mln zł) oraz gmina Łańcut (ponad 122 mln zł). W poprzednich latach to gmina Łańcut była liderem w tym zakresie. Najniższe wydatki najczęściej odnotowywane były w gminie Markowa lub Żołynia, w zależności od analizowanych lat. Zbliżony do tych dwóch jednostek samorządu terytorialnego poziom prezentuje również gmina Rakszawa.

Wykres 60. Wydatki w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)

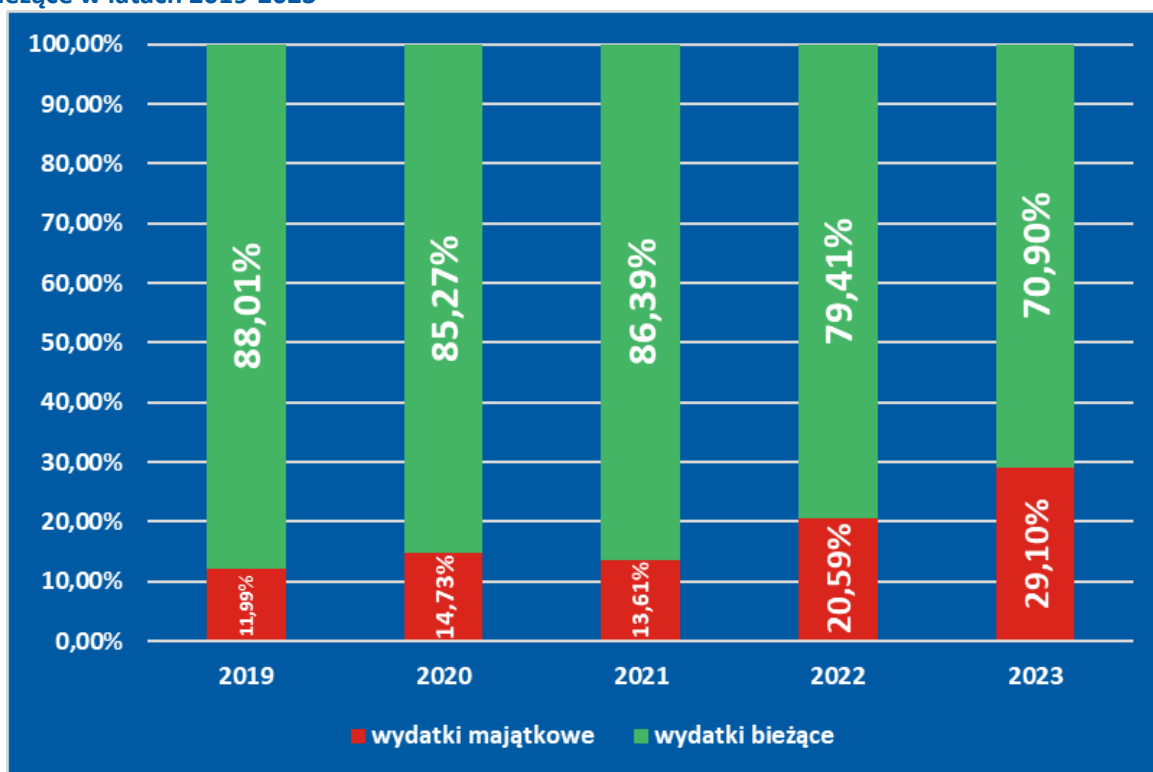


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Wydatki poszczególnych Partnerów Obszaru Funkcjonalnego podzielone mogą być na dwa główne rodzaje. Pierwsze to wydatki bieżące czyli ponoszone w związku z realizacją zadań własnych. Drugie to wydatki majątkowe inwestycyjne, które najczęściej związane są z rozwojem infrastruktury. Zazwyczaj te pierwsze stanowią zdecydowaną większość i tak było również w przypadku Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023. W trzech pierwszych latach tego okresu przekraczały one za każdym razem 85% całości wydatków.

Wydatki majątkowe największe znaczenie miały w latach 2022-2023 kiedy odpowiadały za odpowiednio ponad 20% oraz prawie 30% wszystkich ponoszonych w Obszarze Funkcjonalnym wydatków.

Wykres 61. Podział wydatków w Obszarze Funkcjonalnym na wydatki majątkowe oraz wydatki bieżące w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Największe kwoty wydatkowane były przez gminy Obszaru Funkcjonalnego w roku 2023 w związku z następującymi zadaniami:

- **Oświata i wychowanie** – 126 850 907,45 zł, co stanowiło 38,94% wydatków.
- **Rodzina** – 34 844 456,06 zł, co stanowiło 10,70% wydatków.
- **Gospodarka komunalna i ochrona środowiska** – 29 110 392,71 zł, co stanowiło 8,94% wydatków.
- **Administracja publiczna** – 26 565 650,90 zł, co stanowiło 8,15% wydatków.
- **Transport i łączność** – 23 171 765,42 zł, co stanowiło 7,11% wydatków.
- **Kultura fizyczna** – 22 025 812,95 zł, co stanowiło 6,76% wydatków.
- **Pomoc społeczna** – 17 473 903,40 zł, co stanowiło 5,36% wydatków.
- **Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego** – 11 411 574,53 zł, co stanowiło 3,50% wydatków.
- **Rolnictwo i łowiectwo** – 8 882 090,16 zł, co stanowiło 2,73% wydatków.
- **Gospodarka mieszkaniowa** – 6 261 181,92 zł, co stanowiło 1,92% wydatków.
- **Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę** – 6 078 223,13 zł, co stanowiło 1,87% wydatków.
- **Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa** – 2 436 238,45 zł, co stanowiło 0,75% wydatków.

Z kolei w przypadku powiatu łancuckiego najważniejsze wydatki związane były z następującymi zadaniami:

- **Oświata i wychowanie** – 40 823 226,81 zł, co stanowiło 27,89% wydatków.
- **Transport i łączność** – 35 837 963,43 zł, co stanowiło 24,48% wydatków.

- **Administracja publiczna** – 12 920 084,68 zł, co stanowiło 8,83% wydatków.
- **Edukacyjna opieka wychowawcza** – 12 739 569,32 zł, co stanowiło 8,70% wydatków.
- **Kultura fizyczna** – 11 690 208,55 zł, co stanowiło 7,99% wydatków.
- **Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa** – 7 727 644,51 zł, co stanowiło 5,28% wydatków.
- **Pomoc społeczna** – 7 235 457,75 zł, co stanowiło 4,94% wydatków.
- **Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej** – 7 025 480,37 zł, co stanowiło 4,80% wydatków.
- **Rodzina** – 3 346 055,85 zł, co stanowiło 2,29% wydatków.
- **Rolnictwo i łowiectwo** – 2 319 412,00 zł, co stanowiło 1,58% wydatków.
- **Działalność usługowa** – 1 593 294,38 zł, co stanowiło 1,09% wydatków.
- **Ochrona zdrowia** – 1 608 129,90 zł, co stanowiło 1,10% wydatków.

Wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego osiągnęły w roku 2023 wynik wynoszący 6 670,35 zł. Była to najwyższa kwota w okresie 2019-2023 i stanowiła wzrost o 38,73% w stosunku do roku wyjściowego. Była również wyższa niż średnia całego powiatu łańcuckiego, ale niższa niż średnia wojewódzka. Wśród poszczególnych Partnerów OF największe wydatki w przeliczeniu na mieszkańca ponosiły gminy Rakszawa, Białobrzegi oraz Markowa. Z kolei najniższe gmina Łańcut oraz gmina Żółnia.

Tabela 53. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023

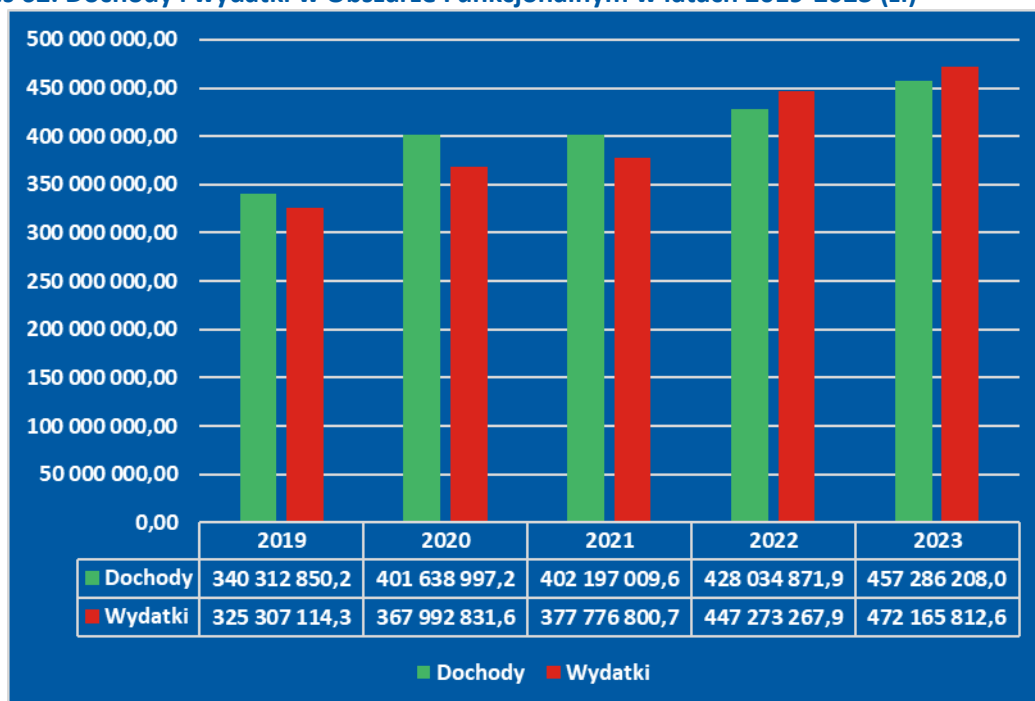
	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Białobrzegi	4 458,45 zł	4 839,59 zł	5 024,24 zł	5 871,77 zł	7 233,68 zł
Gmina Łańcut	4 581,05 zł	5 600,18 zł	5 515,05 zł	6 017,42 zł	5 619,58 zł
Gmina Markowa	4 831,85 zł	5 313,42 zł	5 403,04 zł	7 497,48 zł	7 187,15 zł
Gmina Rakszawa	5 220,93 zł	5 149,94 zł	6 170,12 zł	6 066,29 zł	7 244,23 zł
Gmina Żółnia	4 947,88 zł	5 370,16 zł	5 221,76 zł	6 099,43 zł	6 067,09 zł
Obszar Funkcjonalny	4 808,03 zł	5 254,66 zł	5 466,84 zł	6 310,48 zł	6 670,35 zł
Powiat łańcucki	4 801,17 zł	5 507,13 zł	5 652,34 zł	6 347,63 zł	6 556,16 zł
Województwo podkarpackie	5 533,90 zł	5 929,51 zł	6 253,50 zł	7 006,35 zł	7 463,34 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Aby podsumować dane ekonomiczne Obszaru Funkcjonalnego należy zestawić ze sobą dochody oraz wydatki. Zjawiskiem pożądanym ekonomicznie jest sytuacja, w której te pierwsze przewyższają te drugie. Miała ona miejsce w latach 2019-2021. Z kolei w latach 2022-2023 łączna kwota wydatków wszystkich Partnerów Obszaru Funkcjonalnego nieznacznie przewyższyła dochody. Najczęściej związek ma to z realizacją dużych działań inwestycyjnych.

Podsumowując należy wskazać, że Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się stabilnością ekonomiczną wyrażającą się w powolnym wzroście zarówno dochodów jak i wydatków ponoszonych przez poszczególne gminy oraz powiat łańcucki.

Wykres 62. Dochody i wydatki w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia poszczególnych Partnerów Obszaru Funkcjonalnego.....	3
Tabela 2. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	10
Tabela 3. Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023.....	11
Tabela 4. Dostęp mieszkań do infrastruktury techniczno-sanitarnej w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim	12
Tabela 5. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do urządzeń sieciowych w roku 2023	15
Tabela 6. Formy Ochrony Prawnej Środowiska Naturalnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego	19
Tabela 7. Odpady komunalne zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)	24
Tabela 8. Odpady selektywne zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)	25
Tabela 9. Odpady zmieszane zebrane w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego (t.)	27
Tabela 10. Zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	29
Tabela 11. Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego w odniesieniu do powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023 (osoby na 1 km ²).....	30
Tabela 12. Saldo migracji w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	31
Tabela 13. Zameldowania i wymeldowania w Obszarze Funkcjonalnym w podziale na kierunek z/do miast oraz z/do wsi	32
Tabela 14. Przyrost naturalny w poszczególnych gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	33
Tabela 15. Liczba rodzin korzystających z usług społecznych u poszczególnych członków Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	38
Tabela 16. Liczba świadczeniobiorców u poszczególnych członków Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	38
Tabela 17. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	40
Tabela 18. Gabinety podstawowej opieki zdrowotnej znajdujące się na terenie Obszaru Funkcjonalnego	42
Tabela 19. Poradnie medycyny specjalistycznej na terenie Obszaru Funkcjonalnego	43
Tabela 20. Apteki i punkty apteczne w Obszarze Funkcjonalnym	44
Tabela 21. Jednostki OSP działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego	45
Tabela 22. Zdarzenia wymagające udziału jednostek przeciwpożarowych na 1000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim.....	47
Tabela 23. Wykaz żłobków i klubów dziecięcych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego	49

Tabela 24. Liczba dzieci w wieku do lat 3 na terenie gmin Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego	49
Tabela 25. Przedszkola i oddziały przedszkolne działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego	50
Tabela 26. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym na terenie gmin Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego	52
Tabela 27. Szkoły podstawowe funkcjonujące na terenie Obszaru Funkcjonalnego	53
Tabela 28. Liczba uczniów szkół podstawowych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023	55
Tabela 29. Zabytki w gminie Białobrzegi wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	57
Tabela 30. Zabytki w gminie łańcut wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	58
Tabela 31. Zabytki w gminie Markowa wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	62
Tabela 32. Zabytki w gminie Rakszawa wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	64
Tabela 33. Zabytki w gminie Żołynia wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa	66
Tabela 34. Liczba imprez zorganizowanych przez gminne instytucje kultury w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego	68
Tabela 35. Liczba uczestników imprez zorganizowanych przez gminne instytucje kultury w latach 2019-2023 na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz powiatu łańcuckiego	68
Tabela 36. Stan techniczny budynków instytucji kultury w gminie Białobrzegi	69
Tabela 37. Stan budynków instytucji kultury w gminie łańcut	71
Tabela 38. Stan budynków instytucji kultury w gminie Markowa	74
Tabela 39. Stan budynków instytucji kultury w gminie Rakszawa	76
Tabela 40. Stan budynków instytucji kultury w gminie Żołynia	77
Tabela 41. Obiekty noclegowe oraz agroturystyczne na terenie Obszaru Funkcjonalnego	83
Tabela 42. Zapotrzebowanie gmin Obszaru Funkcjonalnego na inwestycje z zakresu infrastruktury turystycznej	84
Tabela 43. Zapotrzebowanie gmin Obszaru Funkcjonalnego na inwestycje z zakresu infrastruktury rekreacyjnej oraz przestrzeni spędzania wolnego czasu	86
Tabela 44. Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023	87
Tabela 45. Pracujący w gospodarce narodowej w gminach Obszaru Funkcjonalnego, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim	92
Tabela 46. Liczba bezrobotnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023	93
Tabela 47. Procentowy udział poszczególnych grup bezrobotnych w całkowitej populacji bezrobotnych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	93
Tabela 48. Podmioty gospodarcze działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego oraz w powiecie łańcuckim w latach 2019-2023	95
Tabela 49. Podział podmiotów gospodarczych na terenie Obszaru Funkcjonalnego ze względu na sektory klasyfikacji PKD 2007 w roku 2023	97

Tabela 50. Gospodarstwa rolne na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w roku 2020	99
Tabela 51. Dochód na mieszkańca w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	105
Tabela 52. Dochody własne na mieszkańca w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	105
Tabela 53. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023	108

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura gruntów w Obszarze Funkcjonalnego w roku 2014	6
Wykres 2. Struktura gruntów Obszaru Funkcjonalnego w porównaniu do całości powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w 2014 roku	6
Wykres 3. Powierzchnia gruntów i użytków rolnych w Obszarze Funkcjonalnym w porównaniu do całego powiatu łańcuckiego oraz województwie podkarpackiego w 2020 roku	7
Wykres 4. Liczba budynków mieszkalnych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	10
Wykres 5. Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	11
Wykres 6. Dostęp mieszkań w Obszarze Funkcjonalnym do infrastruktury techniczno-sanitarnej w latach 2019-2023	12
Wykres 7. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do sieci wodociągowej w latach 2019-2023 (%)	13
Wykres 8. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do sieci gazowej w latach 2019-2023 (%)	14
Wykres 9. Dostęp mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego do kanalizacji w latach 2019-2023 (%)	14
Wykres 10. Klimat w Obszarze Funkcjonalnym w ciągu roku	19
Wykres 11. Zmiany temperatury w Obszarze Funkcjonalnym w ciągu roku	20
Wykres 12. Ocena atrakcyjności turystycznej Obszaru Funkcjonalnego	20
Wykres 13. Dienne prawdopodobieństwo opadów atmosferycznych w Obszarze Funkcjonalnym	21
Wykres 14. Średni miesięczny opad deszczu w gminie Obszarze Funkcjonalnym	21
Wykres 15. Średnie dobowe padające krótkofalowe promieniowanie słoneczne w Obszarze Funkcjonalnym	22
Wykres 16. Odpady zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)	23
Wykres 17. Odpady komunalne zbierane w przeliczeniu na jednego mieszkańca Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego w latach 2019-2023 (kg)	24
Wykres 18. Odpady selektywne zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)	25
Wykres 19. Rodzaje odpadów selektywnych zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w 2023 roku	26
Wykres 20. Odpady zmieszane zebrane na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023 (t)	27

Wykres 21. Odsetek odpadów selektywnych oraz opadów zmieszanych w całości zebranych odpadów komunalnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	28
Wykres 22. Liczba ludności w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	29
Wykres 23. Gęstość zaludnienia w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	30
Wykres 24. Saldo migracji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	31
Wykres 25. Przyrost naturalny w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	32
Wykres 26. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	33
Wykres 27. Piramida demograficzna Obszaru Funkcjonalnego	34
Wykres 28. Populacja kobiet i mężczyzn w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	35
Wykres 29. Liczba ludności w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	36
Wykres 30. Udział poszczególnych grup ekonomicznych w populacji Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	36
Wykres 31. Liczba rodzin korzystających z usług społecznych w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	37
Wykres 32. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	38
Wykres 33. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	39
Wykres 34. Podział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 ze względu na kryterium dochodowe	40
Wykres 35. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim w latach 2019-2023	41
Wykres 36. Zdarzenia oraz ich rodzaje na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	46
Wykres 37. Miejscowe zagrożenia w podziale na rodzaje występujące na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	47
Wykres 38. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych na terenie Obszaru Funkcjonalnego, powiatu łańcuckiego oraz województwa podkarpackiego (%)	50
Wykres 39. Odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych wychowaniem przedszkolnym w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim i województwie podkarpackim w latach 2019-2023	53
Wykres 40. Współczynnik skolaryzacji netto w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	56
Wykres 41. Liczba NGO w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na terenie Obszaru Funkcjonalnego w powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	88
Wykres 42. Udział NGO w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego w powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023 (%)	89
Wykres 43. Frekwencja wyborcza w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim	90
Wykres 44. Podział pracujących ze względu na płeć w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim, województwie podkarpackim oraz w Polsce w roku 2023	91

Wykres 45. Osoby bezrobotne w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 w podziale na płeć	92
Wykres 46. Procentowy udział osób bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim w latach 2019-2023	94
Wykres 47. Liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	95
Wykres 48. Prywatne podmioty gospodarcze działające na terenie Obszaru Funkcjonalnego w latach 2019-2023	96
Wykres 49. Podział podmiotów gospodarczych na terenie Obszaru Funkcjonalnego ze względu na liczbę pracowników	96
Wykres 50. Podział gospodarstw rolnych w Obszarze Funkcjonalnym ze względu na wielkość	98
Wykres 51. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim (ha)	99
Wykres 52. Rodzaje zasiewów w gospodarstwach rolnych na terenie Obszaru Funkcjonalnego	100
Wykres 53. Liczba maszyn rolniczych przypadających na jedno gospodarstwo rolne w Obszarze Funkcjonalnym, powiecie łańcuckim oraz województwie podkarpackim (szt.)	100
Wykres 54. Pracujący w gospodarstwach rolnych w Obszarze Funkcjonalnym w podziale na płeć	101
Wykres 55. Podział pracowników gospodarstw indywidualnych w Obszarze Funkcjonalnym ze względu na wiek	101
Wykres 56. Dochody w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)	102
Wykres 57. Główne źródła dochodów w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	103
Wykres 58. Podział subwencji w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023.	103
Wykres 59. Podział dotacji na celowe oraz pozyskane środki zewnętrzne w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023	104
Wykres 60. Wydatki w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)	106
Wykres 61. Podział wydatków w Obszarze Funkcjonalnym na wydatki majątkowe oraz wydatki bieżące w latach 2019-2023	107
Wykres 62. Dochody i wydatki w Obszarze Funkcjonalnym w latach 2019-2023 (zł)	109

Spis map

Mapa 1. Położenie Obszaru Funkcjonalnego w województwie podkarpackim	3
Mapa 2. Położenie fizycznogeograficzne Obszaru Funkcjonalnego	4
Mapa 3. Podział administracyjny Obszaru Funkcjonalnego	5
Mapa 4. System komunikacji drogowej i kolejowej na terenie Obszaru Funkcjonalnego	8
Mapa 5. Środowisko przyrodnicze w Obszarze Funkcjonalnym	15
Mapa 6. Obszary ochrony prawnej środowiska przyrodniczego na terenie Obszaru Funkcjonalnego	18
Mapa 7. Nasłonecznienie w Polsce	22
Mapa 8. Obszary zagrożenia powodzią na terenie Obszaru Funkcjonalnego	48
Mapa 9. Lokalizacja zabytków w gminie Białobrzegi	58

Mapa 10. Lokalizacja zabytków w gminie Łącut.....	60
Mapa 11. Lokalizacja zabytków w gminie Markowa	64
Mapa 12. Lokalizacja zabytków w gminie Rakszawa	65
Mapa 13. Lokalizacja zabytków w gminie Żołynia.....	67
Mapa 14. Przebieg najważniejszych szlaków turystycznych przez Obszar Funkcjonalny	80
Mapa 15. Szlaki rowerowe na terenie powiatu łańcuckiego	81